VODIČ za izbor ZANIMANJA

planiranje karijere posle osnovne škole

Republika Srbija
Nacionalna služba za zapošljavanje

VODIČ ZA IZBOR ZANIMANJA

PLANIRANJE KARIJERE POSLE OSNOVNE ŠKOLE

Izradu publikacije omogućila je Međunarodna organizacija rada u okviru zajedničkog PBILD programa Ujedinjenih nacija u južnoj Srbiji: „Održanje mira i inkluzivni lokalni ekonomski razvoj". (PBILD: Peacebuilding and Inclusive Local Development, a joint UN programme in South Serbia).

Izdavač	Nacionalna služba za zapošljavanje
Za NSZ	Dejan Jovanović, direktor
Urednik	Vesna Čekić
Pomoćnik urednika	Ivana Božić
Autorski tim	Vesna Čekić, Ivana Božić, Milka Štrbac, Zorica Kreculj, Marijana Pavićević, Siniša Stojanović, Aleksandra Janković
Elektronska verzija	Vesna Čekić, Ivana Božić, Milica Lajbenšperger
Web programiranje	Crystalic design
Recenzija	Ivana Petrović, Panta Kovačević
Lektura i korektura	Marija Lazović
Dizajn i ilustracije	Agencija CITLIK
Tiraž	25.000
Štampa	DMD štamparija d.o.o.

SADRŽAJ

6 IZVOD IZ RECENZIJE
7 ZAHVALNICA
8 UVODNA REČ
9 UVODNE NAPOMENE
10 OSNOVNI POJMOVI
11 KAKO SE INFORMISATI?
12 KOJE VRSTE ŠKOLA POSTOJE?
15 **PRAVI IZBOR**
19 **PROFESIONALNA INTERESOVANJA**
20 PROFESIONALNE OBLASTI I GRUPE ZANIMANJA
22 LIČNA I DRUŠTVENA BRIGA O LJUDIMA
22 RAD NA PRUŽANJU POMOĆI LJUDIMA
23 LIČNE USLUGE
25 BIZNIS I POSLOVNE USLUGE
25 TRGOVINA, UGOSTITELJSTVO I TURIZAM
26 EKONOMIJA, PRAVO I ADMINISTRACIJA
28 RAD SA BILJKAMA I ŽIVOTINJAMA
30 KULTURA, UMETNOST I MEDIJI
33 TEHNIKA
33 ELEKTROTEHNIKA
34 MAŠINSTVO
36 GRAĐEVINARSTVO I ARHITEKTURA
37 SAOBRAĆAJ I TELEKOMUNIKACIJE
39 TEHNOLOGIJA
39 GEOLOGIJA, RUDARSTVO I HIDROMETEOROLOGIJA
40 HEMIJA, FARMACIJA, TEHNOLOGIJA
42 INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA
43 ODBRANA, BEZBEDNOST I ZAŠTITA
45 ZANATI
49 **SPOSOBNOSTI**
51 SNALAŽENJE SA REČIMA
52 SNALAŽENJE SA BROJEVIMA
53 SHVATANJE NAČINA RADA MAŠINA I UREĐAJA
54 SHVATANJE ODNOSA U RAVNI I PROSTORU
55 SPRETNOST RUKU I PRSTIJU
56 SNALAŽENJE SA LJUDIMA
58 **OSOBINE LIČNOSTI**
60 **SAVETOVANJE**
60 **NAJČEŠĆE GREŠKE U IZBORU ŠKOLE I ZANIMANJA**
61 **OPISI ZANIMANJA**
61 ADMINISTRATOR RAČUNARSKIH MREŽA
61 ARANŽER U TRGOVINI
61 ARMIRAČ-BETONIRAC
61 AUTOELEKTRIČAR
62 AUTOMEHANIČAR
62 AVIOTEHNIČAR ZA ELEKTRONSKU OPREMU VAZDUHOPLOVA
62 AVIOTEHNIČAR
62 BANKARSKI SLUŽBENIK
62 BRAVAR / MAŠINBRAVAR
63 BRODOVOĐA

63 CVEĆAR-VRTLAR
63 DEKORATER ZIDNIH POVRŠINA
63 DIZAJNER ODEĆE
63 DIZAJNER PROIZVODA OD KOŽE
64 DIZAJNER TEKSTILNIH MATERIJALA / TEHNIČAR DIZAJNA TEKSTILA
64 DIZAJNER ZVUKA
64 DRVOREZBAR
64 EKONOMSKI TEHNIČAR
64 ELEKTROINSTALATER
65 ELEKTROMEHANIČAR ZA TERMIČKE I RASHLADNE UREĐAJE
65 ELEKTROMONTER MREŽA I POSTROJENJA
65 ELEKTROTEHNIČAR ENERGETIKE
65 ELEKTROTEHNIČAR MULTIMEDIJA
66 ELEKTROTEHNIČAR PROCESNOG UPRAVLJANJA
66 ELEKTROTEHNIČAR RAČUNARA
66 ELEKTROTEHNIČAR TELEKOMUNIKACIJA
66 ELEKTROTEHNIČAR ZA ELEKTRONIKU
67 FARMACEUTSKI TEHNIČAR
67 FINANSIJSKI ADMINISTRATOR
67 FIRMOPISAC
67 FIZIOTERAPEUTSKI TEHNIČAR
68 FOTOGRAF
68 FRIZER MUŠKI I ŽENSKI
68 GEODETSKI TEHNIČAR – GEOMETAR
68 GEOLOŠKI TEHNIČAR ZA GEOTEHNIKU I HIDROGEOLOGIJU
69 GEOLOŠKI TEHNIČAR ZA ISTRAŽIVANJE MINERALNIH SIROVINA
69 GINEKOLOŠKO-AKUŠERSKA SESTRA / TEHNIČAR
69 GRAĐEVINSKI TEHNIČAR HIDROGRADNJE
69 GRAĐEVINSKI TEHNIČAR NISKOGRADNJE
69 GRAĐEVINSKI TEHNIČAR VISOKOGRADNJE
70 GRAĐEVINSKI TEHNIČAR ZA LABORATORIJSKA ISPITIVANJA
70 GRAVER
70 GRNČAR
70 HEMIJSKI LABORANT
70 HEMIJSKO-TEHNOLOŠKI TEHNIČAR
71 HIDROLOŠKI TEHNIČAR
71 IGRAČ
71 IZRAĐIVAČ HEMIJSKIH PROIZVODA
71 JUVELIR UMETNIČKIH PREDMETA
72 KAMENOREZAC-KLESAR
72 KERAMIČAR-TERACER-PEĆAR
72 KOMERCIJALISTA
72 KONDUKTER U ŽELEZNIČKOM SAOBRAĆAJU
72 KONFEKCIJSKI TEHNIČAR
73 KONFEKCIONAR – KROJAČ
73 KONOBAR / UGOSTITELJSKI TEHNIČAR
73 KONZERVATOR KULTURNIH DOBARA
73 KOZMETIČKI TEHNIČAR
74 KROVOPOKRIVAČ
74 KUVAR / KULINARSKI TEHNIČAR
74 LABORATORIJSKI TEHNIČAR
74 LIMAR / AUTOLIMAR
75 LIVAC KALUPAR / LIVAC UMETNIČIH PREDMETA

75 MANIKIR I PEDIKIR
75 MASERKA / MASER
75 MAŠINSKI TEHNIČAR MOTORNIH VOZILA
76 MAŠINSKI TEHNIČAR ZA KOMPJUTERSKO KONSTRUISANJE
76 MEDICINSKA SESTRA – TEHNIČAR
76 MEDICINSKA SESTRA – VASPITAČ
76 MEHANIČAR GREJNE I RASHLADNE TEHNIKE
77 MEHANIČAR MEDICINSKE I LABORATORIJSKE OPREME
77 MEHANIČAR PRIVREDNE MEHANIZACIJE
77 MEHATRONIČAR ZA RADARSKE SISTEME
77 MEHATRONIČAR ZA TRANSPORTNE SISTEME AERODROMA
77 MESAR
78 METALOBRUSAČ
78 METEOROLOŠKI TEHNIČAR
78 MONTER SUVE GRADNJE
78 MUZIČKI IZVOĐAČ
79 MUZIČKI SARADNIK
79 NAUTIČKI TEHNIČAR
79 OBUĆAR
79 OPERATER MAŠINSKE OBRADE
79 PEDIJATRIJSKA SESTRA – TEHNIČAR
80 PEKAR
80 PIVAR
80 PLASTIČAR UMETNIČKIH PREDMETA
80 POLJOPRIVREDNI PROIZVOĐAČ
80 POLJOPRIVREDNI TEHNIČAR
81 POSLASTIČAR
81 POSLOVNI ADMINISTRATOR
81 PRAVNI TEHNIČAR
81 PRECIZNI MEHANIČAR
81 PREHRAMBENI TEHNIČAR
82 PREPARATOR ZIDNOG I ŠTAFELAJNOG SLIKARSTVA
82 PRERAĐIVAČ MLEKA
82 PRODAVAC – TRGOVAC / TRGOVINSKI TEHNIČAR
82 PROIZVOĐAČ PREHRAMBENIH PROIZVODA
82 RASADNIČAR
83 RUDARSKI TEHNIČAR
83 RUKOVALAC / MEHANIČAR POLJOPRIVREDNE TEHNIKE
83 RUKOVALAC GRAĐEVINSKE MEHANIZACIJE
83 RUKOVALAC MEHANIZACIJOM U POVRŠINSKOJ EKSPLOATACIJI
83 SANITARNO-EKOLOŠKI TEHNIČAR
84 SCENSKI MASKER I VLASULJAR
84 SITOŠTAMPAR
84 SLUŽBENIK OSIGURANJA
84 STAKLOREZAC
84 STOLAR
85 STOMATOLOŠKA SESTRA – TEHNIČAR
85 ŠUMAR
85 ŠUMARSKI TEHNIČAR
85 TAPETAR – DEKORATER
85 TEHNIČAR DIZAJNA AMBALAŽE
86 TEHNIČAR DIZAJNA ENTERIJERA I INDUSTRIJSKIH PROIZVODA
86 TEHNIČAR DIZAJNA GRAFIKE

86 TEHNIČAR DRUMSKOG SAOBRAĆAJA
86 TEHNIČAR GRAFIČKE DORADE
87 TEHNIČAR HORTIKULTURE
87 TEHNIČAR MEHATRONIKE
87 TEHNIČAR OBEZBEĐENJA
87 TEHNIČAR PTT SAOBRAĆAJA
87 TEHNIČAR VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA
88 TEHNIČAR VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA ZA BEZBEDNOST
88 TEHNIČAR VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA ZA SPASAVANJE
88 TEHNIČAR ZA BEZBEDNOST SAOBRAĆAJA
88 TEHNIČAR ZA BIOTEHNOLOGIJU
88 TEHNIČAR ZA GRAFIČKU PRIPREMU
89 TEHNIČAR ZA INDUSTRIJSKO FARMACEUTSKU TEHNOLOGIJU
89 TEHNIČAR ZA KOMPJUTERSKO UPRAVLJANJE
89 TEHNIČAR ZA KOZMETIČKU TEHNOLOGIJU
89 TEHNIČAR ZA LOVSTVO I RIBARSTVO
89 TEHNIČAR ZA OBLIKOVANJE GRAFIČKIH PROIZVODA
90 TEHNIČAR ZA PEJZAŽNU ARHITEKTURU
90 TEHNIČAR ZA RECIKLAŽU
90 TEHNIČAR ZA ROBOTIKU
90 TEHNIČAR ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE
90 TEHNIČAR ZAŠTITE OD POŽARA
91 TEKSTILNI TEHNIČAR
91 TESAR
91 TURISTIČKI TEHNIČAR
91 VETERINARSKI TEHNIČAR
91 VINOGRADAR-VINAR
92 VODOINSTALATER
92 VOZAČ MOTORNIH VOZILA
92 VOZOVOĐA / TEHNIČAR VUČE
92 ZAVARIVAČ
93 ZDRAVSTVENI NEGOVATELJ
93 ZIDAR / FASADER
93 ZOOTEHNIČAR
93 ZUBNI TEHNIČAR
94 **ZANATI KOJIH NEMA U SREDNJIM ŠKOLAMA**
94 BAČVAR
94 ČETKAR
94 ĆILIMAR
94 IZRAĐIVAČ INTARZIJA
94 IZRAĐIVAČ MOZAIKA
95 IZRAĐIVAČ STARE NOŠNJE (TERZIJA I ABADŽIJA)
95 IZRAĐIVAČ VEZA
95 KAZANDŽIJA
95 KOVAČ
95 OPANČAR
95 PLASTIČAR
96 POZLATAR
96 SARAČ
96 STAKLODUVAČ
96 VITRAŽISTA
97 **ZANIMANJA BUDUĆNOSTI**
100 **ZAKLJUČAK**

Vodič ispunjava tri značajne funkcije: pomaže učenicima da odrede svoje mesto spram sveta rada i informiše ih o zanimanjima i obrazovnim profilima, tako da na osnovu spoja tih saznanja donesu dobro zasnovanu odluku o izboru srednje škole, odnosno zanimanja.

Vodič korak po korak vodi učenike kroz proces odlučivanja po modelu rešavanja problema, a od uvodnih instrukcija do svih objašnjenja i informacija do detelja je priređen tako da učenici mogu samostalno da ga koriste. Ova publikacija sadrži i korisne opšte savete o tome kako sve učenici mogu da dođu do informacija o školama i zanimanjima za koje ih one pripremaju. Vodič podstiče i usmerava učenike da istražuju obrazovne profile i zanimanja i izvan njegovih korica. On, takođe, podstiče sticanje veštine traženja relevantnih informacija i donošenja odluke o izboru škole i zanimanja, koje ostaju kao kompetencija za ceo život. Takođe, uz pomoć ovog vodiča učenici mogu da uoče i šta nije za njih, u odnosu na neka eventualna ograničenja, što je posebno korisno.

Nikako ne treba izgubiti iz vida da je Vodič koristan alat svima koji su uključeni u savetovanje dece u izboru škole i zanimanja, bilo profesionalno ili privatno.

Iskustvena klasifikacija koju u Vodiču daju savetnici za planiranje karijere i karijerno informisanje Nacionalne službe za zapošljavanje prilagođena je realnim potrebama učenika osmog razreda, aktuelnom obrazovnom kontekstu i tržištu rada. Vodič je posebno važan zbog brojnih promena koje se u svetu, a posebno kod nas, događaju u oblasti školovanja i u oblasti zanimanja.

Stručnjaci Nacionalne službe za zapošljavanje napravili su dobro zasnovan, a otvoren sistem – moguće je dodavati zanimanja i obrazovne profile, i izostavljati ih, što je posebno važno u uslovima čestih promena. Model je pregledan, lak za upotrebu i relativno jednostavan za ažuriranje.

Grupe zanimanja predstavljene su ciljevima posla i karakterističnim radnim zadacima. Posebna prednost Vodiča jeste prikaz svake grupe zanimanja s obzirom na složenost pripreme za zanimanja, stepen školske spreme i specifično radno iskustvo, ili neki drugi oblik stručnog obrazovanja.

U predstavljanju zanimanja date su sve ključne informacije o vrsti posla, predmetu rada, tipičnim radnim zadacima, tehnološkim aspektima rada, mašinama, alatima i sirovinama, ključnim relacijama i komunikaciji u procesu rada.

Vodič dobro pokriva srednje stručne škole koje su u poslednje vreme pripremile veći broj novih obrazovnih profila.

Učenici će uz pomoć Vodiča moći da razviju veštine upoznavanja sebe i profesionalnog informisanja, koje će im biti korisne kroz ceo život.

Skale su napravljene u skladu sa principima psihološkog testiranja, a deo koji se u Vodiču odnosi na samoprocenu ličnosti primarno je usmeren na to da podstakne učenike da razmišljaju o sebi. U segmentu koji se odnosi na konkretnije dovođenje u vezu osobina ličnosti i zanimanja, stručnjaci NSZ su, s pravom, ostali u opštijim, a zasigurno potvrđenim tumačenjima.

Dr Ivana Petrović

Dr Panta Kovačević

ZAHVALNICA

Zahvaljujemo svima koji su dali svoj doprinos nastanku ovog vodiča, pre svega gospođi Valli Corbanese, ekspertkinji za zapošljavanje u Međunarodnoj organizaciji rada (MOR), koja je veoma upućena u potrebe i potencijale obrazovnog sistema i stanje na tržištu rada u Srbiji. Svojim znanjem, iskustvom i profesionalnim stilom dala je konkretnu podršku i podsticaj timu. Jelena Savić, koordinatorka projekta za zapošljavanje bila je dragocena i istrajna saradnica tima u svim fazama rada koje su se odnosile na organizaciju i logistiku.

Zahvaljujemo svim savetnicima koji rade na poslovima profesionalne orijentacije i planiranja karijere u Nacionalnoj službi za zapošljavanje a koji su, na osnovu dosadašnjih iskustava sa prvim izdanjem vodiča, predlagali konkretne načine za unapređenje ovog dopunjenog izdanja. Takođe, članovi proširene radne grupe Darko Ilinčić, Vesna Sisel, Olivera Vuković, Dragana Stojiljković, Jadranka Radojčić, Marija Fuštar, Marija Pekić, Marijana Stevanović, Branislav Strahinić, Jasminka Stanković, Jasmina Stamenković, Jasmina Knežević i Dušica Dikić u neposrednoj komunikaciji sa autorskim timom bili su predstavnici brojnih kolega iz NSZ i time dali doprinos ovom projektu.

UVODNA REČ

Tokom protekle decenije karijerno vođenje i informisanje privuklo je zasluženu pažnju i postalo ključno oruđe za sprovođenje politike doživotnog učenja, strategije zapošljavanja i obezbeđivanja što efikasnijih investicija za obrazovanje i obučavanje. Karijerno vođenje više se ne posmatra samo kao način ostvarivanja ciljeva na tržištu rada, to jest poboljšavanja odnosa između ponude i potražnje za radnom snagom, već i kao oruđe politike kojim se postižu ciljevi jednakosti i inkluzije, kako za mlade tako i za odrasle. Savremena koncepcija karijernog vođenja ne samo da pojačava nezavisnost osobe, razvijajući kod pojedinca veštine neophodne za obrazovanje i obuku, već pruža i podršku tokom celog života, kada i gde je to potrebno.

Cilj Vodiča je da pomogne mladima u školi, ali i odraslima koji su već uključeni na tržište rada, da načine prave korake u izboru karijere i usavrše veštine potrebne za efikasno traženje i pronalaženje posla u odabranom zanimanju. Razvijen je na osnovu iskustva Nacionalne službe za zapošljavanje, stečenog pružanjem usluga karijernog vođenja i informisanja učenicima i studentima, tražiocima posla i zaposlenima koji žele da promene posao.

Vodič informiše o najzastupljenijim obrazovnim profilima i zanimanjima na savremenom tržištu rada, potrebnim veštinama, kao i radnim zadacima koji stoje u opisu poslova, pruža savete za samoprocenu radi odabira obrazovnog i radnog puta, primenjujući tehnike karijernog vođenja i savetovanja.

Izrada ove publikacije ne bi bila moguća bez neprocenjive podrške savetnika za planiranje karijere i karijerno informisanje u Nacionalnoj službi za zapošljavanje. Izražavamo zahvalnost Projektu za zapošljavanje Međunarodne organizacije rada (International Labour Organization), komponenti zajedničkog PBILD programa Ujedinjenih nacija i Vlade Republike Srbije u južnoj Srbiji „Održanje mira i inkluzivni lokalni ekonomski razvoj", na pruženoj podršci pri izradi Vodiča. (PBILD: Peacebuilding and Inclusive Local Development, a joint UN programme in South Serbia).

Dejan Jovanović
Direktor Nacionalne službe za zapošljavanje

UVODNE NAPOMENE

Pred vama je dopunjeno izdanje Vodiča[1] namenjenog pre svega učenicima koji završavaju osnovnu školu i odlučuju se o nastavku školovanja.

Donošenje odluka u vezi s planiranjem karijere veoma je važno. Cilj zaposlenih u Nacionalnoj službi za zapošljavanje (NSZ) jeste da, u okviru poslova koje obavljaju, doprinesu smanjenju nezaposlenosti. Pogrešan izbor zanimanja jedan je od čestih uzroka nezaposlenosti. Naši savetnici često se susreću s mladima koji nisu dovoljno obavešteni o svetu rada pa zbog toga imaju teškoće prilikom odlučivanja u koju školu da se upišu. Nadamo se da će ovaj vodič biti od pomoći da se pronađu bar neki odgovori u vezi s planiranjem profesionalne budućnosti.

Terminologija – ovo je vodič koji ima cilj da korisnike podstakne na aktivnost. Neke reči koje su korišćene prilikom opisa zanimanja i obrazovnih profila nisu u svakodnevnoj upotrebi. Za neke smo dali pojašnjenje, ali namera nam je da podstaknemo na istraživanje, na upoznavanje novih pojmova. Verujemo da će ovakav način informisanja biti ne samo koristan nego i zanimljiv i zabavan.

Rodna ravnopravnost – zbog jednostavnije upotrebe, u vodiči su korišćeni tradicionalni nazivi zanimanja koji su uglavnom u gramatičkom muškom rodu. Osnovni cilj je da vodič bude praktičan. Izbor zanimanja treba da bude u skladu s poštovanjem ličnih sloboda, uključujući i rodnu ravnopravnost. Podrazumeva se uvažavanje muškog i ženskog roda svih naših korisnika.

Dostupnost – svako ima pravo na obrazovanje i rad u skladu sa svojim interesovanjima i psihofizičkim sposobnostima. Osobe koje zbog zdravstvenog stanja treba pažljivo da izaberu posao kojim će se u budućnosti baviti, posebno treba da obrate pažnju na zanimanja koja su dostupna u obrazovnom sistemu. Poslodavci imaju obavezu da, gde god je to moguće, prilagode radna mesta osobama sa invaliditetom.

Fleksibilan model podele – odlučili smo se za model koji omogućuje laku upotrebu, preglednost i funkcionalnost. Zanimanja su predstavljena na osnovu sličnosti poslova u sklopu oblasti i grupa. Ipak, složeni svet rada ne može se jednostavno poslagati u tabele, jer se mnogi poslovi prelivaju u različite oblasti. Tako na primer pravni tehničar može raditi u nekoj marketinškoj agenciji, u fabrici za industrijsku proizvodnju, u turističkom ili trgovačkom predstavništvu itd. Slično je i sa mnogim drugim zanimanjima.

Prilagođene elektronske forme vodiča biće dostupne svim zainteresovanim korisnicima na sajtu Nacionalne službe za zapošljavanje www.nsz.gov.rs (www.vodiczaosnovce.nsz.gov.rs).

Vesna Čekić
Načelnik Odeljenja za profesionalnu orijentaciju
i planiranje karijere

[1] Prethodni vodič NSZ je objavila 2005. godine u izdanju „Prosvetnog pregleda".

OSNOVNI POJMOVI

Informacije o svetu rada i obrazovanja veoma su promenljive i naša je namera da se u ovoj brošuri posmatraju u tom svetlu.

Svet rada možemo posmatrati kao skup svih mogućih radnih mesta u jednom društvu u kome postoje zakoni ponude i potražnje.

Svet obrazovanja je skup svih obrazovnih profila u sistemu obrazovanja.

Obrazovni profil je usklađen sa obrazovnim programom kojim se stiču znanja, veštine i stavovi za obavljanje poslova u jednom ili više srodnih zanimanja. Postoje zanimanja za koja su potrebna jednaka (ili skoro jednaka) znanja i veštine. Zato se znanja i veštine potrebne za slična zanimanja stiču u okviru istih obrazovnih programa, tzv. obrazovnih profila. Tako, na primer, neko ko je ekonomski tehničar može da radi kao operater platnog prometa, blagajnik, knjigovođa-kontista i sl.

Profesionalne oblasti odlikuju slični uslovi rada i slični zahtevi zanimanja. Radi lakšeg i bržeg korišćenja Vodiča, zanimanja su podeljena na profesionalne oblasti u okviru kojih su **grupe zanimanja** koje sadrže zajednička svojstva.

Zanimanje određuju slični radni zadaci, način rada, uslovi rada i sredstva koja se koriste u okviru jednog zanimanja, tako da ih može obavljati jedna osoba koja poseduje određene vrste znanja, obrazovanja, veština i sposobnosti. Ne bi trebalo da zbunjuje činjenica što neka zanimanja imaju isti naziv kao i obrazovni profili – to je posao stručnjaka. Moguće je da se ljudi različitog obrazovanja bave istim zanimanjem, i da se ljudi istog obrazovnog profila bave različitim zanimanjima. Svet rada je složeniji i dinamičniji od sveta obrazovanja.

Radno mesto (pozicija) jeste skup zadataka, dužnosti i odgovornosti koje zaposleni obavlja radi sticanja zarade. Nezavisno od zanimanja, ljudi mogu biti na različitim radnim mestima: projektant, proizvođač, nadzornik, profesor, savetnik, rukovodilac...

Kompetencije su kombinacija znanja, sposobnosti i veština za obavljanje određenih poslova. Navodimo i pojednostavljeno objašnjavamo ključne kompetencije koje su neophodne za celoživotno učenje[2] (za učenje tokom školovanja, kao i kasnije uz rad, tokom celog života):

- **Komunikacija** na maternjem jeziku – podrazumeva znanje, veštine i sposobnosti da se u usmenom i pisanom obliku sporazumeva s drugim osobama. Da se jasno shvate i izraze misli, osećanja, stavovi i činjenice slušanjem, govorom, čitanjem i pisanjem.

- **Komunikacija** na stranom jeziku – to su znanje, veštine i sposobnosti da u pisanom ili usmenom obliku komuniciramo koristeći reči i izraze na stranom jeziku, imajući u vidu društvene, kulturne i ostale specifičnosti sagovornika i njegovog okruženja.

- **Matematičke kompetencije i osnovne kompetencije u nauci i tehnologiji** – jesu znanje, veštine i sposobnosti da se koriste i predstavljaju različiti nivoi složenosti matematičkih, logičkih, prostornih i ostalih sadržaja putem brojeva, formula, grafikona, modela itd. kako bi se rešio niz zadataka u svakodnevnom životu, na poslu i u naučnoistraživačkom radu. Ove kompetencije omogućuju korišćenja naučnih znanja i metodologija s ciljem razumevanja prirodnih pojava i tehnoloških principa kako bismo i kao pojedinci sa razumevanjem i odgovorno delovali u sredini u kojoj živimo.

[2] Key competences for lifelong learning, European reference framework, http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/educ-training_en.html

Učenje da se nauči – obuhvata znanje, veštine i sposobnosti za istrajno i efikasno organizovano upravljanje vremenom i informacijama radi praćenja i usvajanja novih znanja i veština, radi njihove primene u različitim prilikama: u svakodnevnom životu, na poslu, u obrazovanju. Želja da se nauči od ključnog je značaja kako za individualni tako i za grupni rad. Isto važi i za traženje i nalaženje uputstava.

Društvene i građanske kompetencije – znanje, veštine i sposobnosti za efikasno, odgovorno i konstruktivno učestvovanje u društvenom životu, poznavanje i poštovanje društvenih normi – ispoljavaju se kako u svakodnevnom privatnom životu u odnosu na pojedince tako i u širem okruženju i na poslu. Cilj je unapređenje kvaliteta života u zajednici, sprečavanje ili rešavanje sukoba.

Smisao za inicijativu i preduzetništvo – podrazumeva znanje, veštine i sposobnosti da se pokrene neka poslovna promena, da se ostvari profit, da se preuzme odgovornost za njeno ostvarivanje, da se postavljaju i ostvaruju ciljevi i da se iskoriste mogućnosti koje su etički i praktično u skladu sa interesima zajednice.

Kulturna svest i izražavanje – znanje, veštine i sposobnosti za uvažavanje i kreativno izražavanje ideja i emocija kroz muziku, pokret, književnost, sve vidove umetnosti i putem svih medija.

KAKO SE INFORMISATI?

INFORMISANJE

Završetak osnovne škole označava i period donošenja važnih odluka. Jedna od njih je i izbor srednje škole i odabir zanimanja. Odluke treba doneti promišljeno i strpljivo.

KAKO DONETI ODLUKU?

Potrudi se da bolje upoznaš sebe, svoja interesovanja, sposobnosti, potrebe, želje... Upoznaj i svet zanimanja. Važno je i da znaš u kojim školama se možeš pripremiti za neki posao ili za dalje studije.

Detaljno se informiši!

KOGA PITATI?

ČLANOVE PORODICE – Oni te dobro poznaju.

NASTAVNIKE – Reći će ti u kojim se zanimanjima koriste znanja iz predmeta koji predaju.

DRUGOVE, PRIJATELJE, POZNANIKE – Preneće ti svoja iskustva.

ŠKOLSKE PSIHOLOGE ILI PEDAGOGE – Informisaće te o školama, uslovima upisa i pomoći će ti u odlučivanju.

PSIHOLOGE KOJI SE BAVE PROFESIONALNOM ORIJENTACIJOM U SLUŽBI ZAPOŠLJAVANJA – Pomoći će ti da izabereš odgovarajuće zanimanje na osnovu svojih interesovanja, sposobnosti, osobina ličnosti, zdravstvenog stanja i radnih navika.

KOJE VRSTE ŠKOLA POSTOJE?

U Konkursu za upis u srednju školu, koji izlazi svake godine (Prosvetni pregled, Ministarstvo prosvete i nauke) pogledaj više informacija o tome koje škole i obrazovni profili postoje i koji su uslovi za upis.

Razmisli šta želiš:

- Da se posle završene srednje škole zaposliš?
- Da posle srednje škole nastaviš školovanje?
- Prvo da završiš srednju stručnu školu i stekneš neko zanimanje, a posle možda da nastaviš školovanje?

Za svako zanimanje potrebna je odgovarajuća stručna osposobljenost. Za mnoga zanimanja stručna osposobljenost stiče se **u srednjoj školi**, a za mnoga druga zanimanja na **visokim školama strukovnih studija** ili na **fakultetima**. Ipak, prva stepenica je srednja škola – ona se ne može preskočiti.

Postoje sledeće grupe srednjih škola:

- gimnazije
- srednje stručne škole
- škole za učenike sa posebnim sposobnostima
- škole za učenike sa smetnjama u razvoju

GIMNAZIJE

U gimnazijama se učenici pripremaju za dalje školovanje na fakultetima ili visokim školama strukovnih studija.

Gimnazije pružaju široko opšte obrazovanje. Školovanje traje četiri godine – za to vreme mogu se otkriti ili razviti interesovanja za određene oblasti. Odlazak u gimnaziju omogućava da se preispita odluka, da se steknu različita znanja i iskustva, a time i da se donese zrelija odluka.

Postoje sledeći tipovi gimnazija:

- gimnazija sa smerovima:
  - društveno-jezički smer
  - prirodno-matematički smer
- gimnazija opšteg tipa
- vojna gimnazija
- gimnazija za učenike sa posebnim sposobnostima
  - filološka gimnazija
  - matematička gimnazija
  - gimnazija za učenike sa posebnim sposobnostima za fiziku
  - gimnazija za sportiste

Smerovi u gimnaziji pružaju znanja i pripremaju za upis na odgovarajuće fakultete ili visoke škole strukovnih studija – na primer, društveno-jezički smer za upis na filozofski, filološki, pravni fakultet, fakultet političkih nauka itd., prirodno-matematički smer za upis na elektrotehnički, prirodno-matematički, mašinski, biološki i hemijski fakultet, kao i na visoke strukovne tehničke škole...

Gimnazije za učenike sa posebnim sposobnostima, kao i odeljenja u kojima se deo nastave ostvaruje na stranom jeziku, imaju poseban prijemni ispit. O tome možeš detaljnije pročitati u Konkursu za upis u srednju školu, brošuri u izdanju Prosvetnog pregleda.

Ne zaboravi! **Gimnazija ne osposobljava ni za jedno zanimanje.**
Ako se posle gimnazije ne završi fakultet ili visoka škola strukovnih studija, teško je zaposliti se bez dodatne kvalifikacije – nekog dodatnog kursa i odgovarajuće diplome.

SREDNJE STRUČNE ŠKOLE

Srednje stručne škole osposobljavaju za rad (dakle, **osposobljavaju za razna zanimanja**), ali daju i mogućnost za nastavak školovanja na visokim školama strukovnih studija i na fakultetima. Školovanje u njima traje tri ili četiri godine, u zavisnosti od obrazovnog profila koji se upiše. Svaki *obrazovni profil izučava se prema obrazovnom programu kojim se stiču znanja i veštine koji su potrebni za obavljanje poslova u jednom ili više srodnih zanimanja.*

SREDNJE UMETNIČKE ŠKOLE

Umetničke škole osposobljavaju za rad u umetničkim zanimanjima i pripremaju za dalje školovanje. Traju tri ili četiri godine. U umetničke škole se upisuju učenici sa izraženim umetničkim sklonostima i talentom.

Srednje umetničke škole su:

- muzičke škole i škole za talentovane učenike
- baletske škole
- umetničke škole likovne oblasti:
  - dizajn
  - umetnički zanati

Za upis u umetničke škole polaže se **prijemni ispit** koji se sastoji iz dva dela:

- provera odgovarajućih znanja stečenih tokom prethodnog školovanja i posebnih sposobnosti i veština (talenta za tu umetnost)
- pisani test iz maternjeg jezika i matematike (to je, zapravo, završni ispit koji polažu svi učenici koji završavaju osnovne škole, ne samo oni koji konkurišu za upis u umetničke škole); polaže se u junu.

Posle završene srednje umetničke škole postoji direktna prohodnost za upis na umetničke strukovne studije, fakultete umetnosti i ostale fakultete i visoke škole gde se može konkurisati posle četvorogodišnjeg srednjeg obrazovanja, bez obzira na vrstu završene škole.

Direktna prohodnost znači da je za upis dovoljno položiti prijemni ispit – nije potrebno prethodno polaganje dopunskih ispita.

PREPORUČUJEMO TI DA POSETIŠ:

- SREDNJE ŠKOLE koje te interesuju
- FIRME u kojima se obavljaju poslovi koji su ti privlačni
- SAJT www.nsz.gov.rs (Planiranje karijere)
  i interaktivnu verziju vodiča: www.vodiczaosnovce.nsz.gov.rs
- možeš da postavljaš pitanja psiholozima na po.info@nsz.gov.rs
- SAJAM profesionalne orijentacije ili sajam obrazovanja, gde ćeš moći da se raspitaš o svemu što te interesuje o raznim školama.

DRUGE KORISNE SAJTOVE

PROUČI:

- VODIČ koji je pred tobom
- KONKURSE I INFORMATORE PROSVETNOG PREGLEDA
- RAZNE BROŠURE I LETKE o školama i zanimanjima – možeš ih naći u svojoj školi, u Službi za zapošljavanje, na sajmovima profesionalne orijentacije ili sajmovima obrazovanja.

PRAVI IZBOR

PRAVI IZBOR

RADNE NAVIKE

Kako učiš? Kako organizuješ svoje vreme za učenje? I to je važno da bi tvoj izbor bio pravi.
Ako su tvoje radne navike dobro razvijene, lakše ćeš savladati i zahtevnije školske programe. S obzirom na to da srednje škole zahtevaju više učenja nego osnovne, pripremi se valjano, naročito ukoliko tvoje radne navike nisu baš najbolje izgrađene.

ŠKOLSKI USPEH

Školske ocene nisu najvažnije kada biraš zanimanje, ali mogu biti važne kada se upisuješ u školu za koju vlada veliko interesovanje. Tada prednost imaju oni koji imaju bolje ocene. Ako prosek tvojih ocena nije dovoljan za upis u školu koja te zanima, razmisli o drugim mogućnostima.

Proveri koliko imaš bodova:			
VI razred: (prosečna ocena na kraju razreda)	x 4	=	
VII razred: (prosečna ocena na kraju razreda)	x 4	=	
VIII razred: (prosečna ocena na kraju razreda)	x 4	=	
Na osnovu opšteg uspeha u školi očekujem ukupno:			bodova

ŠKOLSKI PREDMETI

Važno je da razmisliš koje predmete najlakše učiš i šta te u njima najviše interesuje. Neki predmeti se uče u svim srednjim školama. To su: maternji jezik, matematika, strani jezik i fizičko vaspitanje. Ako te, međutim, interesuje tehnika, veoma su važna znanja iz matematike i fizike. Za predmete koji te interesuju, raspitaj se u kojoj školi su najviše zastupljeni, prema broju časova ili prema tome koliko su sadržani u stručnim predmetima. Najbolji način je ići na sajtove škola i pogledati njihove programe na različitim smerovima.

Nije tajna da neki učenici ne vole određene predmete zbog nesporazuma sa nastavnicima. To je posebna tema. **Ovde razmišljaj pre svega o sadržaju predmeta.**

Koliko te zanimaju pojedini školski predmeti?

(Zaokruži po jedan odgovor u svakom redu)	malo	srednje	veoma
Srpski (maternji) jezik	×	×	×
Prvi strani jezik (upiši koji jezik)	×	×	×
Drugi strani jezik (upiši koji jezik)	×	×	×
Istorija	×	×	×
Geografija	×	×	×
Biologija	×	×	×
Hemija	×	×	×
Fizika	×	×	×
Matematika	×	×	×
Tehničko	×	×	×
Likovno	×	×	×
Muzičko	×	×	×
Fizičko	×	×	×
Građansko vaspitanje	×	×	×
Veronauka	×	×	×

Koji školski predmeti te najviše zanimaju?

1.
2.
3.

Koje školske predmete teže učiš?

1.
2.
3.

Šta radiš u SLOBODNO VREME?

1.
2.
3.

Na osnovu dosadašnjih razmišljanja odgovori na sledeća pitanja:

Koja su mi zanimanja najzanimljivija?

1.

2.

3.

Koje od njih mi se najviše dopada?

U kojim školama mogu da se osposobim za ovo zanimanje?

Ovo zanimanje mi se dopada iz sledećih razloga:

(Označi **najmanje tri** ponuđena odgovora i napiši redosled njihove važnosti za tebe: upiši brojeve od 1 do 3 ispred odgovora koji slede. Brojem 1 označi onaj koji smatraš najznačajnijim)

	veoma je ugledno, cenjeno
	omogućava samostalnost u radu
	posao je raznovrstan i zanimljiv
	dobro je plaćeno
	omogućava mi kreativnost u radu
	imaću dosta slobodnog vremena
	pomagaću ljudima
	lako ću se zaposliti
	mogu da se usavršavam
	škola za to zanimanje se nalazi blizu moje kuće
	mogu da napredujem
	postoji mogućnost čestih putovanja
	mogu da koristim svoje sposobnosti
	(dopiši neki drugi razlog koji je važan za tebe)

Da li postoji li neki razlog koji te sprečava da se osposobiš za to zanimanje? (zaokruži)	
1.	nema posebnih prepreka
2.	roditelji bi me teško izdržavali
3.	roditelji ne podržavaju moju želju
4.	ne znam da li ću ispuniti uslove za upis
5.	težak školski program
6.	moje zdravstveno stanje[3]
7.	druge prepreke:

Broj bodova dovoljan da se upišeš u određenu školu zavisi od toga koliko bodova iz škole imaju učenici koji se te godine prijavljuju i koliko su bodova stekli na završnom ispitu. Pošto se taj broj ne zna unapred, potrebno je da pogledaš koliki je bio najmanji broj bodova poslednjih nekoliko godina. Mnogi podaci dostupni su na sajtu Ministarstva prosvete i nauke i u Informatoru Prosvetnog pregleda.

Koliko bodova je prošle godine bilo potrebno za upis u školu ili na smer koji želiš da upišeš?

minimum: bodova

Za upis u željenu školu, na završnom ispitu verovatno moram da postignem

minimum: bodova

ŠTA ĆEŠ PRONAĆI U VODIČU KOJI JE PRED TOBOM?

Vodič će ti pomoći da upoznaš:

- svoja profesionalna interesovanja
- sposobnosti
- osobine ličnosti
- saznaćeš više o zanimanjima

[3] Ako imaš zdravstvenih problema koji možda ograničavaju izbor zanimanja, obrati se za savet psihologu koji radi u najbližoj službi za zapošljavanje ili svom lekaru.

PROFESIONALNA INTERESOVANJA

PROFESIONALNA INTERESOVANJA

Na sledećim stranicama nalaze se upitnici koji će ti pomoći da izdvojiš profesionalne oblasti koje su ti najzanimljivije.

Važno je da imaš u vidu da rezultat koji ćeš dobiti **nije prava mera** tvojih profesionalnih interesovanja, već **mera tvoje lične procene.**

Ako se tvoja procena ne slaže sa slikom koju odranije imaš o sebi, porazgovaraj s roditeljima, vršnjacima i svim ljudima koji te dobro poznaju.

Možeš da se obratiš i školskom psihologu ili psihologu koji se bavi profesionalnom orijentacijom, a radi u najbližoj službi za zapošljavanje. On može da ispita tvoja profesionalna interesovanja uz pomoć psiholoških testova. **Psiholozi mogu da ti pomognu da na osnovu rešavanja testova dođeš do bolje, preciznije procene svojih profesionalnih interesovanja.**

KAKO DA IZABEREŠ ZANIMANJE?

Zanimanja ima veoma mnogo i sigurno je da su neka od njih baš za tebe.

Neko bira zanimanje po tome što misli da je cenjeno, ili popularno, ili se dobro plaća, a ponekad odluku donosi i sasvim slučajno.

Veliko je zadovoljstvo raditi posao koji nam je zanimljiv. Zbog toga je **veoma važno** da otkriješ svoja interesovanja.

PROFESIONALNE OBLASTI I GRUPE ZANIMANJA

Pred vama je lista koja će vam olakšati snalaženje u vodiču.
Svaka oblast i grupa zanimanja u okviru oblasti ima svoj simbol:

LIČNA I DRUŠTVENA BRIGA O LJUDIMA

RAD NA PRUŽANJU POMOĆI LJUDIMA

LIČNE USLUGE

BIZNIS I POSLOVNE USLUGE

TRGOVINA
UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

EKONOMIJA
PRAVO I ADMINISTRACIJA

RAD SA BILJKAMA I ŽIVOTINJAMA

RAD SA BILJKAMA

RAD SA ŽIVOTINJAMA

KULTURA, UMETNOST I MEDIJI

KULTURA I UMETNOST

JAVNO INFORMISANJE I MEDIJI

TEHNIKA

ELEKTROTEHNIKA

MAŠINSTVO

GRAĐEVINARSTVO I ARHITEKTURA

SAOBRAĆAJ I TELEKOMUNIKACIJE

ODBRANA, BEZBEDNOST I ZAŠTITA

VOJSKA I POLICIJA

CIVILNA BEZBEDNOST

TEHNOLOGIJA

GEOLOGIJA
RUDARSTVO
HIDROMETEOROLOGIJA

HEMIJA
FARMACIJA
TEHNOLOGIJA

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

ZANATI

UMETNIČKI ZANATI

SAVREMENI ZANATI[4]

STARI ZANATI

[4] Koristimo ovaj naziv, mada nije najprecizniji. Ovi zanati su značajno zastupljeni u savremenom životu i u svetu rada. Mnogi od njih uključeni su u obrazovni sistem i koriste savremene tehnologije, ali ima i onih koji su utemeljeni na tradicionalnim tehnikama i samim tim imaju dodirnih tačaka sa starim i umetničkim zanatima.

LIČNA I DRUŠTVENA BRIGA O LJUDIMA

Ovu profesionalnu oblast podelili smo na dve grupe zanimanja:

- rad na pružanju pomoći ljudima
- lične usluge

RAD NA PRUŽANJU POMOĆI LJUDIMA

U ovu grupu spadaju zanimanja u kojima se veliki značaj pridaje brizi za dobrobit ljudi – pomaganje u rešavanju zdravstvenih, socijalnih, pravnih ili psiholoških problema. Tipični poslovi su: lečenje, negovanje, savetovanje, vaspitanje, obrazovanje, socijalno zbrinjavanje, pravno zastupanje...

Šta je važno za rad u oblasti pružanja pomoći ljudima?

Za uspešno obavljanje poslova u oblasti pružanja pomoći ljudima važno je: snalaženje s rečima, saosećajnost, spremnost da se pruži pomoć, toplina, strpljivost s ljudima, poverenje, savesnost, staloženost.
Za rad u oblasti pružanja pomoći ljudima važna je i spretnost ruku i prstiju (na primer, za fizioterapeuta), a važno je i da nije izražena preosetljivost na krv i telesne izlučevine (mučnina, nesvestica…).

Uslovi rada:
Zanimanja u ovoj oblasti uglavnom podrazumevaju rad u zatvorenom prostoru. Neka od zanimanja zahtevaju razvijen govor i njegovu intenzivnu upotrebu, druga zanimanja obavljaju se uz korišćenje medicinskih instrumenata i aparata. Rad u oblasti pružanja pomoći ljudima najčešće podrazumeva i rad u smenama, po potrebi vikendom i tokom praznika.

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: zdravstveni negovatelj, maser

Sa četvorogodišnjom školom: medicinska sestra – tehničar, ginekološko-akušerska sestra, medicinska sestra – vaspitač, pedijatrijska sestra – tehničar, stomatološka sestra – tehničar, fizioterapeutski tehničar, laboratorijski tehničar...

Verska zanimanja sa petogodišnjom školom: bogoslov, sveštenik...

Sa visokom školom strukovnih studija: strukovni vaspitač za rad u predškolskim ustanovama, strukovna medicinska sestra, strukovni medicinski radiolog, strukovni nutricionista dijetetičar, strukovni fizioterapeut, strukovni radni terapeut, strukovna medicinska sestra babica...

Sa fakultetom: nastavnik, lekar, psiholog, pedagog, specijalni pedagog, socijalni radnik, andragog, advokat, teolog...

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Predavati u školi	
Starati se o deci u vrtiću	
Lečiti bolesne	
Previjati i zbrinjavati povređene	
Savetovati ljude koji imaju lične ili emocionalne probleme	
Učestvovati u izradi proteza za ispravljanje zuba	
Pomagati deci ometenoj u razvoju	
Starati se o deci bez roditelja, starima i ugroženima	
Informisati pacijente o delovanju lekova, savetovati ih kad i kako da ih uzimaju	
Obavljati biohemijske analize telesnih tečnosti, koristeći mikroskop i druge laboratorijske aparate u cilju otkrivanja poremećaja i bolesti	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja RAD NA PRUŽANJU POMOĆI LJUDIMA	
Podeli sa 10	

Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **pružanje pomoći ljudima.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.
Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Kad uneseš sve proseke, pogledaj u koje tri oblasti imaš najveći prosek.

LIČNE USLUGE

Zanimanja kao što su: frizer, pedikir, manikir, kozmetičar, lični trener, zahtevaju neposredan kontakt s ljudima... Radi se u salonima lepote i po potrebi se odlazi na teren, ako se recimo radi u timu za stajling (moda, film, pozorište...). Takođe, po pozivu, usluge se mogu obavljati u nekoj zdravstvenoj ustanovi ili kod klijenata koji iz nekih razloga ne mogu da dođu u salon.

Šta je važno za rad u oblasti ličnih usluga?

Za pružanje ličnih usluga važni su: urednost, spretnost ruku i prstiju, zdrav kičmeni stub i udovi, snalaženje sa rečima, ljubaznost, društvenost, uslužnost, strpljivost sa ljudima.

Uslovi rada:
Radi se uglavnom u zatvorenom prostoru. Frizeri rade stojeći. Posao manikira i pedikira podrazumeva dugotrajno sedenje.

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: muški frizer, ženski frizer, manikir i pedikir

Sa četvorogodišnjom školom: scenski masker – vlasuljar, kozmetički tehničar

Sa visokom školom strukovnih studija: strukovni kozmetičar estetičar

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Prati, šišati, farbati, fenirati kosu u skladu sa željama klijenta	
Oblikovati i lakirati nokte na rukama i stopalima	
Negovati kožu i šminkati	
Masirati ljude da bi se opustili i oslobodili stresa	
Negovati ruke i stopala klijentima	
Proučiti kvalitet i druge odlike kose, kože ili noktiju i preporučiti tretman	
Brinuti o higijeni makaza, češljeva i drugih instrumenata	
Razgovarati sa klijentom o tome kako želi da izgleda	
Zakazivati mušterijama, primati ih, naplaćivati i ispraćati ih	
Voditi frizerski, kozmetički ili salon lepote	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja **LIČNE USLUGE**	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **lične usluge.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

BIZNIS I POSLOVNE USLUGE

Ovu profesionalnu oblast podelili smo na dve grupe zanimanja:

- trgovina, ugostiteljstvo i turizam
- ekonomija, pravo i administracija

TRGOVINA, UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

U ovu grupu spadaju poslovi u trgovini, ugostiteljstvu i turizmu. Radi se u trgovačkim kućama i predstavništvima, u prodavnicama, u turističkim agencijama, hotelima, restoranima itd.

Šta je važno za rad u oblasti trgovina, ugostiteljstvo i turizam?

Za rad u trgovini, ugostiteljstvu i turizmu važno je snalaženje sa rečima i brojevima, ljubaznost, društvenost, uslužnost, strpljivost sa ljudima.

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Pokazivati robu i upoznavati kupce sa svojstvima robe i uslovima kupovine	
Pripremati račune i naplaćivati, baratati novcem, čekovima, kreditnim karticama	
Voditi turiste na putovanja, organizovati izlete i ekskurzije, planirati put i smeštaj, izračunavati cene	
Dočekivati i smeštati hotelske goste	
Primati narudžbine i posluživati u restoranima	
Pripremati rođendane i proslave	
Uređivati izloge i unutrašnjost prodavnica tako da se privuče pažnja potrošača	
Mešati sastojke i pripremati hranu po receptima	
Održavati higijenu posuđa i opreme za spremanje hrane	
Razgovarati sa gostima o tome da li su zadovoljni i rešavati njihove primedbe i pritužbe	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja TRGOVINA, UGOSTITELJSTVO I TURIZAM	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **trgovina, ugostiteljstvo i turizam.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

Uslovi rada:
Radi se uglavnom u zatvorenom prostoru. Neki poslovi podrazumevaju odlazak na teren, terensku prodaju, vođenje turista na putovanja... Prodavci (trgovci) rade pretežno stojeći i u pokretu, a povremeno prenose i teže terete.

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: trgovac (prodavac), konobar, kuvar, poslastičar

Sa četvorogodišnjom školom: turistički tehničar, ugostiteljski tehničar, kulinarski tehničar, trgovinski tehničar, aranžer u trgovini, komercijalista

Sa visokom školom strukovnih studija: strukovni ekonomista za marketing i trgovinu, strukovni ekonomista za turizam i ugostiteljstvo, strukovni menadžer za gastronomiju, strukovni menadžer za hotelijerstvo, strukovni menadžer za restoraterstvo

Sa fakultetom: diplomirani turizmolog, diplomirani ekonomista za trgovinski menadžment i marketing

EKONOMIJA, PRAVO I ADMINISTRACIJA

U ovu grupu spadaju brojni poslovi koji se obavljaju u kancelariji, za pultom ili na šalteru, radeći sa različitim dokumentima, dopisima, izveštajima i slično. Može se raditi sa strankama: na primer vođenje poslovnih knjiga, priprema i dostavljanje računa kupcima ili korisnicima usluga, obračunavanje kamata za kredite, vođenje evidencija, pisanje poslovnih pisama, ali i davanje informacija, razmatranje žalbi i molbi stranaka, izdavanje potvrda i uverenja, davanje tumačenja i sl.

Posao se može obavljati u bankama, poštama, kao i u raznim agencijama, preduzećima i sl. Takođe, posle određenog radnog iskustva, uz dodatnu obuku, mogu se pružati usluge **vođenja poslovnih knjiga.** Zavisno od vrste obrazovanja u oblasti ekonomije, dužine radnog iskustva i položenih profesionalnih ispita, mogu se steći sledeća zvanja: računovođa, samostalni računovođa, ovlašćeni računovođa i ovlašćeni javni računovođa. Vođenje poslovnih knjiga je popisivanje svih finansijskih promena u preduzeću (nabavke, isplata zarada, prodaja, i sl.).

Šta je važno za rad u oblasti ekonomije, prava i administracije?

Snalaženje sa rečima, snalaženje sa brojevima, tačnost, otpornost na rad pod vremenskim pritiskom, urednost, organizovanost, temeljnost, ljubaznost.

Uslovi rada:
Radi se uglavnom u kancelariji, sedeći, uz upotrebu računara. Rad za šalterom podrazumeva svakodnevni kontakt sa velikim brojem stranaka.

Karakteristična zanimanja:

Sa četvorogodišnjom školom: ekonomski tehničar, finansijski tehničar, finansijski administrator, bankarski službenik, poslovni administrator, službenik osiguranja, pravni tehničar, birotehničar, komercijalista.

Sa visokom školom strukovnih studija: ekonomista (postoje različiti odseci, na primer: ekonomista za finansije, računovodstvo i bankarstvo, ekonomista za poreze i carine...)

Sa fakultetom: diplomirani ekonomista (postoje brojna usmerenja, npr. dipl. ekonomista za finansije, bankarstvo i osiguranje, dipl. ekonomista za računovodstvo, reviziju i finansijsko upravljanje itd.), diplomirani pravnik, diplomirani menadžer, diplomirani agroekonomista itd.

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Sastavljati i pisati poslovna pisma	
Javljati se na telefon, davati informacije, zakazivati poslovne sastanke	
Sređivati dopise, izveštaje, evidencije, voditi beleške na sastanku, primati i evidentirati poslovnu poštu	
Unositi u računar podatke o plaćanjima i dugovanjima, popunjavati obrasce	
Voditi blagajnu	
Obračunavati poreze i dugovanja, pomagati u knjigovodstvu	
Izračunavati dohodak (zaradu) preduzeća	
Pisati i izdavati uverenja, rešenja, potvrde, primati i rešavati molbe i žalbe	
Raditi na šalteru u banci	
Izdavati i overavati lične isprave (lične karte, pasoše, vozačke dozvole)	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja **EKONOMIJA, PRAVO I ADMINISTRACIJA**	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **ekonomija, pravo i adminstracija.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

RAD SA BILJKAMA I ŽIVOTINJAMA

Ovu profesionalnu oblast podelili smo na dve grupe zanimanja:

- rad sa biljkama
- rad sa životinjama

U ovu oblast zanimanja spadaju poslovi koji se obavljaju uglavnom na otvorenom prostoru, bez obzira na godišnje doba i vremenske prilike (zemljoradnja, stočarstvo, ribarstvo, pčelarstvo, pošumljavanje, zaštita, lečenje i uzgoj biljaka i životinja). Takođe, u ovu grupu možemo svrstati i poslove uređivanja i ulepšavanja zelenih površina. Može da se radi na farmama i poljoprivrednim gazdinstvima, pri nacionalnim i gradskim parkovima, šumskim gazdinstvima, u veterinarskim ambulantama, uzgajivačnicama životinja, poljoprivrednim apotekama itd.

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Sejati, rasađivati i gajiti biljke	
Proizvoditi seme za poljoprivredne sorte	
Pripremati i đubriti zemljište za setvu	
Orezivati grane i kalemiti voćke i vinovu lozu	
Štititi biljke od korova i štetočina	
Sakupljati biljne plodove i/ili lekovito bilje	
Nadgledati seču drveća, kontrolisati bolesti šuma	
Osmišljavati izgled vrtova, parkova, zelenih površina i brinuti o njihovom održavanju	
Uzimati uzorke zemlje i biljaka i analizirati ih u laboratoriji	
Zalivati i šišati travu, održavati travnjake	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja RAD SA BILJKAMA	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **rad sa biljkama.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

Šta je važno za rad sa biljkama i životinjama?

Važna je fizička izdržljivost i spretnost ruku i prstiju, odsustvo alergijskih reakcija na alergene iz prirode. Za neka zanimanja važno je shvatanje odnosa u ravni i prostoru – recimo, šumar, tehničar pejzažne arhitekture... Za rad u oblasti veterine važna je prisebnost, spremnost da se pruži pomoć životinjama, da nema alergija na biljke, dlaku, hemikalije, da nije izražena preosetljivost na krv i telesne izlučevine (mučnina, nesvestica) i da nema straha od kontakta sa životinjama.

Uslovi rada:
Radi se pretežno na otvorenom prostoru, uz izloženost različitim vremenskim uslovima. Tehničar pejzažne arhitekture radi u zatvorenom prostoru i odlazi na teren. Veterinarski tehničari i veterinari rade u ambulantama ili na farmama koje gaje životinje.

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Pregledati i lečiti životinje	
Hraniti i pojiti životinje (stoka i živina), voditi računa o zalihama hrane i vode	
Uzimati uzorke za pregled životinja i analizirati ih u laboratoriji	
Prikupljati i unositi u kompjuter podatke o životinjama, kao što su, težina, veličina i fizička kondicija	
Učestvovati u izgradnji, održavanju i korišćenju lovnih i ribolovnih objekata, opreme i pribora	
Starati se o životinjama na farmi, o konjima u ergeli, o životinjama u zoo-vrtu i brinuti o njihovom zdravlju, vežbati ih, brinuti o njihovoj higijeni	
Uzgajati ribe u ribnjaku	
Gajiti pčele i praviti med	
Starati se za divljač u lovištu i štititi je od lovokradica	
Brinuti o uzgoju kućnih ljubimaca (psi, mačke, zamorci, akvarijumske ribice, ukrasne ptice i egzotične životinje)	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja RAD SA ŽIVOTINJAMA	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **rad sa životinjama.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: cvećar-vrtlar, rasadničar, poljoprivredni proizvođač (ratar-povrtar), vinogradar-vinar

Sa četvorogodišnjom školom: poljoprivredni tehničar, veterinarski tehničar, zootehničar, tehničar hortikulture, tehničar pejzažne arhitekture, šumarski tehničar, tehničar za lovstvo i ribarstvo, nadzornik parka

Sa visokom školom strukovnih studija: strukovni veterinar, strukovni agromenadžer, strukovni voćar i vinogradar, strukovni stočar, strukovni ratar i povrtar.

Sa fakultetom: doktor veterinarske medicine, inženjer šumarstva, inženjer šumarstva za pejzažnu arhitekturu i hortikulturu, inženjeri poljoprivrede sa usmerenjima za ratarstvo i povrtarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo, hortikulturu, zootehniku, melioraciju zemljišta, poljoprivrednu tehniku, organsku poljoprivredu, agroturizam i ruralni razvoj, agroekologiju i zaštitu životne sredine.

KULTURA, UMETNOST I MEDIJI

Ovu profesionalnu oblast podelili smo na dve grupe zanimanja:

- kultura i umetnost
- javno informisanje i mediji

Uspešan rad u ovoj oblasti zahteva kreativnost. Kreativnost je sposobnost da se osećanja i misli izražavaju na različite načine: slikanjem, vajanjem, komponovanjem, sviranjem, glumom, plesom, rečju... U ovu grupu spada i osmišljavanje kulturnih programa, informisanje putem medija (televizije, radija, novina...).
Poslovi se obavljaju u pozorištu, na televiziji, radiju, u filmskim kućama, u modnoj i grafičkoj industriji, u studijima, ateljeima, umetničkim i zanatskim radionicima itd.

Šta je važno za rad u kulturi, umetnosti i medijima?

Za rad u ovoj oblasti važna je maštovitost, interesovanje za rad u kulturi i medijima, naklonost prema lepom, kreativnost, radoznalost, samodisciplina, samostalnost i samouverenost. Važno je i snalaženje s rečima, bogat rečnik, interesovanje za estetiku, lako usmeno i pismeno izražavanje, komunikativnost (književnost, novinarstvo, odnosi sa javnošću, ...), shvatanje odnosa u ravni i prostoru, spretnost ruku i prstiju (likovna umetnost i dizajn), fizička izdržljivost, dobra ravnoteža i usklađenost pokreta (balet, gluma).

Uslovi rada:
Za rad u ovoj oblasti karakteristično je da ne postoji uobičajeno radno vreme. Radi se i na otvorenom i u zatvorenom prostoru. U oblasti javnog informisanja, posebno kada su u pitanju novinari i voditelji, radi se pod vremenskim pritiskom. Rad u likovnim umetnostima često podrazumeva izloženost različitim bojama, lakovima i drugim hemikalijama.

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Slikati, crtati	
Likovno uređivati i ilustrovati knjige, časopise, plakate i druge reklamne materijale (kao što su šolja, bedž, kesa, letak)	
Pripremati i nadgledati rad mašina za štampu, kontrolisati boje, postavljati materijal na kome se štampa (kao što su papir, tkanina, plastika)	
Osmišljavati izgled tkanina, odeće, obuće, nakita, predmeta za svakodnevnu upotrebu (ambalaže, posuđa…)	
Komponovati muziku	
Svirati, pevati ili igrati pred publikom	
Baviti se filmom ili pozorištem – režirati, glumiti, snimati	
Pisati drame, priče, pesme	
Praviti umetničke predmete od gline, kamena i metala	
Otklanjati oštećenja i štititi umetnička dela od propadanja	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja **KULTURA I UMETNOST**	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **kultura i umetnost.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

Karakteristična zanimanja:

Sa četvorogodišnjom školom: tehničar dizajna ambalaže, tehničar dizajna enterijera i industrijskih proizvoda, tehničar dizajna tekstila, tehničar dizajna grafike, tehničar za oblikovanje grafičkih proizvoda, tehničar za grafičku pripremu, fotograf, dizajner odeće, dizajner tekstilnih materijala, dizajner proizvoda od kože, muzički izvođač, muzički saradnik, dizajner zvuka, igrač, konzervator kulturnih dobara. Takođe, postoje i umetnički zanati (firmopisac kaligraf, juvelir umetničkih predmeta, graver umetničkih predmeta, grnčar, drvorezbar...) – više informacija može se pronaći u poglavlju Zanati.

Sa visokom školom strukovnih studija: dizajner za tekstil i odeću, dizajner grafike, dekoracija enterijera i aranžiranje...

Sa fakultetom: slikar, vajar, dizajner, reditelj, dramaturg, glumac, scenarista, kompozitor, organizator kulturnih delatnosti, istoričar umetnosti, akademski fotograf, konzervator i restaurator umetničkih dela i arheoloških predmeta, novinar, komunikolog...

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Fotografisati ili snimati kamerom različite događaje	
Pisati novinske članke	
Voditi radio ili TV emisije	
Praviti reportaže	
Sređivati pisani tekst za objavljivanje	
Pripremati i čitati vesti na televiziji ili radiju	
Prikupljati i proveravati podatke za vesti, novinske članke i emisije	
Voditi razgovore sa gostima u studiju o njihovom radu, životu i drugim interesantnim temama	
Komentarisati za radio ili TV političke, kulturne i sportske događaje	
Snimati govor, muziku i druge zvuke i obrađivati ih koristeći kompjuterske programe	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja **JAVNO INFORMISANJE I MEDIJI**	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **javno informisanje i mediji.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

TEHNIKA

Ovu profesionalnu oblast podelili smo na četiri grupe zanimanja:

- elektrotehnika
- mašinstvo
- građevinarstvo i arhitektura
- saobraćaj i telekomunikacije

ELEKTROTEHNIKA

U ovu grupu spadaju razni poslovi projektovanja, proizvodnje i kontrole različitih električnih proizvoda. Postoji mogućnost specijalizacije za uža područja elektrotehnike kao što su računarska tehnika, energetika, telekomunikacije, elektronika. Elektrotehničari mogu raditi na pripremanju tehničke dokumentacije, u pripremi i organizaciji proizvodnje i kontroli proizvoda.
Radi se u elektroindustriji, elektroprivredi, preduzećima za telekomunikaciju. Takođe, mogu raditi na prodaji električnih proizvoda, elektroopreme i elektromaterijala.

Šta je važno za rad u elektrotehnici?

Shvatanje načina rada mašina i uređaja, shvatanje odnosa i dobro predstavljanje u ravni i prostoru, shvatanje mehaničkih odnosa, sposobnost tehničkog i analitičkog rešavanja problema, snalaženja u novim situacijama, spretnost ruku i prstiju, dobar vid, razlikovanje boja, snalaženje sa brojevima, preciznost, savesnost i odgovornost. Za savladavanje školskog programa važno je i snalaženje sa brojevima.

Uslovi rada:
Radi se u zatvorenim prostorijama, sedeći, uz čestu upotrebu računara ili na terenu. Na terenu se posao obavlja pod različitim vremenskim uslovima i zahteva veliku pokretljivost i izdržljivost zbog rada u prinudnim položajima tela. Rad na terenu, takođe, podrazumeva i putovanja, a katkad je moguć i rad noću, najčešće u obliku dežurstva, te produženi rad zbog hitne intervencije.

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: Autoelektričar, elektroinstalater, elektromehaničar za rashladne i termičke uređaje, elektromehaničar za mašine i opremu, elektromonter mreža i postrojenja, izrađivač kablova i priključaka, monter telekomunikacionih mreža...

Sa četvorogodišnjom školom: Elektrotehničar računara, administrator računarskih mreža, elektrotehničar za elektroniku na vozilima, elektrotehničar elektromotornih pogona, elektrotehničar procesnog upravljanja, elektrotehničar elektronike, elektrotehničar automatike, tehničar mehatronike, elektrotehničar telekomunikacija, elektrotehničar multimedija, elektrotehničar za rashladne i termičke uređaje, elektrotehničar za radio i video tehniku, elektrotehničar energetike, aviotehničar za elektronsku opremu vazduhoplovstva, tehničar za izradu kablova...

Sa visokom školom strukovnih studija: različiti odseci na visokim elektrotehničkim školama strukovnih studija (energetika, telekomunikacije, računarska tehnika, audio i video tehnologije...)

Sa fakultetom: diplomirani inženjer elektrotehnike različitih usmerenja (računarska tehnika i informatika, elektronika, telekomunikacije i informacione tehnologije...)

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Sklapati, održavati i servisirati računarsku opremu (hardver)	
Instalirati i podešavati računarske programe (softver)	
Praviti i popravljati elektronske sklopove i čipove	
Raditi na proizvodnji i prenosu električne energije	
Projektovati električne instalacije	
Crtati električne šeme prema skici	
Montirati mašine i uređaje na električni pogon	
Održavati i otklanjati kvarove na radio i televizijskim prijemnicima i telefonskim centralama	
Popravljati rashladne i elektrotermičke uređaje	
Montirati i popravljati električne uređaje na vozilima	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja **ELEKTROTEHNIKA**	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **elektrotehnika.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

MAŠINSTVO

Ova grupa zanimanja podrazumeva poslove konstruisanja, proizvodnje, obrade, održavanja i popravke različitih mašina i njihovih delova. Različiti materijali obrađuju se uz korišćenje alata, mašina ili aparata.
Radi se, zavisno od vrste posla, u projektnim biroima, industrijskim pogonima, laboratorijama za konstruisanje, u radionicama i u servisima.

Šta je važno za rad u mašinstvu?

Za uspešan rad u ovoj oblasti važno je: shvatanje načina rada mašina i uređaja, snalaženje sa brojevima, shvatanje i dobro predstavljanje odnosa u ravni i prostoru, spretnost ruku i prstiju (popravke, servisiranje). Za savladavanje školskog programa važno je i snalaženje sa brojevima.

Uslovi rada:
Radi se u zatvorenim prostorijama, najčešće u fabričkim pogonima, sedeći ili stojeći uz mašinu ili računar, ili na terenu, gde se radi pod različitim klimatskim uslovima.

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: bravar, mašinbravar, operater mašinske obrade, automehaničar, mehaničar grejne i rashladne tehnike, zavarivač...

Sa četvorogodišnjom školom: mašinski tehničar za kompjutersko konstruisanje, mašinski tehničar za kompjutersko upravljanje, mašinski tehničar motornih vozila, tehničar mehatronike...

Sa visokom školom / strukovne studije: mašinski inženjeri

Sa fakultetom / akademske studije: diplomirani mašinski inženjeri različitih užih usmerenja (energetika i procesna tehnika, proizvodno mašinstvo, tehnička mehanika i dizajn u tehnici, mehanizacija i konstrukciono mašinstvo, mehatronika i upravljanje...)

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Praviti tehničke crteže mašina na kompjuteru	
Praviti kompjuterske programe potrebne za mašinsku obradu materijala	
Proizvoditi različite mašine i alate	
Izrađivati metalne konstrukcije	
Praviti brave i ključeve	
Popravljati aparate i / ili mašine	
Konstruisati i nadgledati proizvodnju vozila, na primer automobila, brodova i aviona	
Popravljati automobile	
Projektovati i postavljati sisteme za grejanje, hlađenje i ventilaciju	
Utvrđivati uzroke kvarova mašina i napraviti izmene kojima se ti kvarovi sprečavaju	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja MAŠINSTVO	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **mašinstvo.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

GRAĐEVINARSTVO I ARHITEKTURA

Poslovi u ovoj grupi zanimanja podrazumevaju pripremu zemljišta/terena za gradnju, projektovanje i izgradnju različitih građevinskih objekata (stambeni objekti, industrijske hale, putevi, mostovi, pruge, brane itd...) Takođe se rade poslovi finalne dorade i ukrašavanja novoizgrađenih objekata kao i popravka već postojećih objekata. Priprema se tehnička dokumentacija, izrađuju se projekti, konstruišu se objekti. U ovu oblast, zavisno od zanimanja, ubrajaju se i sledeći poslovi: organizovanje i upravljanje gradilištem, kontrola izvršenih radova, izdavanje upotrebnih dozvola i upravljanje građevinskom mehanizacijom.
Radi se u projektnim biroima građevinskih preduzeća, gradskim i opštinskim upravama i na terenu.

Šta je važno za rad u građevinarstvu i arhitekturi?

Za uspešan rad u ovoj oblasti potrebno je dobro shvatanje odnosa u ravni i prostoru, dobro snalaženje sa brojevima, razvijenost čula vida, sluha i ravnoteže, spretnost ruku i prstiju, kreativnost itd...

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Projektovati i graditi zgrade i puteve	
Praviti prostorne (urbanističke) planove naselja	
Planirati i graditi mostove i brane...	
Praviti na kompjuteru tehničke crteže objekata na osnovu projekta	
Krečiti, oslikavati i ukrašavati zidove	
Postavljati pločice	
Postavljati kalupe i izlivati beton	
Vršiti zemljišna premeravanja, izrađivati geodetske karte i planove	
Planirati i nadgledati bušenje bunara	
Voditi gradilište, planirati i nadgledati izgradnju mosta ili zgrade	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja GRAĐEVINARSTVO I ARHITEKTURA	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz oblasti **građevinarstva i arhitekture.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

Uslovi rada:
Poslovi iz ove grupe zanimanja uglavnom se obavljaju na terenu (gradilištima, pogonima i sl.) gde se radi pod različitim vremenskim uslovima, ali ima i onih poslova koji se obavljaju u zatvorenom prostoru, sedeći, uz upotrebu računara (na primer u projektnim biroima)

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: dekorater zidnih površina, krovopokrivač, keramičar-teracer-pećar, tesar, građevinski laborant

Sa četvorogodišnjom školom: građevinski tehničar za visokogradnju, građevinski tehničar za niskogradnju, građevinski tehničar za hidrogradnju, geodetski tehničar – geometar, građevinski tehničar za laboratorijska ispitivanja...

Sa visokom školom strukovnih studija: građevinski inženjer, inženjer geodezije...

Sa fakultetom / akademske studije: diplomirani građevinski inženjer, arhitekt, diplomirani inženjer geodezije...

SAOBRAĆAJ I TELEKOMUNIKACIJE

Ova grupa zanimanja obuhvata prevoz putnika i roba i poštanskih pošiljki (upravljanje saobraćajnim sredstvima, planiranje, organizaciju, praćenje i kontrolu) u saobraćaju vazdušnim, vodenim, drumskim i železničkim putem. Takođe, u poslove iz ove oblasti spadaju prijem, obrada i prenošenje različitih informacija...

Šta je važno za poslove saobraćaja i telekomunikacija?

Za uspešno bavljenje zanimanjima iz ove oblasti važna je razvijenost čula vida i sluha, normalno funkcionisanje nervnog sistema, shvatanje načina rada mašina i uređaja, snalaženje u prostoru, promišljenost, dobra usklađenost ruku i očiju, preciznost, odgovornost, organizovanost, snalaženje s brojevima...

Uslovi rada:
Ovi poslovi uglavnom se obavljaju u zatvorenom prostoru (kabine prevoznih sredstava, kancelarije, pultovi i šalteri ...), mada se neki poslovi obavljaju i na terenu (prilikom postavljanja i održavanja različitih uređaja ili dostavljanja robe i pošiljki).

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: vozač motornih vozila, kondukter...

Sa četvorogodišnjom školom: nautički tehničar, tehničar drumskog saobraćaja, tehničar vuče, PTT tehničar...

Sa visokom školom strukovnih studija: saobraćajni inženjer...

Sa fakultetom / akademske studije: diplomirani saobraćajni inženjeri drumskog železničkog i vazdušnog saobraćaja, logistike...

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Upravljati prevoznim sredstvima	
Praviti red vožnje autobusa, vozova i drugih transportnih sredstava	
Organizovati prevoz putnika i robe	
Slati informacije o kretanju voza, autobusa, aviona, korišćenjem telekomunikacione opreme	
Voditi dokumentaciju o prevozu (o vrsti i količini robe, ceni prevoza, planu putovanja)	
Organizovati prijem i dostavu poštanskih pošiljaka (pisma, paketi)	
Primati i dostavljati novčane pošiljke	
Vršiti tehničke preglede i osiguranje vozila	
Postavljati i održavati hardver i softver telekomunikacionih sistema	
Postavljati, proveravati i popravljati internet, telefonske i televizijske kablove i drugu opremu za prenos i emitovanje informacija	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja SAOBRAĆAJ I TELEKOMUNIKACIJE	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz oblasti **saobraćaj i telekomunikacije.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

TEHNOLOGIJA

Ovu profesionalnu oblast podelili smo na četiri grupe zanimanja:

- geologija, rudarstvo, hidrometeorologija
- hemija, farmacija, tehnologija
- industrijska proizvodnja

GEOLOGIJA, RUDARSTVO I HIDROMETEOROLOGIJA

U ovu grupu zanimanja spadaju poslovi laboratorijskog ispitivanja različitih svojstava tla, voda i stena, snimanja i obrađivanja terenskih i laboratorijskih podataka, izrađivanja geotehničkih proračuna i grafičke dokumentacije, rad na poboljšanju tla – podloge u cilju pripreme za izgradnju objekta.
Zanimanja ove grupe obuhvataju poslove eksploatacije ruda, održavanja mehanizacije i opreme, kao i poslove merenja i osmatranja meteoroloških pojava, prikupljanje podataka o vodostaju, protoku, temperaturi vode.
Poslovi se obavljaju u rudnicima, građevinskim preduzećima, meteorološkim stanicama, hidrometeorološkim zavodima, na aerodromima, u lukama, hidroelektranama, komunalnim preduzećima (vodovod i kanalizacija)...

Šta je važno za geologiju, rudarstvo i hidrometeorologiju?

Sposobnost shvatanja mehaničkih odnosa, snalaženje s brojevima, shvatanje odnosa u ravni i prostoru, razlikovanje boja, istraživačka radoznalost, opreznost, preciznost.
Za rudare je neophodna fizička snaga i opšta telesna spretnost i izdržljivost, dobar vid i sluh kao i snalaženje u prostoru. Poželjno je da su smireni, oprezni, otporni na stres, disciplinovani, sposobni za timski rad.

Uslovi rada:
Radi se uglavnom u zatvorenom ili na otvorenom prostoru, a moguć je i rad ispod površine zemlje. Geološki tehničari mogu ponekad dugo pešačiti ili planinariti u različitim vremenskim uslovima, po vetru, kiši, hladnoći ili velikim vrućinama. Izloženi su delovanju stalne buke, prašine, dimova, neugodnih mirisa i velikih temperaturnih promena. U oblasti rudarstva česta je izloženost buci alata i mašina pa je neophodno nošenje čepića za uši i druge zaštitne opreme.

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: rukovalac mehanizacijom u površinskoj eksploataciji...

Sa četvorogodišnjom školom: geološki tehničar za geotehniku i hidrogeologiju, geološki tehničar za istraživanje mineralnih sirovina, meteorološki tehničar, hidrološki tehničar, rudarski tehničar...

Sa fakultetom / akademske studije: diplomirani inženjer geologije (geolog mineralnih sirovina, geolog hidrogeologije, geolog geotehnike, geofizike...), diplomirani inženjer rudarstva (tehnolog površinske eksploatacije, tehnolog podzemne eksploatacije), diplomirani meteorolog...

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Istraživati prirodne resurse (bogatstva)	
Proučavati sastav zemljine kore	
Prikupljati uzorke vode, stena, ruda	
Proučavati fizičke osobine stena	
Prikupljati i obrađivati terenske i laboratorijske podatke o tlu i na osnovu njih praviti proračune, analize i geološke karte	
Ispitivati zagađenost životne sredine	
Meriti nivo vodostaja reka	
Pratiti vremenske uslove, količinu padavina, vlažnost i pritisak vazduha, brzinu vetra, kretanje oblačnosti	
Učestvovati u procesu iskopavanja i eksploatacije ruda, stena i minerala	
Raditi na naftnim bušotinama i izvorima gasa	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja **GEOLOGIJA, RUDARSTVO I HIDROMETEOROLOGIJA**	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **geologija, rudarstvo i hidrometeorologija**.
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

HEMIJA, FARMACIJA, TEHNOLOGIJA

Ova grupa zanimanja obuhvata pripremu i realizaciju svih faza tehnološkog procesa proizvodnje, ispitivanje hemijskih osobina materijala, pripremu i izradu proizvoda (npr. farmaceutsko-kozmetičkih), i kontrolu kvaliteta svih gotovih proizvoda. Takođe, obuhvata poslove uzimanja uzoraka vode, tla i vazduha i ispitivanja u laboratoriji s ciljem zaštite životne sredine. Radi se u pogonima za industrijsku proizvodnju, u institutima za istraživanje, u komunalnim preduzećima, u laboratorijama, apotekama...

Šta je važno za oblast hemija, farmacija, tehnologija?
Spretnost ruku i prstiju, apstraktno mišljenje, snalaženje s brojevima, analitičke sposobnosti, dobra pažnja i koncentracija kao i istraživačka radoznalost, preciznost, pedantnost, promišljenost, kreativnost, samodisciplina, ambicioznost, samostalnost u radu.

Uslovi rada:
Radi se uglavnom u zatvorenom prostoru, sedeći ili stojeći, uz upotrebu laboratorijskih instrumenata kao i korišćenje hemijskih supstanci različitih svojstava. Zbog mogućnosti štetnih isparenja koja mogu ugroziti zdravlje, ponekad je neophodna upotreba zaštitne opreme, rukavica, naočara i maski. Neka zanimanja zahtevaju i povremeni rad na terenu.

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: izrađivač hemijskih proizvoda, prerađivač mleka, proizvođač prehrambenih proizvoda, pivar, vinogradar-vinar

Sa četvorogodišnjom školom: hemijsko-tehnološki tehničar, hemijski laborant, tehničar za kozmetičku tehnologiju, tehničar za industrijsko-farmaceutsku tehnologiju, tehničar za zaštitu životne sredine, sanitarno-ekološki tehničar, farmaceutski tehničar, tehničar za biotehnologiju, prehrambeni tehničar, tehničar za reciklažu.

Sa visokom školom strukovnih studija: strukovni inženjer farmaceutske, prehrambene, hemijske tehnologije, strukovni analitičar zaštite životne sredine, strukovni inženjer tehnologije vode, strukovni sanitarno-ekološki inženjer

Sa fakultetom: diplomirani farmaceut, diplomirani inženjer zaštite životne sredine, diplomirani ekolog, diplomirani inženjer poljoprivrede – zaštita bilja, diplomirani inženjer tehnologije različitih usmerenja kao što su prehrambeno inženjerstvo, biotehnologija, hemijsko inženjerstvo, farmaceutsko inženjerstvo, za kontrolu kvaliteta, inženjerstvo materijala...

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:

Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.

Izvoditi hemijske oglede i testove u laboratoriji	
Proveravati kvalitet proizvoda	
Rukovati mašinama i uređajima za izradu hemijskih proizvoda	
Proizvoditi lekove i kreme	
Ispitivati hemijski sastav lekova	
Ispitivati zagađenost životne sredine, vode, vazduha, zemljišta, hrane, stambenih i radnih prostora, zračenje i buku	
Ispitivati fizičko-hemijske i bakteriološke osobine vode za piće	
Nabavljati i pripremati sirovine za proces proizvodnje hrane	
Nadgledati procese čišćenja, pranja, ljuštenja i konzerviranja prehrambenih proizvoda	
Raditi na preradi, doradi i dobijanju korisnih sirovina iz već upotrebljavanog materijala i otpada (reciklaža)	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja **HEMIJA, FARMACIJA, TEHNOLOGIJA**	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **hemija, farmacija, tehnologija.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

U industriji se izrađuju proizvodi od različitih sirovina, kao i polugotovih i gotovih materijala (npr. od tkanina, hemijskih supstanci, prehrambenih sirovina, metalnih konstrukcija, drveta...). Industrijska proizvodnja je široka oblast koju čini više industrijskih grana. Ono što je zajedničko za sve industrijske grane jesu masovna i serijska proizvodnja, upotreba mašina i automatizovanih proizvodnih procesa.
Izabravši poslove iz ove grupe zanimanja radićeš u serijskoj proizvodnji u različitim industrijskim granama, na mašinama ili upravljajući automatizovanim proizvodnim linijama

Šta je važno za poslove u industrijskoj proizvodnji?

Za uspešno bavljenje zanimanjima iz ove grupe važni su: razvijenost čula vida i sluha, kao i čula mirisa i ukusa, normalno funkcionisanje nervnog sistema, spretnost šaka i prstiju, promišljenost, preciznost, odgovornost, snalaženje sa brojevima, shvatanje odnosa u ravni i prostoru.

Uslovi rada:

Ovi poslovi uglavnom se obavljaju u zatvorenom prostoru, u industrijskim postrojenjima, fabričkim halama i sl. U zavisnosti od industrijske grane variraju konkretni uslovi rada, ali ono što je zajedničko za industrijsku proizvodnju jeste smenski rad.

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Pripremati mašine za proizvodnju, čistiti ih i podmazivati	
Pokretati i zaustavljati mašine, nadgledati rad mašina tokom proizvodnje	
Meriti i proveravati da li su gotovi proizvodi ispravni i u skladu sa zahtevima	
Pripremati sirovine za proizvodnju	
Izračunavati potrošnju materijala i troškove proizvodnje	
Sklapati u fabrici gotove proizvode od delova	
Pripremati modele za rad mašina, ručno ili uz pomoć kompjuterskih programa, na primer pripremati krojeve za mašinsko šivenje	
Proveravati kvalitet gotovih proizvoda, na primer proveravati jasnoću i boje štampanih materijala	
Šiti proizvode od kože ili tekstila	
Rukovati/upravljati mašinama za pravljenje nameštaja	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **industrijska proizvodnja.**
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

Karakteristična zanimanja:

Sa trogodišnjom školom: konfekcionar-krojač, konfekcionar kože i krzna, obućar, proizvođač prehrambenih proizvoda, prerađivač mleka, sitoštampar, izrađivač hemijskih proizvoda, metalobrusač, operater mašinske obrade, pivar, plastičar, zavarivač

Sa četvorogodišnjom školom: tekstilni tehničar, konfekcijski tehničar, tehničar grafičke dorade, tehničar za grafičku pripremu, elektrotehničar procesnog upravljanja, prehrambeni tehničar, tehničar za biotehnologiju, hemijsko-tehnološki tehničar, tehničar za industrijsko farmaceutsku tehnologiju, tehničar za kozmetičku tehnologiju, farmaceutski tehničar, tehničar za robotiku

Sa visokom školom strukovnih studija: inženjer prehrambene tehnologije, inženjer tekstilne tehnologije...

Sa fakultetom / akademske studije: diplomirani inženjer prehrambene tehnologije (proizvodnja proizvoda biljnog ili životinjskog porekla)...

ODBRANA, BEZBEDNOST I ZAŠTITA

Ovu profesionalnu oblast podelili smo na četiri grupe zanimanja:

- vojska i policija
- civilna bezbednost

Oni koji rade u ovoj oblasti štite ljude, imovinu i državu. Zadatak im je da izvršavaju zakonske odredbe i pravila ili da druge kontrolišu u vezi s **poštovanjem** zakona. Često treba da rade u rizičnom okruženju. Obavljaju različite poslove u: vojsci, policiji, obezbeđenju ljudi i objekata ili vatrogasnim jedinicama. Učestvuju i u poslovima zaštite tokom vanrednih situacija izazvanih elementarnim nepogodama.

Šta je važno za rad u oblasti odbrane, bezbednosti i zaštite?

Za uspešno obavljanje ovih poslova važno je imati sledeće sposobnosti i osobine: dobru pokretljivost, fizičku spretnost i izdržljivost, spretnost ruku i prstiju, razvijena čula vida i sluha, shvatanje odnosa u ravni i prostoru, snalaženje s rečima, snalaženje sa ljudima, hrabrost, odlučnost, pouzdanost, savesnost, staloženost, strpljenje, prisebnost, dinamičnost...

Uslovi rada:
Radi se u veoma različitim radnim uslovima – od kancelarija do rada na otvorenom prostoru. Radi se u smenama, uključujući dežurstva noću, vikendom i praznicima. Posao je ponekad rizičan po zdravlje i život. Neki poslovi podrazumevaju stroge uslove za nošenje i korišćenje oružja.

Karakteristična zanimanja:

Sa četvorogodišnjom školom: tehničar obezbeđenja (radi kao čuvar, portir...), tehničar zaštite od požara, tehničar vazdušnog saobraćaja za bezbednost, tehničar vazdušnog saobraćaja za spasavanje, tehničar za bezbednost saobraćaja

Sa specijalističkim dvanaestomesečnim kursom nakon četvorogodišnje škole: policajac

Sa visokom školom strukovnih studija: strukovni menadžer za kriminalistiku i bezbednost, strukovni kriminalista

Sa fakultetom: menadžer bezbednosti, menadžer logistike odbrane, kriminalista, inženjer mašinstva za naoružanje, inženjer saobraćaja vojnog vazduhoplovstva, oficir, menadžer u sistemu odbrane

PROCENI U KOJOJ MERI BI TI ČINILO ZADOVOLJSTVO DA OBAVLJAŠ SLEDEĆE POSLOVE:	
Svakoj aktivnosti daj ocenu od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti ta aktivnost uopšte ne bi pričinjavala zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činila veoma veliko zadovoljstvo.	
Patrolirati policijskim vozilom	
Regulisati saobraćaj na raskrsnici, vršiti uviđaj pri saobraćajnim nesrećama	
Prikupljati dokaze, istraživati krivična dela, hapsiti i ispitivati osumnjičene	
Nadzirati prelaz ljudi i robe preko granice	
Sprečavati nezakonite aktivnosti i dela (terorizam, „pranje“ novca, krijumčarenje, trgovina ljudima)	
Obezbeđivati objekte, javne skupove i/ili ličnosti	
Proučavati strategije ratovanja	
Obučavati mlade vojnike, komandovati vojnom jedinicom	
Rukovati oružjem	
Gasiti požare i ispitivati uzroke njihovog nastanka, zbrinjavati ljude i životinje pri poplavi, požaru i prirodnim nepogodama	
Saberi i upiši zbir ocena za grupu zanimanja ODBRANA, BEZBEDNOST I ZAŠTITA	
Podeli sa 10	

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.
Što je tvoj prosek veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz grupe zanimanja **odbrana, bezbednost i zaštita**.
IPAK, bez obzira na tvoj prosek, ako si neku aktivnost ocenio sa 5, pre konačne odluke potraži i proveri informacije o odgovarajućim zanimanjima i školama.

ZANATI

Ovu profesionalnu oblast podelili smo na tri grupe zanimanja:

- umetnički zanati
- savremeni zanati
- stari zanati

Zanatska zanimanja razlikuju se od ostalih po tome što se oslanjaju na tradicionalne, stare tehnike. Zanatlije poznaju čitav proizvodni proces, od pripreme i obrade sirovog materijala do prodaje gotovog proizvoda. Zbog toga često samostalno vode posao. Njihova uspešnost zavisi od kvaliteta izrađenih predmeta i umešnosti da prodaju svoje proizvode i usluge.

Postoji veliki broj različitih zanatskih zanimanja, ali najčešće vrste poslova su: izrada i popravka upotrebnih i ukrasnih predmeta i proizvodnja i prerada hrane (hleb, peciva, kore, slatkiši, proizvodi od mesa itd.).

Vešt zanatlija postaje se učenjem od iskusnijih majstora i u praksi. Mnogi zanati zahtevaju umetničke sklonosti. Iako su ovo zanimanja iz različitih oblasti rada, zbog načina izvođenja radnih operacija, svrstana su zajedno u ovu grupu. Nekada se ovladavanje zanatom odvijalo u tri stepena. Posle prvog stepena šegrt je postajao kalfa i na kraju majstor. Iako su mnogi zanati nestali, i u savremenim uslovima postoji potreba za pojedinim zanatskim proizvodima i uslugama. Za neke zanate danas postoje profili u redovnom sistemu srednjeg obrazovanja, ali se za druge obuka može steći samo kod majstora u zanatlijskim radionicama.

Šta je važno za bavljenje zanatima?
Za obavljanje zanatskih poslova važna je spretnost ruku i prstiju. Zavisno od zanata, potrebne su različite druge sposobnosti. Tako je za **krojenje ili oblikovanje** važno i shvatanje odnosa u ravni i prostoru, za **popravke mašina i uređaja** važno je i shvatanje načina rada mašina i uređaja i shvatanje odnosa u ravni i prostoru i preciznost, a za **umetničke zanate** maštovitost, naklonost prema lepom, kreativnost i komunikativnost.

Uslovi rada:
Zavise od oblasti rada, neki se zanati obavljaju u zatvorenim, mirnim i dobro osvetljenim prostorijama, a neki u bučnim radionicama. Koriste se različiti materijali (kamen, drvo, metal, tkanine, koža, razni prehrambeni sastojci itd.). Takođe se koriste i posebni alati.

UMETNIČKI ZANATI

Posebna grupa zanata su umetnički zanati. Proizvodi umetničkih zanata uglavnom imaju estetska i dekorativna svojstva. Njihovi koreni su u starim tradicionalnim zanatima. Prvenstveno su vezani za gradske sredine. Umetničke zanatlije danas prate i koriste nove tehnologije obrade sirovina. Uglavnom se orijentišu na izradu unikatnih predmeta, a često se uspešno plasiraju i na tržištu (graditelj violina, drvorezbar, vitražista, juvelir, pozlatar, graver, izrađivač mozaika, veza, intarzija, firmopisac, kaligraf...).

SAVREMENI ZANATI

Već smo napomenuli da je ovaj naziv za grupu zanata o kojima će biti reči pre svega praktičan. U svakom slučaju za navedenim uslugama postoji potreba. Mnogi od njih povezani su sa starim ili umetničkim zanatima, ali ima i onih koji su nastali paralelno sa razvojem industrijske proizvodnje. Praktična znanja i veštine za obavljanje različitih poslova mogu se steći u srednjim stručnim školama. Posle trogodišnjeg školovanja mogu se u različitim oblastima steći različita zanimanja:

Proizvodnja i prerada hrane – pekar, mesar, prerađivač mleka

Ugostiteljstvo – kuvar, poslastičar

Tekstilstvo i kožarstvo – obućar, modni krojač, tapetar, galanterista

Građevinarstvo – dekorater zidnih površina, keramičar-teracer-pećar, zidar-fasader, tesar, monter suve gradnje, staklorezac, rukovalac građevinskom mehanizacijom...

Obrada drveta – stolar

Grafičarstvo – knjigovezac, firmopisac, sitoštampar, kartonažer

Mašinstvo i obrada metala – automehaničar, autolimar, bravar, mašinbravar, instalater, mehaničar grejne i rashladne tehnike, mehaničar optike, časovničar, mehaničar-oružar, precizni mehaničar, zlatar...

Elektrotehnika – autoelektričar, elektromehaničar, elektroinstalater, elektromonter

STARI ZANATI

Iako iščezavaju, usluge dobrih majstora i danas su dobrodošle. Navešćemo neke od njih: izrađivač kora, sarač, rukavičar, krznar, šeširdžija, užar, voskar, terzija, abadžija, jorgandžija, tkač, ćilimar, bačvar, potkivač, limar... Neke od ovih zanata već smo opisali, a za ostale se možeš raspitati.

PROCENI DA LI BI TI ČINILO VELIKO ZADOVOLJSTVO DA SE BAVIŠ NEKIM ZANATOM. Kojim?

Napiši koji te zanati najviše zanimaju. Zanat oceni ocenom od 1 do 5, kao u školi, pri čemu ocena 1 znači da ti bavljenje tim zanatom uopšte ne bi pričinjavalo zadovoljstvo, a ocena 5 da bi ti činilo veoma veliko zadovoljstvo.

Ako te neki zanat posebno zanima, informiši se o njemu u odgovarajućoj školi. Kao što je već pomenuto, neki stari zanati ne postoje u sistemu srednjeg obrazovanja u Srbiji, već se mogu izučavati kod majstora. Zbog toga smo u ovom vodiču izdvojili opise ovih zanata.

POSLE SAMOPROCENE...

TVOJA INTERESOVANJA	
Upiši prosek za svaku oblast	
LIČNA I DRUŠTVENA BRIGA O LJUDIMA	
BIZNIS I POSLOVNE USLUGE	
RAD SA BILJKAMA I ŽIVOTINJAMA	
KULTURA, UMETNOST I MEDIJI	
TEHNIKA	
TEHNOLOGIJA	
ODBRANA, BEZBEDNOST I ZAŠTITA	
ZANATI	

Profesionalne oblasti se sastoje iz grupa zanimanja - npr. tehniku čine elektrotehika, mašinstvo, građevinarstvo i arhitektura, saobraćaj i telekomunikacije. Postoje pojedinačni upitnici za neke grupe zanimanja. U tom slučaju je potrebno da izračunaš prosek za oblast na osnovu rezultata na upitnicima za grupe zanimanja koje pripadaju toj oblasti.

Što je tvoj prosek za neku oblast veći, to znači da smatraš da te više zanimaju poslovi iz te oblasti.

Izdvoj oblasti u kojima imaš najveće proseke.
1.
2.
3.

Potraži sva zanimanja koja su obeležena odgovarajućim znakovima.

Pre nego što doneseš konačnu odluku raspitaj se dobro o odgovarajućim zanimanjima i školama.

SPOSOBNOSTI

SPOSOBNOSTI

Sposobnosti su naše mogućnosti da uspešno obavljamo neke aktivnosti i poslove.
Ljudi se razlikuju u onome što ih interesuje, ali i u onome što mogu i znaju da rade i u čemu su uspešni. Neko se odlično snalazi sa brojevima, neko je vešt sa rečima, neko ima smisla za tehniku...

Sigurno želiš da izabereš zanimanje koje ti najviše odgovara – da ti posao jednog dana pričinjava zadovoljstvo i da imaš uspeha u njemu!

Uspeh pri obavljanju različitih poslova zavisi od sposobnosti.

Različite sposobnosti značajne su za obavljanje različitih poslova.
Na primer, za osobu koja se bavi nastavničkim poslom, važno je, pored ostalog, da se jasno izražava i da ume da prenosi znanje. Za osobu koja se bavi automehaničarskim poslom važno je da vešto rukuje alatima, da razume principe rada mašina, da dobro opaža i pamti detalje...
Ako se trudimo, možemo do izvesne granice razvijati i menjati svoje sposobnosti.

Na primer:
Ukoliko tvoja rečitost nije dovoljno razvijena – možeš je razvijati čitanjem, pisanjem, razgovorom. Ako imaš dara za matematiku – imaćeš uspeha samo ukoliko razvijaš talenat uz vežbu i sistematski rad. Ukoliko su neke sposobnosti izuzetno razvijene, govorimo o talentu ili darovitosti.

Svako od nas ima sposobnosti koje odgovaraju većem broju zanimanja. Važno je da tvoj izbor zanimanja bude u skladu sa tvojim sposobnostima.

Ako izaberemo zanimanje čiji su zahtevi znatno veći od naših sposobnosti, imaćemo malo uspeha u radu i nećemo biti zadovoljni. Ako su zahtevi posla manji od naših sposobnosti, posao nam neće predstavljati izazov, biće nam dosadno i opet nećemo biti zadovoljni. Samo ako izaberemo zanimanje koje je u skladu sa našim sposobnostima, možemo, uz potrebno zalaganje, imati uspeha i zadovoljstva u radu.

Koristeći ovaj vodič možeš da razmisliš o svojim sposobnostima tako što ćeš popuniti upitnike.

Upitnici se odnose na:

SNALAŽENJE S REČIMA

SNALAŽENJE S BROJEVIMA

SHVATANJE NAČINA RADA MAŠINA I UREĐAJA

SHVATANJE ODNOSA U RAVNI I PROSTORU

SPRETNOST RUKU I PRSTIJU

SNALAŽENJE S LJUDIMA

Razmisli o svojim sposobnostima i saznaj u kojim zanimanjima su one važne.
U pitanjima koja slede opisane su različite situacije za koje treba da proceniš kako bi se snašao u njima.

Odgovori imaju sledeća značenja:

1	veoma teško
2	teško
3	i lako i teško (podjednako lako i teško)
4	lako
5	veoma lako

Kada odgovoriš na svaku grupu pitanja, izračunaj prosek odgovora za svaku sposobnost i unesi ga u tabelu na kraju ovog poglavlja. Što je tvoj prosek veći, znači da smatraš da ti je određena sposobnost bolje razvijena.

Kada uneseš sve proseke u tabelu, videćeš za koje sposobnosti misliš da su ti najbolje razvijene, da su tvoja „jača strana". Informiši se o poslovima u kojima su ove sposobnosti važne za uspeh.
Rezultati ti mogu pomoći da stvoriš sliku o tome koje sposobnosti su kod tebe najrazvijenije.

Imaj na umu da lakše obavljamo aktivnosti i poslove za koje imamo razvijenije sposobnosti.

Važno: Rezultat koji dobiješ mera je sposobnosti samo na osnovu tvoje lične procene.

SNALAŽENJE SA REČIMA

Snalaženje s rečima omogućava nam da razumemo i pamtimo reči, razumemo smisao rečenica i tekstova, da se jasno i lako izražavamo u govoru i u pisanju koristeći veliki broj reči.

	PITANJA	VEOMA TEŠKO	TEŠKO	I LAKO I TEŠKO	LAKO	VEOMA LAKO
1.	U tvoju školu će doći vršnjaci iz drugog grada. Želite da ih upoznate sa svojom školom kroz kratak, interesantan sastav. Pisanje sastava bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
2.	Učestvuješ u igri u kojoj za jedan pojam treba da navedeš što više reči sa istim značenjem (sinonima). Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
3.	Treba da pročitaš kratku priču i da sažeto napišeš o čemu se radi. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
4.	Kraći tekst treba preraditi tako da ostane isti smisao ali da većinom bude sastavljen od drugih reči. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
5.	Na televiziji je bio vrlo interesantan film. Tvoji prijatelji ga nisu gledali i traže od tebe da im slikovito ispričaš sadržaj. Ovo je tebi:	1	2	3	4	5
6.	Potrebno je da u svom odeljenju održiš predavanje na temu koja ti je interesantna. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
7.	Bili ste na ekskurziji. Po povratku, za školski list treba da napišeš prilog o ekskurziji. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
	Saberi bodove u svakoj koloni i upiši zbir					
	Ukupan zbir					
	Podeli ukupan zbir sa 7 SNALAŽENJE S REČIMA – PROSEK					

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.

Snalaženje sa rečima je potrebno: prevodiocima, piscima, novinarima, voditeljima, pravnicima, saradnicima za odnose sa javnošću, psiholozima, nastavnicima i profesorima, vaspitačima, ekonomskim i pravnim tehničarima, turističkim radnicima i svim ostalim zanimanjima gde je za uspeh u radu bitno usmeno i pisano izražavanje.

Snalaženje s rečima može da se razvija vežbanjem (čitanjem i pisanjem).

SNALAŽENJE S BROJEVIMA

Snalaženje s brojevima omogućava nam da izvodimo jednostavne računske radnje (sabiranje, deljenje...), da uočimo i razumemo odnose među veličinama (brojevima, merama...).

	PITANJA	VEOMA TEŠKO	TEŠKO	I LAKO I TEŠKO	LAKO	VEOMA LAKO
1.	Pomažeš poznanicima koji rade u prodavnici. Iznenada se pokvarila kasa i treba brzo da sabereš cene dva-tri artikla jer kupci čekaju. Sabiranje cena bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
2.	Na času fizike ste učili novu formulu. Od tebe se traži da objasniš na koji način se rezultat menja (raste ili opada) u zavisnosti od brojeva koje uneseš u formulu. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
3.	Tvoja baka želi da napravi kolač iz engleskog kuvara. Sastojci su navedeni u merama koje se kod nas ne koriste. Treba da preračunaš mere u grame pomoću formule. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
4.	Zamisli da si u inostranstvu i imaš dolare. Potrebni su ti evri i treba da izračunaš koliko dolara treba promeniti da bi se dobilo 400 evra. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
5.	Tvoj razred organizuje proslavu. Neko treba da izračuna koliko sokova, peciva i slatkiša može da se kupi ako svaki učenik da 200 dinara. Ovo računanje bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
6.	U zabavnom časopisu nalaze se zadaci u kojima treba nastaviti niz brojeva poređanih po određenim pravilima. Ovo bi tebi bilo:	1	2	3	4	5
7.	U radnji treba da platiš užinu za vas četvoro. Treba da izračunaš koliki je čiji račun da bi tačno raspodelio kusur. Izračunavanje kusura bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
	Saberi bodove u svakoj koloni i upiši zbir					
	Ukupan zbir					
	Podeli ukupan zbir sa 7 SNALAŽENJE S BROJEVIMA – PROSEK					

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.

Snalaženje s brojevima je potrebno: matematičarima, informatičarima, fizičarima, hemičarima, elektrotehničarima, građevinskim tehničarima, statističarima, inženjerima tehničkih nauka, trgovcima, laborantima, konobarima, ekonomskim i finansijskim tehničarima...

Snalaženje s brojevima može da se razvija sistematskim vežbanjem.

SHVATANJE NAČINA RADA MAŠINA I UREĐAJA

Shvatanje načina rada mašina i uređaja omogućava nam da razumemo kako rade mašine i uređaji, shvatimo principe mehanike (da rešavamo teorijske ili praktične zadatke), da uočimo kako da koristimo alate ili kako da popravimo kvar na nekoj mašini ili uređaju.

	PITANJA	VEOMA TEŠKO	TEŠKO	I LAKO I TEŠKO	LAKO	VEOMA LAKO
1.	Mlađi rođak traži da mu objasniš kako funkcioniše stari časovnik sa vidljivim satnim mehanizmom. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
2.	Na ekskurziji ste obišli proizvodni pogon u fabrici keksa. Nastavnik te pita na času da objasniš princip rada pokretne trake. Tebi bi to bilo:	1	2	3	4	5
3.	Na računaru igraš igricu bilijara. Tebi je „pravi“ bilijar malo poznat. Treba da proceniš gde i kojom jačinom treba da udariš kuglu da bi otišla kuda želiš. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
4.	Tvoja porodica je dobila na poklon ljuljašku. Treba da odrediš dužinu lanca tako da ima što veći luk pri ljuljanju. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
5.	Tvojoj drugarici se otkačio deo sa igračke na daljinsko upravljanje. Treba da otkriješ gde taj deo stoji i da ga namestiš. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
6.	Posmatraš rad mašine koja ima zupčanike. Treba da utvrdiš koji se zupčanik u kom smeru okreće i kako se vrši prenos. Ovo bi za tebe bilo :	1	2	3	4	5
7.	Tvoj drug je dobio novi bicikl sa 21 brzinom. Objašnjava ti zašto na uzbrdici treba da vozi u određenoj brzini da se ne bi umorio. Razumevanje objašnjenja bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
	Saberi bodove u svakoj koloni i upiši zbir					
	Ukupan zbir					
	Podeli ukupan zbir sa 7 SHVATANJE NAČINA RADA MAŠINA I UREĐAJA – PROSEK					

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.

Shvatanje načina rada mašina i uređaja je potrebno: mašinskim inženjerima i tehničarima, automehaničarima, elektrotehničarima, građevinskim tehničarima, saobraćajnim tehničarima, vozačima, kao i drugima koji se bave upravljanjem ili održavanjem mašina i uređaja.

Ako voliš tehniku, dobro shvataš način rada mašina i uređaja i to te interesuje, možeš da razvijaš tu sposobnost učenjem i vežbanjem.

SHVATANJE ODNOSA U RAVNI I PROSTORU

Shvatanje odnosa u ravni i prostoru omogućava nam da sagledamo odnose delova i celine u ravni, da zamišljamo trodimenzionalni izgled predmeta, njihov izgled pod različitim uglom gledanja i u različitim položajima, da dvodimenzionalni prikaz (skica, mapa, crtež) zamislimo u prostoru, da možemo da zamislimo crtež kao predmet i, obrnuto, da se snalazimo u prostoru.

	PITANJA	VEOMA TEŠKO	TEŠKO	I LAKO I TEŠKO	LAKO	VEOMA LAKO
1.	Na izletu si sa društvom na Petrovaradinskoj tvrđavi. Sledeća tačka vam je kula sa satom. Na tvrđavi postoji karta sa znamenitostima tvrđave, pomoću koje treba da stigneš do kule. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
2.	Potrebno je da slobodnom rukom nacrtaš raspored prostorija u svom stanu. Nije važno da li će crtež lepo izgledati, važno je da verno predstaviš raspored prostorija. Tebi bi to bilo:	1	2	3	4	5
3.	U prodavnici vidiš policu za knjige. Potrebno je da proceniš da li bi polica mogla da stane na slobodan zid u tvojoj sobi. Ovo bi za tebe bilo :	1	2	3	4	5
4.	Kupili ste sto koji je stigao raskloplјen. Priložena je skica. Na osnovu te skice treba da sklopiš sto. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
5.	Ideš na izlet sa porodicom i imate puno paketa, različitih veličina. Pakete treba složiti tako da svi stanu u prtljažnik. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
6.	Nalaziš se u velikom parku i vidiš u daljini spomenik. Treba da proceniš na kojoj je on udaljenosti od tebe. Ovo bi tebi bilo:	1	2	3	4	5
7.	Treba da nacrtaš kutiju za nakit iz više uglova. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
	Saberi bodove u svakoj koloni i upiši zbir					
	Ukupan zbir					
	Podeli ukupan zbir sa 7 SHVATANJE ODNOSA U RAVNI I PROSTORU – PROSEK					

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.

Shvatanje odnosa u ravni i prostoru je potrebno: arhitektima, građevinskim tehničarima i inženjerima, dizajnerima, mašinskim konstruktorima, zubnim tehničarima, zidarima, stolarima, bravarima, krojačima, vozačima drumskog saobraćaja, auto-limarima...

Shvatanje odnosa u ravni i prostoru se, do određene mere, može razvijati vežbanjem.

SPRETNOST RUKU I PRSTIJU

Spretnost ruku i prstiju omogućava nam da brzo i precizno izvodimo usklađene pokrete ruku i prstiju, sastavljamo i rastavljamo delove predmeta i rukujemo sitnim predmetima.

	PITANJA	VEOMA TEŠKO	TEŠKO	I LAKO I TEŠKO	LAKO	VEOMA LAKO
1.	Spremaš se da organizuješ žurku i hoćeš da postaviš 100 balona. Imaš pumpu za njih, treba da ih zavežeš i okačiš. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
2.	Hoćeš da pomogneš u krojačkoj radnji da se pokupe rasute igle, nanižu dugmići i perle, namotaju ukrasne trake... Za tebe bi ovo bilo:	1	2	3	4	5
3.	Spao ti je lanac sa bicikla. Ujak ti daje uputstva šta treba da uradiš da ga namestiš. To bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
4.	Imaš model aviona koji treba da sastaviš i zalepiš. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
5.	Ispao ti je šraf iz naočara za sunce. Treba da ga namestiš. To bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
6.	Za Novu godinu hoćeš da ukrasiš sobu. U novinama vidiš neke ukrase koje možeš da napraviš od papira prema priloženom šablonu i uputstvu. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
7.	U tvojoj sobi treba zameniti tapete. Od tebe se očekuje pomoć prilikom postavljanja i lepljenja tapeta. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
	Saberi bodove u svakoj koloni i upiši zbir					
	Ukupan zbir					
	Podeli ukupan zbir sa 7 SPRETNOST RUKU I PRSTIJU – PROSEK					

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.

Spretnost ruku i prstiju je potrebna: hirurzima, stomatolozima, zubnim tehničarima, preciznim mehaničarima, optičarima, elektroničarima, muzičkim izvođačima, slikarima, vajarima, zlatarima, mehaničarima, instalaterima, cvećarima, konobarima, poslastičarima, frizerima, krojačima…

Spretnost ruku i prstiju može da se razvija radom i vežbanjem.

SNALAŽENJE S LJUDIMA

Snalaženje sa ljudima nam omogućava da razumemo ponašanje, motive i emocije drugih ljudi i da se lakše snalazimo u različitim situacijama sa drugim ljudima.

	PITANJA	VEOMA TEŠKO	TEŠKO	I LAKO I TEŠKO	LAKO	VEOMA LAKO
1.	Kada gledaš film, čak i kada glumci ne govore, možeš da prepoznaš njihova osećanja. Ovo je za tebe:	1	2	3	4	5
2.	U tvoju školu su došla deca iz drugog mesta. Potrebno je dočekati ih, pokazati im školu i upoznati ih sa drugim đacima. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
3.	Nekoliko vas iz odeljenja se posvađalo na ekskurziji i svi ste jako ljuti. Razredna traži od vas da se pomirite. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
4.	Tvoja najbolja drugarica je izgubila karte za dugoočekivani koncert. Iako ti je krivo nećeš pokazivati ljutnju. To bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
5.	Tvom drugu su se polomile naočare kada ste se sudarili na fizičkom. Treba da mu objasniš koliko ti je žao i kako se osećaš zbog toga. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
6.	Drug neće da razgovara sa tobom. Shvataš da je ljut i odmah nalaziš način da razjasniš situaciju. Ovo bi za tebe bilo:	1	2	3	4	5
7.	Drugarica ti poverava veliki problem. Trebalo bi da je saslušaš, nađeš pravu reč i da joj pomogneš da se bolje oseća. To je za tebe:	1	2	3	4	5
	Saberi bodove u svakoj koloni i upiši zbir					
	Ukupan zbir					
	Podeli ukupan zbir sa 7 SNALAŽENJE S LJUDIMA – PROSEK					

Unesi prosek u tabelu na kraju poglavlja.

Ova sposobnost je potrebna svima koji su u stalnoj komunikaciji sa ljudima (vaspitačima, nastavnicima, profesorima, lekarima, medicinskim tehničarima, pedagozima, psiholozima, novinarima, kustosima, turističkim radnicima, službenicima na šalterima, prodavcima, menadžerima...)

Snalaženje sa ljudima može da se razvija radom na sebi i vežbanjem.

POSLE SAMOPROCENE...

TVOJE SPOSOBNOSTI

Iz prethodnih upitnika upiši prosek za svaku sposobnost:

SNALAŽENJE S REČIMA	
SNALAŽENJE S BROJEVIMA	
SHVATANJE NAČINA RADA MAŠINA I UREĐAJA	
SHVATANJE ODNOSA U RAVNI I PROSTORU	
SPRETNOST RUKU I PRSTIJU	
SNALAŽENJE S LJUDIMA	

UPIŠI TRI SPOSOBNOSTI NA KOJIMA IMAŠ NAJVEĆE PROSEKE.

To znači da će ti verovatno najlakše ići zanimanja u kojima su potrebne te sposobnosti.

NE ZABORAVI:
REZULTAT KOJI DOBIJEŠ MERA JE SPOSOBNOSTI SAMO NA OSNOVU TVOJE LIČNE PROCENE.

Pronađi i pažljivo pročitaj koje su sposobnosti potrebne u zanimanju koje te interesuje!

OSOBINE LIČNOSTI

Ako razmislimo o sebi i svom ponašanju, možemo da izdvojimo neke osobine. Recimo, pričljivi smo ili ćutljivi, uporni ili lako odustajemo, nagli smo ili promišljeni...

Osobine ličnosti čine da se u sličnim situacijama ponašamo slično – dakle, dosledno. Različite osobine ličnosti važne su za rad u različitim zanimanjima.

Za prodavce bi bilo dobro da su uredni, strpljivi, ljubazni u ophođenju... Za medicinske tehničare bi bilo dobro da, pored ovih osobina, poseduju i saosećajnost, staloženost, smirenost...
Mnoge osobine se tokom života mogu razvijati pod uticajem aktivnosti koje obavljamo i sredine u kojoj se krećemo.

Ti si upravo u uzrastu kada se tvoja ličnost još razvija. Oblikuju se osobine i ponašanje postaje doslednije. Razmisli o svojim osobinama. Neka od narednih pitanja mogu ti pomoći u tome.

- Da li lako uspostavljam kontakt sa drugim ljudima i stičem nova poznanstva?
- Imam li strpljenja za ljude? Da li vodim računa o osećanjima i željama drugih?
- Da li se trudim da pomognem drugima?
- Da li volim da planiram i organizujem svoje aktivnosti?
- Da li uglavnom mogu da se kontrolišem, da reagujem mirno i staloženo?
- Da li uporno i strpljivo istrajavam u radu bez obzira na teškoće?
- Da li razmišljam o posledicama pre nego što počnem nešto da radim?
- Da li se trudim da svoje poslove obavljam temeljno, tako da ne moram ponovo da ih radim?
- Da li volim da saznajem nove stvari?
- Da li rado razmatram nove ideje?
- Da li često imam inicijativu?
- Da li podstičem druge na akciju?

KOJE SU OSOBINE LIČNOSTI POŽELJNE ZA ODREĐENA ZANIMANJA?

Medicinski tehničar, lekar, psiholog, specijalni pedagog, socijalni radnik, sveštenik…
Saosećajnost, spremnost da se pruži pomoć, toplina, strpljivost sa ljudima, poverenje, savesnost, staloženost.

Prodavac, frizer, pedikir, konobar, turistički tehničar...
Ljubaznost, društvenost – otvorenost prema ljudima i lako uspostavljanje kontakta, uslužnost, strpljivost sa ljudima, urednost.

Ekonomski tehničar, poslovni administrator, operater na računaru, poslovni sekretar…
Tačnost, urednost, organizovanost, temeljnost, preciznost, ljubaznost.

Privatni preduzetnik, ekonomista za bankarstvo i finansije, menadžer, stručnjak za marketing…
Preduzimljivost, samopouzdanje, ambicioznost, samodisciplina, dinamičnost, odlučnost, promišljenost.

Elektrotehničar, mašinski tehničar, građevinski tehničar, rudarsko-geološki tehničar, inženjeri tehničkih struka…
Promišljenost, preciznost, samodisciplina, organizovanost.

Hemičar, molekularni biolog, fizičar, matematičar, arheolog, astronom, istoričar...
Istraživačka radoznalost, samodisciplina, ambicioznost, samostalnost, istrajnost

Tehničar dizajna, slikar, vajar, muzičar, pisac, glumac, modni kreator…
Maštovitost, naklonost prema lepom, istraživačka radoznalost, samodisciplina, samostalnost, istrajnost.

Tehničar obezbeđenja, vatrogasac, policajac, kriminalistički inspektor, oficir…
Hrabrost, promišljenost, odlučnost, pouzdanost, savesnost, staloženost, prisebnost, dinamičnost

I TI MOŽEŠ RAZVITI NEKE OSOBINE KOJE SU VAŽNE ZA USPEŠNU KARIJERU

Fleksibilnost – Spremnost da se prilagodiš promenama i da ih prihvatiš kao izazove koji mogu biti prilika da napreduješ u karijeri. To je takođe i spremnost da ti utičeš na okolnosti koje mogu da unaprede poslovanje.

Otpornost na stres – Suočavanje sa brzim promenama, kratkim rokovima i teškim sagovornicima bez previše ometajućih emocija (uznemirenost, ljutnja, panika...).

Visok motiv postignuća – Spremnost da posvećeno radiš na postizanju poslovnih ciljeva. Poželjno je da svoje ciljeve umeš da uskladiš sa interesima poslodavca.

Samodisciplina – Istrajnost i dobro organizovanje sa ciljem da uspešno završiš započeti zadatak ili posao.

SAVETOVANJE

Ukoliko se tvoja procena ne slaže sa slikom koju odranije imaš o sebi, možeš da se obratiš roditeljima, profesorima, vršnjacima i svim ljudima koji te dobro poznaju.

Možeš da se obratiš i školskom psihologu ili savetniku za planiranje karijere u najbližoj filijali za zapošljavanje. Oni mogu da ti pomognu da na osnovu rešavanja testova dođeš do potpunije, procene svojih sposobnosti i da se lakše odlučiš u koju školu da se upišeš i za koja zanimanja da se pripremaš.

NAJČEŠĆE GREŠKE U IZBORU ŠKOLE I ZANIMANJA

Upisaću se u najbližu školu.
Razmisli: Zgodno je kada je škola blizu kuće, ali to ne treba da bude presudno prilikom tvog izbora. Postoje mnogo važniji razlozi za izbor škole i zanimanja.

Upisaću se u školu u koju idu i moji drugovi.
Razmisli: Biće drugova i drugarica i u novoj školi. Staro društvo možeš da viđaš i u slobodno vreme, ali ti ne mogu pomoći ako si u pogrešno odabranoj školi!

Upisaću se u ovu školu jer je popularna.
Razmisli: Popularnost je prolazna. Zanimljivo je šta većina misli, ali ti ipak napravi svoj izbor! Tvoj uspeh i zadovoljstvo može doneti popularnost i tebi i tvom zanimanju.

Upisaću se u školu koju su za mene odabrali roditelji.
Razmisli: Roditelji mogu imati zanimljive predloge. Ti razmisli, jer je vreme da napraviš svoj izbor. Svakako nemoj da biraš školu samo zbog roditelja. Takođe, ako ti se želje poklapaju sa roditeljskim, nemoj po svaku cenu birati nešto suprotno.

Upisaću se bilo gde, jer imam slab uspeh.
Razmisli: Čak i sa slabijim školskim uspehom postoji mogućnost izbora.

Odluka je doneta, samo jedna škola dolazi u obzir, ne razmišljam o drugim školama.
Razmisli: Ne zaboravi da svako može da bude uspešan u čitavom nizu zanimanja. Osim tvog prvog opredeljenja, važno je da imaš i rezervne izbore zbog ograničenog broja mesta.

Izbor je TVOJ. Škola, odnosno zanimanje, mora odgovarati TEBI, a tek onda tvojim roditeljima, drugovima ili nastavnicima.

- Svako može da bude uspešan u više zanimanja.
- Tvoja interesovanja se s vremenom mogu promeniti.
- Veliki broj škola i zanimanja odgovara kako devojkama tako i mladićima.
- Nikada nije kasno da promeniš odluku. Ako misliš da si u nedoumici, potraži pomoć stručnjaka.

OPISI ZANIMANJA

OPISI ZANIMANJA[5]

U obrazovnom sistemu postoji veliki broj obrazovnih profila / zanimanja. Slede kratki opisi poslova i uslova rada koji će vam pomoći da se bolje informišete.

Zanimanja su poređana po abecedi.

Broj u zagradi označava koliko godina traje školovanje u srednjoj školi.

Simboli označavaju kojoj profesionalnoj oblasti i grupi zanimanja pripadaju i koje su sposobnosti značajne za uspešno obavljanje poslova.

Podsećamo da je ovo pojednostavljen način podele da biste lakše koristili vodič.

ADMINISTRATOR RAČUNARSKIH MREŽA (4)

Vrši umrežavanje i održavanje računarske opreme. Nadzire, održava i otklanja greške na računarskoj opremi i mrežama, vrši zamenu neispravnih komponenti. Bavi se zaštitom mreže i podataka, privatnosti i autorizacijom pristupa korisnika pojedinim delovima sistema. Predlaže promene da bi unapredio sistemsku i mrežnu konfiguraciju. Može raditi na radnim mestima mrežnih administratora ili tehničara za održavanje računarskih sistema. Radi u veštački osvetljenom, zatvorenom prostoru, uglavnom sedeći. Zbog dugotrajnog rada ispred monitora, posao je posebno naporan za oči, kičmu i zglobove ruku.

ARANŽER U TRGOVINI (4)

Aranžer u trgovini je stručnjak za osmišljavanje načina da se izložena roba dopadne kupcima. U manjim prodavnicama, uz poslove aranžiranja izloga i enterijera, najčešće obavlja i poslove prodavca. Ukoliko radi pri velikim trgovinskim lancima, moguća su periodična putovanja radi aranžiranja izloga. Budući da se u okviru ovog obrazovnog profila uči crtanje i oblikovanje, perspektiva i projektovanje, to može biti dobra osnova za upis na fakultete likovnih i primenjenih umetnosti.

ARMIRAČ-BETONIRAC (3)

Pretežno radi na građevinama, a posao se sastoji od ugradnje armatura u elemente i konstrukcije od betona. Armature se izrađuju od armaturnog gvožđa i postavljaju se u temelje, stubove, ograde, stepenice, liftove i druge konstrukcije, kako bi beton bio čvrst, ali istovremeno i elastičan. Kada se postave, armature se „zalivaju“ smesom za beton, te je posao armirača blizak zanimanju betonirca. Da bi armirač znao na koji način i gde treba da postavi armature, neophodno je da ima uvid u projekat konstrukcije na kojoj radi. Armirač najčešće radi na gradilištima (ređe u pogonima), na otvorenom prostoru, izložen različitim vremenskim uslovima i radu na visini.

AUTOELEKTRIČAR (3)

Ugrađuje, održava i popravlja električne uređaje i opremu, električne instalacije, svetlosne i signalne uređaje (svećice, generator, dinamo, razvodnik paljenja, akumulator i dr.) na motornim vozilima i radnim mašinama. Ispituje i zamenjuje elektronske komponente za kočnice, upravljački mehanizam, klimatske uređaje i elektronske sklopove kojima se reguliše ubrizgavanje goriva. Radi u radionici ili napolju, pretežno stojeći i u povijenom položaju.

[5] Podsećamo da su nazivi zanimanja i obrazovnih profila ponekad isti. U Konkursu za upis u srednju školu, koji izdaje Ministarstvo prosvete i nauke, navedeni su **obrazovni profili.** Neki od njih su **ogledni.** Uslovi se svake školske godine menjaju, pa zato obrati pažnju.

AUTOMEHANIČAR (3)

Obavlja tekuće održavanje i popravku motornih vozila. Proverava ispravnost vozila i utvrđuje uzrok kvara. Opravku najčešće obavlja zamenom neispravnih delova motora, kočionog, upravljačkog i ostalih mehaničkih sistema motornih vozila. Pored toga, održava električne uređaje na motoru. Proverava funkcionisanje popravljenog (zamenjenog) dela i vozila u celini. Može da radi u auto-servisima i radionicama preduzeća koja imaju vozni park. Tada popravlja različite vrste vozila, a u fabrikama za proizvodnju automobila radi specijalizovan posao za određeni deo i tip automobila. Može da radi i u prodavnici autodelova. Radi, po pravilu, u zatvorenom prostoru. Položaj tela prilagođava položaju kvara na vozilu, te često radi u ležećem položaju. Tokom školovanja postoji mogućnost da se obuči za vožnju za „B“ ili „C“ kategoriju.

AVIOTEHNIČAR ZA ELEKTRONSKU OPREMU VAZDUHOPLOVA (4)

Odgovoran je za spremnost i efikasnost vazduhoplova i sigurnost pilota Vojske Srbije. Održava strukture i pogonske grupe vazduhoplova. Obavlja pretpoletne preglede borbenih vazduhoplova. Poseduje određena stručna znanja i poznaje elemente letelica, alate i merenja, konstrukcije i sisteme klipnih motora, strukturu i konstrukciju aviona, električnu i elektronsku opremu, aerodinamiku, strukturu i sisteme helikoptera, konstrukciju i sisteme turbomlaznih aviona, hidropneumatske sisteme aviona...

AVIOTEHNIČAR (4)

Radi u službi tehničke pripreme na održavanju aviona i drugih vazduhoplova, vodi računa o elementima, strukturi i pogonu aviona. Pre poletanja proverava ispravnost vazduhoplova u celini i pojedinih njegovih delova. Proverava uređaje i instalacije u pilotskoj i putničkoj kabini, kontroliše spoljne površine trupa, repa, protivpožarnih instalacija, rad motora... U slučaju uočene neispravnosti popravlja na licu mesta ili po potrebi demontira neispravan uređaj, upućuje ga u radionicu na popravku, a zatim ugrađuje novi i proverava njegovu ispravnost. Radi u zatvorenom (hangari) ili na otvorenom prostoru, povremeno na visini. Prilikom izbora ovog zanimanja treba voditi računa o tome da se rad odvija u zatvorenom prostoru, uz prisustvo buke.

BANKARSKI SLUŽBENIK (4)

Obavlja poslove vezane uz dinarske i devizne račune stanovništva i pravnih lica, poslove sa trezorom i sefovima, hartijama od vrednosti, gotovinom itd. Sprovodi različite vrste knjiženja i drugih procedura banke ili finansijske organizacije u kojoj radi, na primer štedionice, štedno-kreditne zadruge, pošte. Rad s novcem zahteva znatnu pažnju i usredsređenost na posao zbog izrazite odgovornosti koja podrazumeva i stalnu i strogu kontrolu rada. Ukoliko se radi na šalteru, potrebno je strpljenje, jer se pored osnovnih poslova klijentima daju različite informacije i uputstva. Ponekad se radi u smenama.

BRAVAR / MAŠINBRAVAR (3)

Izrađuje i popravlja rezni i stezni alat, ograde, brave, ključeve, mehanizme za vrata i prozore... Obrađuje limove, profile i cevi, izrađuje metalni nameštaj. Vrši montažne radove na građevinskim objektima. Upoznaje se s tehničkom dokumentacijom i na osnovu nje vrši izbor alata i materijala, obrađuje metalne predmete rezanjem, bušenjem, varenjem... Pri radu koristi pneumatski čekić, bušilicu, aparate za zavarivanje, ručni i merni alat, pribor za održavanje. Radi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru, često na visini. Obavlja održavanje i popravku alatnih mašina, opreme, uređaja i instalacija.

BRODOVOĐA (3)

Upravlja plovidbom i manevriše, određuje kurs i brzinu plovidbe broda, vodeći brigu o vremenskim uslovima (smanjenoj vidljivosti, uzburkanosti reke/mora, jačini vetra) i vrši signalizaciju ostalim brodovima o svom prisustvu. U slučaju havarije i potonuća broda, odgovoran je za spasavanje putnika, brodske posade ili tereta. Vodi brodski dnevnik o kretanju broda i prevozu tereta. Radi na otvorenom i u zatvorenom prostoru. Njegovo radno vreme je specifično: radi više meseci, odvojeno od mesta stanovanja i svoje porodice.

CVEĆAR-VRTLAR (3)

Gaji, nabavlja i / ili prodaje sve vrste cveća. Od rezanog cveća i zelenog rastinja oblikuje cvetne aranžmane i bukete. Vrtlar uređuje i održava vrtove i zelene površine, parkove, sportske terene i prostore drugih javnih površina. Sadi drveće, ukrasno rastinje, cveće. Održava i kosi travnjake, šiša živice i ukrasno grmlje, potkresuje grane stabala. Đubri i štiti drveće i cveće od bolesti i štetočina, leči bolesno rastinje i zamenjuje sadnice. Radi na otvorenom i u zatvorenom prostoru. Stalno je u pokretu.

DEKORATER ZIDNIH POVRŠINA (3)

Obrađuje zidove tako što priprema površine, premazuje ih odgovarajućim sredstvima – kreči, boji, farba unutrašnje i spoljašnje površine zgrada. Oslikava i ukrašava tremove, hodnike, stepeništa. Lepi tapete; izvodi gipsarske radove. Radi u otvorenom, poluzatvorenom i zatvorenom prostoru, po potrebi na visini – na skelama i merdevinama.

DIZAJNER ODEĆE (4)

Osmišljava izgled odevnih predmeta imajući u vidu njihovu namenu (npr. svakodnevna, svečana, radna, sportska, zaštitna odeća itd.), vrstu i svojstva tkanine itd. Na osnovu idejnog rešenja modeluje i daje uputstva ili samostalno izrađuje odevne predmete ili modne detalje. Odeća se može izrađivati kao unikatna, serijska, u kolekcijama, itd. Može raditi u samostalnom krojačkom salonu, ali i kao član tima u proizvodnom procesu većeg obima.

DIZAJNER PROIZVODA OD KOŽE (4)

Osmišljava izgled različitih predmeta od kože (odeća, obuća, kožna galanterija i različiti predmeti za široku upotrebu). Na osnovu idejnog rešenja, modeluje i daje uputstva ili samostalno izrađuje predmete od kože. Potrebno je poznavanje tehnologije kako bi predmeti od kože bili lepi i funkcionalni. Predmeti od kože mogu se izrađivati kao unikati ili u seriji. Dizajner proizvoda od kože može raditi samostalno i kao član tima u proizvodnom procesu većeg obima. Jedan od stručnih predmeta ovog oglednog obrazovnog profila jeste i italijanski jezik.

DIZAJNER TEKSTILNIH MATERIJALA
TEHNIČAR DIZAJNA TEKSTILA (4)

Osmišljava izgled tekstilnih materijala: njihovu boju, nijansu, dezen, teksturu, prepletaj i slično. Idejna rešenja koja izrađuje primerena su tekstilu različitih namena (odevni tekstil, dekorativni tekstil za opremanje enterijera, umetnički predmeti od tekstila…). Poznaje osobine različitih vrsta tkanina i pletenina, tehnologiju izrade i oplemenjivanja tekstilnih materijala u industrijskoj proizvodnji. Može i samostalno da izrađuje tekstilne materijale za odevne i dekorativne predmete. Poznaje osobine različitih vrsta tkanina i tehnike kao što su tkanje, slikanje na tekstilu, štampa tekstila i drugo, te može da izrađuje i unikatne tekstilne predmete.

DIZAJNER ZVUKA (4)

Uz znanja i alate iz raznih multimedijalnih oblasti (film, TV, radio, pozorište, računari, internet,...) dizajneri zvuka mogu samostalno da snimaju, uobličavaju, „miksuju" i aranžiraju muzičke priloge za potrebe različitih medija, a mogu i da komponuju manje muzičke oblike. Dizajneri zvuka mogu da obavljaju poslove muzičkog producenta, muzičkog saradnika, tonskog snimatelja, tonskog snimatelja muzike, mikromana, kompozitora kratkih formi za radio, televiziju i druge medije. Radno vreme je prilagođeno potrebama posla.

DRVOREZBAR (4)

Drvorezbar obrađuje drvo tehnikom drvoreza. Pored ostalog izrađuje nameštaj, ukrasne predmete, drvnu galanteriju, krstove, ikone, delove ikonostasa i drugo. Pored poznavanja materijala i spretnog rukovanja alatom, potrebno je dobro planiranje i smisao za umetnost. U pitanju je umetnički obrazovni profil te se za upis polaže poseban prijemni ispit.

EKONOMSKI TEHNIČAR (4)

Obavlja knjigovodstvene, računovodstvene, finansijske, komercijalne, ili jedan deo poslova u oblasti marketinga i istraživanja tržišta. Vodi blagajničko poslovanje, popunjava knjigovodstvena dokumenta, knjiži poslovne promene, sastavlja izveštaj o poslovanju. Po potrebi obavlja gotovinski i bezgotovinski platni promet. Radi uglavnom u kancelariji ili na šalteru, sedeći, uz upotrebu računara. Osim snalaženja s brojevima, za uspeh u ovom zanimanju važni su odgovornost, tačnost, sistematičnost i razvijene veštine komunikacije.

ELEKTROINSTALATER (3)

Postavlja, otklanja kvarove i održava električne vodove, instalacije i priključke za potrošače električne energije: rasvetu, električne uređaje i opremu i dr., pri čemu se služi šemama. Ugrađuje ili zamenjuje strujomere, osigurače, automate, sklopke, uređaje za obezbeđenje i merenje. Kontroliše potrošnju električne energije i ispravnost instalacija i vodova. Povremeno se penje na električne stubove i trafoe. Povezuje ili odvaja instalacije i vodove od mrežnog napona. Radi u zatvorenim, poluotvorenim i otvorenim prostorima, pretežno u stojećem položaju, a po potrebi i na visini.

ELEKTROMEHANIČAR ZA TERMIČKE I RASHLADNE UREĐAJE (3)

Održava i popravlja elektroenergetske mašine i uređaje. Radi sa kućnim aparatima i uređajima (električni štednjak, frižider, zamrzivač…) kao i sa industrijskim termičkim i rashladnim uređajima. Pregleda i zamenjuje elektroenergetske i elektronske delove, kompresore, kondenzatore, elektromotore i sklopove u vezi sa rashladnim sistemima i termodinamikom. Radi u zatvorenim prostorima, najčešće radionicama. Položaj tela mora da prilagođava položaju mašina i aparata.

ELEKTROMONTER MREŽA I POSTROJENJA (3)

Bavi se postavljanjem i održavanjem instalacija i električne mreže niskog i visokog napona. Mreže mogu biti nadzemne i podzemne. Služe za rasvetu naselja i puteva, za grejanje, klimatizaciju... Postavlja razvodne ormane i posebne mreže za zaštitu od električnog udara, održava transformatorske i komandne stanice, dalekovode i ostale elektroenergetske sisteme. Takođe, obavlja demontažu. Potrebno je da bude spretan, oprezan i veoma odgovoran. Uglavnom radi u timu i pod raznim vremenskim uslovima. Radno vreme često se prilagođava zahtevima posla. Može da radi u raznim preduzećima, servisima i u elektroprivredi Srbije. Takođe, može da osnuje sopstveni servis ili firmu, ili da razvija posao u trgovini elektroopreme.

ELEKTROTEHNIČAR ENERGETIKE (4)

Organizuje, prati, nadzire i učestvuje u radu na izgradnji, rekonstrukciji i održavanju elektroenergetskih nadzemnih i podzemnih vodova, kontaktnih mreža, transformatorskih stanica, instalacija jake struje i uličnog osvetljenja. Nadgleda i montira elektroinstalaciju u zgradama, otkriva i otklanja kvarove na elektroenergetskim objektima. Izrađuje i priprema tehničku dokumentaciju i normative materijala. Radi u zatvorenom prostoru i na terenu, sedeći i u pokretu (po potrebi na visini), zavisno od vrste posla.

ELEKTROTEHNIČAR MULTIMEDIJA (4)

Održava digitalne i analogne audio i video uređaje (kamere, kamkordere, TV prijemnike i monitore, audio i video plejere i dr.) Radi u radio i TV centrima i studijima (rad s kamerom, kontrola svetla, tonska režija itd.) Postavlja i održava interne, satelitske i kablovske televizije i obavlja poslove provajderskih kuća, za pružanje različitih telekomunikacionih usluga. Primenjuje savremene softverske multimedijalne alate u audio i video produkciji, marketingu (oglašavanje, reklame) grafičkom i veb-dizajnu, tehničkoj podršci za multimedijalne prezentacije u elektronskim i štampanim medijima. Obavlja i poslove u oblasti video-nadzora, elektronske kontrole i obezbeđenja u industrijii, saobraćaju, medicini.... Radi u zatvorenom i veštački osvetljenom prostoru, uglavnom sedeći.

ELEKTROTEHNIČAR PROCESNOG UPRAVLJANJA (4)

Elektrotehničar procesnog upravljanja programira računare da upravljaju procesima kao što su grejanje i hlađenje, rad sigurnosnih i alarmnih uređaja, rad semafora, kontrola i pakovanje proizvoda, izazivanje scenskih efekata itd. Ovi sistemi se primenjuju u mnogim oblastima proizvodnje, kontrole, nadzora i održavanja. To su na primer elektroprivreda, pogoni u industrijskoj proizvodnji, razni objekti za regulisanje i kontrolu saobraćaja, medicinske ustanove, ustanove kulture i zabave, hoteli itd. Programiraju i mikroračunare ugrađene u različite displeje, bilborde, kamere, mobilne telefone, alate i druge uređaje. Potrebno je da dobro poznaje i primenjuje elektrotehniku i najsavremenija tehnička dostignuća iz elektronike, računarske tehnike, automatskog upravljanja i regulacije za rad u svim granama privrede.

ELEKTROTEHNIČAR RAČUNARA (4)

Održava i servisira računare, računarske sisteme i opremu. Sklapa i rasklapa računar, proverava ispravnost računarskih komponenti, utvrđuje kvarove i vrši zamenu računarskih delova. Nabavlja komponente (matična ploča, procesor, memorija, grafička kartica, hard disk i dr.). Osim rada na hardveru, vrši različite instalacije i podešavanja (npr. instalira operativne sisteme, antivirusne programe, instalira i podešava različite aplikativne programe, podešava internet itd.), umrežava računare i sl. Poznaje programske jezike, koristi merne instrumente i alate. Pošto se ova tehnologija izuzetno brzo menja, važno je da stalno prati i po potrebi primenjuje sve što je novo u struci. Posao uglavnom obavlja sedeći. Može raditi u servisima i preduzećima na poslovima servisera, lica zaduženog za održavanje računarskih mreža i sl. Radi u veštački osvetljenom, zatvorenom prostoru, uglavnom sedeći. Zbog dugotrajnog rada ispred monitora, posao je posebno naporan za oči, kičmu i zglobove ruku.

ELEKTROTEHNIČAR TELEKOMUNIKACIJA (4)

Instalira i održava telekomunikacionu opremu i uređaje fiksne i mobilne telefonije, kablovske televizije i interneta, satelitske komunikacije itd. Nadgleda polaganje, montažu i ugrađivanje telekomunikacionih kablova i mreža korisnika. Održava telefonske sisteme i kablovske mreže: testira uređaje i opremu, otklanja smetnje i kvarove u okviru telekomunikacione mreže. Može instalirati i održavati opremu računarskih mreža. Radi i u zatvorenom i na otvorenom prostoru, po potrebi i na visini. Često stoji tokom rada. Osim zapošljavanja u telekomunikacionim firmama, elektrotehničari telekomunikacija mogu raditi u različitim preduzećima i ustanovama (pošte, banke, radio, televizija itd.)

ELEKTROTEHNIČAR ZA ELEKTRONIKU (4)

Izrađuje, montira i održava elektronske komponente i sklopove na audio i video uređajima, televizorima, radiotehničkoj opremi, radarima, opremi za kontrolu proizvodnih procesa, medicinskoj opremi i sl. Kontroliše i ispituje materijale, proizvode, uređaje. Ukoliko radi u industriji, priprema tehničku dokumentaciju i vrši operativno planiranje i praćenje proizvodnje. Najčešće radi u zatvorenom prostoru, radionicama, servisima i proizvodnim halama, sedeći, ali po potrebi položaj tela mora da prilagođava položaju uređaja.

FARMACEUTSKI TEHNIČAR (4)

Posao farmaceutskog tehničara razlikuje se u zavisnosti od područja rada. Sve poslove obavlja pod nadzorom farmaceuta. **U apoteci** asistira u izdavanju bezreceptnih lekova i drugih lekovitih preparata, savetuje korisnike o načinu njihove upotrebe. Brine o prijemu, pravilnom skladištenju i čuvanju svih artikala apoteke i kontroliše rok trajanja. Učestvuje u pripremi lekovitih preparata, mešavina čajeva, krema i masti po standardnim receptima. **U laboratoriji** priprema i kontroliše laboratorijsku opremu i supstance i sprovodi različite fizičko-hemijske i biološke analize i merenja. Stara se o pravilnom skladištenju laboratorijskih uzoraka i vodi laboratorijski dnevnik aktivnosti. **U proizvodnji** priprema sirovine za izradu farmaceutskih i kozmetičkih preparata. Proverava ispravnost aparata, pribora i instrumenata za izradu lekovitih preparata i vrši kontrolu klimatskih i higijenskih uslova u skladu sa standardima. Nadzire tehnološke faze u proizvodnji, uzima uzorke za kontrolu kvaliteta i vodi farmaceutsku dokumentaciju. Radi u zatvorenom i veštački osvetljenom prostoru. Moguća je prisutnost isparenja i kontakt sa supstancama štetnim po zdravlje, pa je potrebna upotreba zaštitne opreme.

FINANSIJSKI ADMINISTRATOR (4)

Finansijski administrator obavlja različite finansijske poslove (platni promet, obračun i knjiženje dokumentacije, obračun troškova poslovanja, rashoda i prihoda firme, evidentiranje plaćenih faktura, obračunavanje poreza i doprinosa na zarade, kontrola arhiviranje itd.) Finansijski administrator priprema i izrađuje različite izveštaje, popunjava i kontroliše ispravnost dokumentacije (računa, spiskova ugovora, priznanica), formira i vodi kartoteku i datoteku, a može obavljati i druge administrativne poslove. Posao obavlja u zatvorenom prostoru, u kancelarijskim uslovima. U radu koristi računar i kancelarijsku opremu.

FIRMOPISAC (4)

Oblikuje i izrađuje natpise za firme i vozila, reklamne panoe, nalepnice, plakate, postere, kataloge i sl. Slovna rešenja oblikuje uz pomoć računara, ali i ručno, ispisujući ih na materijalima kao što je pleksiglas, PVC, staklo... Različitim štamparskim tehnikama može realizovati ideje oblikovane uz pomoć računara ili na drugi način. Na ovom profilu stiču se znanja kaligrafije (veština lepog pisanja koja se uči na osnovu starih rukopisnih pisama), koja se mogu kombinovati sa novim rešenjima i materijalima. Učenici se osposobljavanju da rade u programima Adobe Illustrator, Adobe Photopshop, 3D Max.

FIZIOTERAPEUTSKI TEHNIČAR (4)

U dogovoru sa lekarom primenjuje razne postupke terapije primenom struje, toplote, hlađenja, ultrazvuka i masaže (ručno i uz pomoć raznih aparata) da bi se sprečile trajne posledice bolesti i ozleda. Povećava pokretljivost i ublažava bolove pacijentima, podučava ih i motiviše da sami vežbaju i služe se štakama, protezama, kolicima i drugim pomagalima. Bolesnicima, deci i omladini daje savete o pravilnom kretanju i držanju tela. Radi u zatvorenoj prostoriji. Tokom masaže prilagođava položaj svog tela položaju pacijenta i koristi fizičku snagu, kao i spretnost ruku i prstiju.

FOTOGRAF (4)

Fotografiše i obrađuje crno-bele i fotomaterijale u boji. Koristi tradicionalnu i savremenu tehnologiju. Obavlja ceo proces, od fotografisanja do izrade fotografije. Poznaje različite tipove aparata i njihove mogućnosti uključujući i objektive i ostalu potrebnu opremu. Kod digitalne fotografije fotograf na računaru može da menja boju, dimenzije, kontrast i sl. Fotografije može da koristi pri izradi različitih proizvoda, knjiga, postera, oglasnih panoa, reklamnog materijala (majice, bedževi i sl.). Zavisno od namene, fotograf osmišljava uslove fotografisanja. Po potrebi radi u timu (svetlost, rekviziti, stajling...). Može se specijalizovati za portrete, dokumentarnu fotografiju, modnu fotografiju itd. Radni uslovi zavise od mesta na kome je zaposlen. Kad fotografiše, može biti i u zatvorenom studiju i na otvorenom prostoru. Razvijanje filma i izrada tradicionalne fotografije obavlja se u zatvorenim mračnim komorama.

FRIZER MUŠKI I ŽENSKI (3)

Frizer pruža usluge usmerene na negu kose. Posao frizera uključuje pranje, šišanje, estetsko oblikovanje kose žena i muškaraca. Frizer boji kosu, izbeljuje je ili nijansira, fenira, uvija ili ispravlja. Prilikom bojenja kose ili izvlačenja pramenova priprema hemikalije, nanosi ih na kosu, određuje vreme njihovog delovanja, ispira kosu i na nju nanosi zaštitne preparate. Muški frizer, pored brige o kosi, šiša i brije bradu, oblikuje brkove. Frizeri rade u zatvorenoj prostoriji, stojeći, tako da je poželjno da su u dobroj fizičkoj kondiciji. Treba da imaju i razvijen smisao za estetiku. Problem na radnom mestu mogu predstavljati snažni mirisi usled rada s hemikalijama.

GEODETSKI TEHNIČAR – GEOMETAR (4)

Izrađuje geodetske karte ili planove za potrebe projektovanja puteva, železnica, hidrograđevinskih objekata, uređenja naselja... Planove pravi tako što na terenu prikuplja podatke snimanjem, detaljno premerava udaljenost između unapred određenih tačaka (kota), vrši matematičku obradu podataka (obično uz upotrebu računara), crta sliku terena u odgovarajućoj razmeri. Za potrebe merenja služi se posebnim uređajem za registrovanje, memorisanje i kodiranje podataka na terenu. Planove koje je sačinio, geometar ustupa arhitektima i građevinarima pri izgradnji objekata, službama koje utvrđuju naplatu poreza i dr. Radi pretežno na terenu, ali i u zatvorenim prostorima, biroima.

GEOLOŠKI TEHNIČAR ZA GEOTEHNIKU I HIDROGEOLOGIJU (4)

Rukuje geotehničkom i hidrogeološkom opremom za terenska i laboratorijska ispitivanja. Snima i obrađuje terenske i laboratorijske podatke i informacije. Učestvuje u izradi geotehničkih proračuna i grafičke dokumentacije. U laboratorijama određuje fizička i mehanička svojstva tla i stena. Radi na poboljšanju tla – podloge, u zavisnosti da li se predviđa izgradnja objekata visokogradnje, saobraćajnice, hidrotehničkih objekata... Ispituje reakcije objekata u različitim fazama izgradnje, od projektovanja do eksploatacije. Radi u zatvorenom i na otvorenom prostoru, uz upotrebu veoma precizne opreme, uređaja i alata.

GEOLOŠKI TEHNIČAR ZA ISTRAŽIVANJE MINERALNIH SIROVINA (4)

Izučava i istražuje različite mineralne sirovine. Pomaže u prikupljanju uzoraka stena, fosila, ruda i beleži podatke o njihovom geografskom položaju. Uzorke odnosi u laboratoriju, gde ih čisti, pregleda i opisuje. Ako radi na naftnim bušotinama i u rudnicima, prati proces bušenja ili iskopavanja. Takođe, može da radi u uredima, gde priprema numeričke podatke za dalje analize, iscrtava tablice i profile, crta i boji geološke karte. Svoje podatke i analize predaje geolozima, koji ih koriste za rešavanje problema. Rad na terenu može podrazumevati dugo hodanje, stajanje i izloženost lošim vremenskim uslovima. U laboratoriji, rizik je rad s opasnim hemikalijama. Često je izložen delovanju buke, prašine, dima, neprijatnih mirisa i velikih temperaturnih promena.

GINEKOLOŠKO-AKUŠERSKA SESTRA / TEHNIČAR (4)

Priprema trudnice za porođaj i pomaže u njegovom toku. Priprema instrumente i vrši sterilizaciju instrumenata i sprovodi potrebnu terapiju. Priprema hirurški i drugi materijal (destilovanu vodu, boce s kiseonikom, materijal za infuziju, transfuziju itd.). Brine o higijeni aparata u porođajnoj sali. U slučaju težeg porođaja, priprema terapiju za porodilju i novorođenče. Zbrinjava novorođenčad, održava higijenu porodilja i pacijentkinja. Vodi neophodnu medicinsku dokumentaciju: porođajni protokol i protokol matičnih prijava itd. Radi u domovima zdravlja i stacionarnim ginekološko-akušerskim klinikama i bolnicama. Ukoliko ne radi u porodilištu već u domu zdravlja ili drugoj zdravstvenoj ustanovi, gde se obavljaju pregledi, pomaže ginekologu u radu: priprema instrumente, vrši sterilizaciju i sl.

GRAĐEVINSKI TEHNIČAR HIDROGRADNJE (4)

Obavlja poslove u izgradnji hidrocentrala, pristaništa, objekata za snabdevanje naselja vodom, objekata za odvođenje prljave vode (kanalizacija), objekata za uređenje i regulaciju rečnih tokova, objekata i postrojenja za navodnjavanje zemljišta (melioracija). Radi na pripremi i razradi građevinskih projekata, obavlja tehničko-tehnološku pripremu građenja, organizuje rad na hidro-objektima, vodi građevinsku i investiciono-tehničku dokumentaciju.

GRAĐEVINSKI TEHNIČAR NISKOGRADNJE (4)

Radi na projektovanju i izgradnji drumskih saobraćajnica, tunela, mostova, vijadukata, železničkih pruga, aerodromskih pista, kao i pratećih objekata (benzinske pumpe, servisne stanice, parkinzi, garaže, signalizacija...). Radi u zatvorenom prostoru (projektni biro) ili na terenu, na gradilištu, pod različitim vremenskim uslovima. Odgovoran je za sprovođenje mera zaštite na radu.

GRAĐEVINSKI TEHNIČAR VISOKOGRADNJE (4)

Obavlja tri grupe poslova: izradu nacrta i projekta (razrađuje idejni projekat – plan građevinskog projekta, izrađuje makete); poslove pripreme (izrađuje tehničku dokumentaciju, vrši kalkulaciju, izrađuje predmer…); izvođačke radove (radi kao šef gradilišta – organizuje pojedine faze radova, vodi gradilišnu dokumentaciju, evidenciju o materijalima, građevinskoj mehanizaciji i radnicima). Radi u zatvorenim prostorijama, sedeći uz upotrebu računara ili na otvorenom (gradilištima), po potrebi na terenu. Radi i na visini, u različitim vremenskim uslovima. Odgovoran je za sprovođenje mera zaštite na radu.

GRAĐEVINSKI TEHNIČAR ZA LABORATORIJSKA ISPITIVANJA (4)

Ispituje čvrstoću, poroznost, provodljivost toplote i ostala svojstva građevinskog materijala, posebno betona i asfalta. Vrši geomehanička ispitivanja tla, uzima uzorke zemljišta kroz sondažne bušotine, izdaje elaborat o ispitivanju građevinskog materijala na osnovu koga određene institucije izdaju dozvolu za korišćenje građevinskog materijala na tržištu. Jedan deo posla obavlja se u specijalizovanim laboratorijama gde se ispituje građevinski materijal, a uzimanje uzoraka tehničar obavlja na terenu, koristeći različite laboratorijske instrumente.

GRAVER (4)

Ukrašava predmete od plemenitih metala, stakla, kamena i drugih materijala, tako što urezuje različite oblike i slova uz pomoć preciznih ručnih i mašinskih alata ili hemijskim putem. Polazeći od prethodno pripremljenog crteža, gravira grbove, inicijale, motive iz prirode i druge oblike i šare na nakitu, ukrasnim predmetima i posuđu, trofejima i sl. Najčešće je u pitanju graviranje na nakitu od zlata i srebra, na predmetima od stakla i kamena, ali graver primenjuje i druge tehnike kao što su intarzija i inkrustacija (pravljenje umetaka od različitih materijala) na drvetu. Graveri mogu izrađivati i precizne alate za različite namene u industriji, kao i pečate. Koriste znanja iz istorije umetnosti, kaligrafije, teorije forme i sl. Za ovaj kreativni posao je, pored ostalog, veoma bitna preciznost i zaštita na radu.

GRNČAR (3)

Dizajnira i izrađuje sudove za pripremu i čuvanje hrane, za držanje i nošenje tečnosti i razno drugo namensko i ukrasno posuđe, kao i unikatne ukrasne predmete. Glinu oblikuje na više načina: modelovanjem alatkama, na posebnom postolju koje se okreće (tokarenje na grnčarskom točku), livenjem u kalupe itd. Zatim je suši i peče u keramičkoj peći. Posle pečenja, izrađene predmete preliva ili premazuje glazurom i oni tada dobijaju svoj konačni izgled.

HEMIJSKI LABORANT (4)

Uzorkuje, priprema, izvodi laboratorijske postupke i određuje svojstva različitih materijala, sirovina, poluproizvoda i proizvoda. Koristi razne laboratorijske instrumente, aparate i uređaje. Tokom rada vodi evidenciju o toku postupka, skladištenju i propisnom obeležavanju laboratorijskih uzoraka. Radi u zatvorenom i veštački osvetljenom prostoru stojeći ili sedeći, sa supstancama različitih svojstava, što znači da je moguća prisutnost isparenja i kontakt sa hemikalijama štetnim po zdravlje. Zbog toga je u skladu s propisima zaštite na radu obavezna upotreba zaštitne opreme, rukavica, naočara i maski.

HEMIJSKO-TEHNOLOŠKI TEHNIČAR (4)

Kontroliše tehnološke procese proizvodnje, priprema uzorke za analizu i kontroliše kvalitet međuproizvoda i gotovih proizvoda. Rukuje laboratorijsko-hemijskom opremom, aparatima i uređajima. Radi u zatvorenom prostoru sedeći ili stojeći, a povremeno podiže teret. U radu se susreće sa supstancama različitih svojstava, što znači da je moguća prisutnost isparenja i kontakt sa supstancama štetnim po zdravlje. Zbog toga je, u skladu s propisima zaštite na radu, potrebna upotreba zaštitne opreme, rukavica, naočara i maski.

HIDROLOŠKI TEHNIČAR (4)

Posmatra, meri, prikuplja podatke o vodostaju, protoku, temperaturi vode, pojavi leda na rekama. Vrši hidrološke analize i studije. Dragoceni su saradnici u izradi prognoza i upozorenja na vanredne pojave kao što su poplave. Izučava korišćenje vodnih snaga za proizvodnju električne energije, prati snabdevanje naselja vodom, prati odvodnjavanje i navodnjavanje zemljišta, reguliše plovne puteve i pristaništa, sistematski prati režim podzemnih voda. Mogu da rade u hidrometeorološkim zavodima, vodovodima, hidroelektranama, plovnim putevima. Većinu vremena provodi na terenu, a može da radi i u zatvorenom prostoru.

IGRAČ (4)

Igrači se školuju u srednjim baletskim školama, na odsecima za **klasičan balet** (igrač klasičnog baleta), **savremenu igru** (igrač savremene igre) i **narodnu igru** (igrač narodne igre). Sa diplomom o završenoj srednjoj baletskoj školi može se raditi kao baletski igrač u pozorištu ili profesionalnoj igračkoj trupi. **Napomena:** Srednja baletska škola može se upisati posle završene osnovne baletske škole i položenog prijemnog ispita. U izuzetnim slučajevima, kandidati koji nisu završili osnovnu baletsku školu mogu upisati srednju baletsku školu ako pre polaganja prijemnog ispita polože diferencijalne ispite (ispite kojima dokazuju predznanja koja odgovaraju nivou završene osnovne baletske škole).

IZRAĐIVAČ HEMIJSKIH PROIZVODA (3)

Skladišti i priprema sirovine za dobijanje hemijskih proizvoda. Prati tehnološki proces, rukuje mašinama, uređajima i opremom u hemijskoj proizvodnji. Učestvuje u održavanju i remontu opreme. Radi u zatvorenom prostoru, koristi razne laboratorijske posude, merne sudove, precizne vage. Rad mu je u mnogome olakšan kompjuterskim analizama. U radu se susreće sa supstancama različitih svojstava, što znači da je moguća prisutnost isparenja i kontakt sa supstancama štetnim za zdravlje. Zbog toga je, u skladu s propisima zaštite na radu, potrebna upotreba zaštitne opreme, rukavica, naočara i maski.

JUVELIR UMETNIČKIH PREDMETA (3)

Izrađuje, popravlja i održava nakit od plemenitih metala, dragog i poludragog kamenja. Osmišljava dizajn nakita. Plemenite metale meri, obeležava i ocrtava mernim alatima. Metal topi i lije u peščane i metalne kalupe i određuje leguru. U poslednjoj fazi rada koristi finije postupke obrade: iskucavanje, graviranje, emajliranje i vezivanje dragog kamena. Jednostavniji oblici nakita izrađuju se ručnim postupkom. Pored izrade, popravlja oštećeni nakit, ugrađuje ukrasno kamenje, menja obim prstenja.

KAMENOREZAC-KLESAR (3)

Kamenoresci režu i oblikuju kamen, izrađuju i ukrašavaju nadgrobne spomenike i različite elemente koji se koriste u gradnji. Izrađuju kamene ploče, kamene blokove različitih oblika i veličina, ornamente za fasade zgrada, prave stepenice, lukove, podupirače, rukohvate... Bave se izradom figura i kipova, graviranjem likova na kamenim blokovima za izradu spomenika i za dekoraciju zgrada. Najčešći postupci koje koriste jesu lomljenje, rezanje, klesanje, brušenje, poliranje. Rad nekad počinje već u kamenolomu, gde oni učestvuju u vađenju i osnovnoj obradi kamena, a nastavak rada se odvija u radionicama i pogonima. Radi se pretežno stojeći, u pognutom položaju, povremeno klečeći, čučeći, sedeći. Posao se obavlja i na otvorenom i u zatvorenom prostoru, prašini, buci, lošim vremenskim uslovima. Pri radu moraju da podižu i prenose teže predmete.

KERAMIČAR-TERACER-PEĆAR (3)

Polaže keramičke pločice i mozaike na podove i zidove kupatila, kuhinja, stepeništa, bazena, fontana i ostalih prostora koji zahtevaju oblaganje keramikom. Betonira i priprema podloge, primenjuje različite tehnologije sa efektom kamena, opeke, šljunka itd. Zida kaljeve peći, kamine, kotlovne peći, oblaže gvozdene peći, preziđuje i čisti. Radi u zatvorenom i na otvorenom, izložen promaji, prašini, mokrim materijalima. Posao obavlja klečeći, čučeći ili stojeći.

KOMERCIJALISTA (4)

Tipični radni zadaci komercijaliste jesu kontaktiranje s dobavljačima i kupcima i ugovaranje prodaje proizvoda i usluga. Za obavljanje posla komercijaliste potrebne su informacije i znanja iz oblasti kvaliteta robe, praćenje i proučavanje propisa iz područja trgovine, uvid u cene i pojavljivanje novih proizvoda i usluga na tržištu, kao i dobre veštine komunikacije. Takođe, radi na pronalaženju novih klijenata, obezbeđuje kvalitetan transport robe. Radi administrativne i druge kancelarijske poslove. Većina oglasa za posao zahteva da komercijalista poseduje vozačku dozvolu B kategorije – u poslednje vreme se najviše traže terenski komercijalisti. Za razliku od toga, obrazovni profil komercijalista (4) osposobljava za rad u svim sektorima veletrgovinskih i spoljnotrgovinskih preduzeća, dakle prvenstveno za kancelarijski rad.

KONDUKTER U ŽELEZNIČKOM SAOBRAĆAJU (3)

Kondukter proverava i/ili naplaćuje karte putnicima u vozu prilikom putovanja. Stara se o smeštaju putnika, daje informacije o redu vožnje, usputnim stanicama, vodi računa o bezbednosti putnika i prtljaga i nastoji da putnicima omogući što prijatnije putovanje. Vodi propisanu dokumentaciju, brine o inventaru vagona. Za ovaj posao je karakterističan rad u smenama.

KONFEKCIJSKI TEHNIČAR (4)

Radi u krojačkim salonima ili u konfekcijskoj industriji. Priprema i umnožava krojeve za šivenje, nadgleda ili sam kroji, šije i pegla delove odeće i odevne detalje. Kontroliše kvalitet šivenja i krojenja, po potrebi vraća na popravljanje. Može raditi i na izradi ortopedskih pomagala od tekstila ili kože (npr. ulošci za obuću, čarape za vene i slično).

KONFEKCIONAR – KROJAČ (3)

Bavi se izradom odeće. Radi na konstrukcijskoj pripremi krojenja: izrađuje šablone, priprema i kontroliše osnovne materijale, zacrtava krojeve (polaganje, crtanje i kopiranje šablona ili krojeva), kontroliše nacrt prema uzorku, veličini, boji, partiji. Kroji ručno ili uz upotrebu šablona i sprava za krojenje – kružnih noževa, noževa na traci, sprava za izrezivanje, pritiskanje i slično. Na kraju kompletira i slaže iskrojene i označene delove odeće, šije ih i dorađuje. Radi u zatvorenoj prostoriji, sedeći ili stojeći, u nagnutom položaju, uz manju buku.

KONOBAR (3) / UGOSTITELJSKI TEHNIČAR (4)

Dočekuje goste, smešta ih, upoznaje sa izborom jela i pića, prima narudžbine, poslužuje, naplaćuje i ljubazno ih ispraća. Priprema i aranžira prostor za ručavanje. Vodi računa o urednosti i higijeni inventara u ugostiteljskom objektu, kao i o svom izgledu. Radi u smenama, ponekad noću, u zatvorenim prostorijama, otvorenim terasama i baštama. Radi stojeći i u pokretu. Pri radu može biti izložen većim koncentracijama duvanskog dima. Ugostiteljski tehničar radi složenije i odgovornije poslove, ima mogućnost napredovanja i direktnu prohodnost na strukovne ili akademske studije iz oblasti ekonomije, turizma, hotelijerstva itd. Konobar može nastaviti studije isključivo na visokim hotelijerskim školama strukovnih studija.

KONZERVATOR KULTURNIH DOBARA (4)

Otklanja oštećenja na umetničkim delima (restauracija), posebnim tehnikama ih štiti od daljeg propadanja (konzervacija). Može raditi u okviru stručnih timova pri galerijama i muzejima. Posao konzervatora uključuje visok stepen znanja, strpljenja i odgovornosti kako bi se donela odluka koji su postupci najbolji za konkretno delo. Uz različite tehnologije zaštite upoznaje i veliki broj umetničkih tehnika (štafelajno slikarstvo, zidno slikarstvo, ikonopisanje, vajanje,...) te može i samostalno da stvara umetnička dela.

KOZMETIČKI TEHNIČAR (4)

Kozmetički tehničar obavlja stručne tretmane kože lica, tela, kose i noktiju. Cilj je nega i ulepšavanje, a ponekad i terapija po savetu lekara dermatologa. U svom poslu služi se različitim aparatima i uređajima za kozmetičku obradu kože, masažerima, lupama za pregled lica i vrata, aparatima za epilaciju, lampama. Kozmetičar čisti kožu lica i tela, što je temelj kozmetičkog rada i nege. Tretmani mogu uključivati i uklanjanje suvišnih dlačica, bora, strija i sitnih ožiljaka (uz pomoć lasera), kao i mnoge druge savremene kozmetičke metode. Rade u čistoj radnoj sredini, obično u smenama od osam sati.

KROVOPOKRIVAČ (3)

Pokriva krovnu konstrukciju građevine raznim materijalima. Pre postavljanja krovnog pokrivača krovopokrivači izrađuju krovnu konstrukciju – na krovne grede zakucavaju sloj dasaka, zatim – da bi krov bio vodootporan – postavljaju izolaciju. Sledeći korak u tom poslu jeste učvršćivanje letvi. Kako će one biti postavljene zavisi od materijala od koga će biti krov. Konačno se postavlja završni sloj krova i učvršćuje – opet zavisno od vrste krovnog pokrivača – ekserima, zavrtnjima, žicom, bitumenom, malterom ili na neki drugi način. To mogu biti različite vrste crepa, lima, tegole, i ostali savremeni materijali. Ukoliko se radi na tradicionalan način, mogu se postavljati drvene pločice (šindra) ili tanki, posebno obrađeni kamen. Izuzetno, neke se građevine – kao spomenici seoske arhitekture – i danas mogu prekrivati slamom ili nekim sličnim materijalom.

KUVAR (3) / KULINARSKI TEHNIČAR (4)

Priprema sve vrste toplih i hladnih jela. Vrši izbor i pripremu namirnica, određuje način pripremanja (kuvanje, pečenje, prženje, i drugo), kao i serviranje jela. Na osnovu propisa i zahteva ugostiteljskog objekta u kome radi, kuvar sastavlja jelovnike, naručuje namirnice i preuzima naručenu robu, skladišti je i čuva od kvarenja. Radi uglavnom u zatvorenim prostorijama u kojima je povišena temperatura i vazduh zasićen parom. Radi pretežno stojeći i u pokretu, uz stalno angažovanje ruku. Sticanjem diplome četvrtog stepena, dobija se zvanje kulinarskog tehničara i mogućnost napredovanja do glavnog kuvara, kao i šira prohodnost za nastavak studija. Kuvari mogu nastaviti studije isključivo na visokim hotelijerskim školama strukovnih studija.

LABORATORIJSKI TEHNIČAR (4)

Vrši različite analize biološkog materijala (npr. krvi, mokraće, pljuvačke) koje su značajne za postavljanje dijagnoza i praćenje toka bolesti pacijenata. Izvodi dijagnostičke i dr. analize u hematološkim, mikrobiološkim, parazitološkim, biohemijskim i laboratorijama za epidemiološka merenja i sanitarnu hemiju. Posao obavlja u laboratorijama koje su, sve češće, opremljene kompjuterizovanim sistemima za izvođenje analiza. Pri opredeljivanju za ovaj obrazovni profil posebno je značajno odsustvo preosetljivosti na krv i telesne izlučevine (mučnina, nesvestica).

LIMAR / AUTOLIMAR (3)

Limar reže i kroji lim, obrađuje ga savijanjem i montira limene konstrukcije. Izrađuje oluke, krovne obloge, razne kalupe za pripremanje hrane itd. Konstrukcije najčešće pravi po unapred pripremljenim nacrtima. U radu koristi različite alate, od šablona za ocrtavanje, makaza za lim (ručnih i mašinskih), preko brusilica, bušilica, čekića, do raznih valjaka za ravnanje i savijanje lima. Osim ovoga, prilikom montaže delova, limari koriste nitne i aparate za lemljenje i varenje. Potrebno je da vodi računa o zaštiti na radu.

Autolimar obavlja popravku ili zamenu oštećenih limenih delova na vozilima. Rasklapa (demontira), sklapa (montira) i priprema karoserije za lakiranje. Može raditi u industrijskoj proizvodnji, u servisima za popravku različitih tipova vozila i u zanatskim radionicama. Svoju kreativnost autolimari mogu da ispolje i na starim tipovima vozila (oldtajmerima).

LIVAC KALUPAR (3) / LIVAC UMETNIČIH PREDMETA (4)

Livac izliva od metala različite predmete (npr. delove za motore, alate, oružje, slavine, kotliće, kandelabre, klupe itd.) ili delove koji se mogu upotrebiti u industriji, građevinarstvu ili poljoprivredi. Poznaje postupke livenja, osobine materijala i postupke za izradu modela, kalupa i jezgara. Livci umetničkih predmeta liju nakit i veće umetničke predmete. Mogu izraditi proizvod počev od osmišljavanja idejne skice i vajanja modela, sve do pripreme kalupa, odlivanja i završne obrade umetničkog dela.

MANIKIR I PEDIKIR (3)

Manikir se bavi negom ruku i noktiju. Obavlja masažu (ručnu i pomoću aparata), stavlja pakovanja, seče i oblikuje nokte i zanoktice. Takođe ukrašava i nadograđuje nokte. Koristi sterilizator, kadice za potapanje ruku, lampe za brzo sušenje, makazice, klešta, turpije, različite preparate, parafin, kreme, skidače laka, učvršćivače, lepkove za veštačke nokte, razne šablone i ukrase. Radi u zatvorenom prostoru, u sedećem položaju. **Pedikir** neguje i ulepšava stopala i nokte na nogama. Takođe, povremeno rešava manje medicinske probleme poput uraslih noktiju i zadebljanja kože za koje nije potrebna intervencija hirurga. Zato je, važno da ume da proceni da li određen problem iziskuje lekarsku intervenciju. U svom radu koristi različit alat koji uključuje makazice, klešta za sečenje noktiju, turpije, nožiće, specijalne vrste kamena za stopala, četkice, kao i posude za uranjanje stopala. Osim alata, za rad pedikira neophodan je i sterilizator, kao i antiseptička sredstva, razne kupke, kreme, vata i lakovi za nokte. Najčešće radi sedeći, u pognutom položaju. Zadužen je za održavanje svog pribora.

MASERKA / MASER (3)

Specijalnim pokretima ruku ili uz pomoć aparata, maser primenjuje posebne tehnike rada, kojima ublažava napetost mišića i smiruje bolove, popravlja izgled kože, doprinosi opuštanju i detoksikaciji organizma (oslobađanje organizma od štetnih materija), hidrataciji kože (vlažnost, elastičnost kože…), smanjenju i uklanjanju celulita, modelovanju figure. Medicinskom terapijskom masažom daje doprinos bržem ozdravljenju i, svakako, pozitivno utiče na raspoloženje svojih pacijenata. Postoje razne vrste masaža: relaksaciona, terapijska, kozmetička, sportska... Mogu da rade u nekoj od medicinskih ustanova, rehabilitacionim i kozmetičkim centrima ili samostalno.

Dobri maseri treba da imaju usklađene pokrete tela, izraženu spretnost ruku, prstiju i šake, gipkost i preciznost. Poželjna je i fizička snaga i izdržljivost.

MAŠINSKI TEHNIČAR MOTORNIH VOZILA (4)

Utvrđuje ispravnost ili neispravnost motora i motornih vozila. Osposobljen je za vođenje tehničkog pregleda, servisiranje vozila, praćenje potrebe za rezervnim delovima, kao i za praćenje proizvodnje, održavanja i remonta motornih vozila. Poseduje teorijska i praktična znanja o motorima, motornim vozilima i njihovoj opremi, načinu funkcionisanja, pravilnom korišćenju i održavanju, kao i o osnovnim elementima amortizacije. U toku školovanja učenicima se kao obavezan deo nastave omogućava obuka za vozača B kategorije. Posle završene škole može da se zaposli u raznim ustanovama kao na primer u osiguranju, u servisima za tehnički pregled, u MUP-u, vojsci.

MAŠINSKI TEHNIČAR ZA KOMPJUTERSKO KONSTRUISANJE (4)

Nekadašnji način rada u klasičnom mašinstvu, gde su se koristile table, papir, lenjiri, rapidografi, šestari itd., suviše je spor i naporan u odnosu na posebne softvere koji se sada koriste. Pored obrazovanja iz klasičnog mašinstva (tehničko crtanje, mehanika, mašinski elementi, mašinski materijali i ostalo) stiču se potrebna znanja kojima se na savremen, precizan i brz način priprema tehnička dokumentacija. Kompjuterskom konstrukcijom definiše se oblik, dimenzije i kvalitet obrade mašinskih delova. Pomoću posebnih programa izrađuju se tehnički crteži i konstruišu mašinski elementi. Modeluju se i spajaju u složenije sisteme. Svi delovi se mogu sagledati u dve i u tri dimenzije. Radi se u savremenim konstrukcionim biroima, gde se primenjuje savremena računarska tehnika.

MEDICINSKA SESTRA – TEHNIČAR (4)

Neguje bolesnike prema savetu lekara. Primenjuje propisanu terapiju, priprema pacijenta za dijagnostičke i terapijske tretmane, uzima i šalje biološki materijal na laboratorijske analize. Posmatra, meri i prati vitalne funkcije (temperatura, puls, pritisak) pacijenta. Održava higijenu bolesnika. Održava kontakte između pacijenta i rodbine. Posao obavlja, uglavnom, u zatvorenoj prostoriji, uz primenu osnovnih medicinskih instrumenata. Za uspeh u ovom poslu veoma je značajno odsustvo gadljivosti i preosetljivosti na krv i telesne izlučevine, a za zadovoljstvo pacijenata iskreno saosećanje sa njihovim tegobama, ljubaznost i želja da se pomogne.

MEDICINSKA SESTRA – VASPITAČ (4)

Radi u obdaništima sa zdravom decom od godinu dana do tri godine, na poslovima nege i vaspitanja. Učestvuje aktivno u formiranju higijenskih, kulturnih i radnih navika dece. Povija i presvlači decu, hrani ih, igra se s njima. Radni zadaci uključuju: prijem dece u ustanovu za dečji boravak (sanitarna provera), sprovođenje lične higijene dece ranog uzrasta, sprovođenje terapije u ustanovama za dečji boravak, dezinfekciju i sterilizaciju opreme, igračaka i ostalog materijala, pripremanje dece za preventivne zdravstvene preglede i pomaganje lekaru pri pregledu. Sarađuje s roditeljima i radi na njihovom zdravstvenom vaspitanju. Planira i ostvaruje vaspitni rad u grupi, organizuje slobodne i usmerene aktivnosti dece, priprema prostor i vaspitni materijal za igru. Vodi pedagošku i zdravstvenu dokumentaciju. Za ovaj posao važno je da se ima mnogo strpljenja i razumevanja. Važno je i odsustvo gadljivosti na telesne izlučevine, kao i izvestan stepen fizičke snage i izdržljivosti, budući da je potrebno podizati i presvlačiti malu decu.

MEHANIČAR GREJNE I RASHLADNE TEHNIKE (3)

Instalira, kontroliše, održava i popravlja grejne, rashladne i uređaje za klimatizaciju. Pri instaliranju sistema za grejanje koristi nacrt po kome postavlja radijatore, cevi, pumpu, kotao... Pri montiranju rashladnih i uređaja za klimatizaciju sledi uputstva proizvođača o načinu montiranja opreme i povezivanja sa izvorima električne energije. Nakon instaliranja, proverava rad celog sistema. Obavlja tekuće održavanje i kontrolu sistema i uređaja, a po potrebi vrši zamenu delova, otklanja kvarove. Radi u zatvorenom ili otvorenom prostoru, često na visini, u prinudnom, nepovoljnom položaju tela.

MEHANIČAR MEDICINSKE I LABORATORIJSKE OPREME (3)

Osposobljen je za pravilnu upotrebu, pripremu, održavanje i opravku medicinske opreme. Svrstava se u poslove precizne mehanike. Svoja znanja koristi za utvrđivanje kvarova, rastavljanje, opravku i sastavljanje pojedinih medicinskih uređaja. Takođe obavlja merenje i podešavanje mernih elemenata na medicinskoj opremi. Potrebno je da bude precizan, efikasan i da prati novine u svojoj struci, jer se medicinska oprema stalno usavršava. Može da radi u medicinskim ustanovama, preduzećima za proizvodnju medicinskih uređaja, rezervnih delova i pomagala, u servisima u sastavu prodavnica medicinske opreme. Takođe može biti osposobljen za obavljanje samostalne delatnosti.

MEHANIČAR PRIVREDNE MEHANIZACIJE (3)

Održava i popravlja mašine u poljoprivredi, rudarstvu, građevinarstvu: traktore, kombajne, sejačice, bagere, buldožere, rovokopače, drobilice, elevatore, mešalice... Može da obavlja i tekuće održavanje pogonskih mašina i uređaja. Pregleda i kontroliše ispravnost sklopova i uređaja: podešava ih prema uslovima rada, kao i nakon rada, čisti i podmazuje. Prilikom servisiranja ili intervencije na terenu, obavlja pregled i ustanovljava uzrok kvara, rastavlja sklopove i uređaje, popravlja ili zamenjuje neispravni deo, pušta u probni rad. Obično radi u radionici, a po potrebi i na terenu.

MEHATRONIČAR ZA RADARSKE SISTEME (4)

Radi na radarskim sistemima za kontrolu vazdušnog prostora zemlje. Njegov posao je da održava, montira i nadzire sisteme i njegove delove. Primenjuje sledeća stručna znanja: tehnologija elektromaterijala, osnovi radarske i raketne tehnike, hidraulični i pneumatski sistemi kao objekti upravljanja, radioradarski primopredajnici, impulsna elektronika, električni pogon i oprema, merni pretvarači, testiranje i dijagnostika, održavanje i montaža sistema.

MEHATRONIČAR ZA TRANSPORTNE SISTEME AERODROMA (4)

Radi na složenim transportnim sistemima koji se odnose na tokove putnika, robe i prtljaga u vazdušnom saobraćaju. Održava sisteme i omogućava da se vazdušni saobraćaj nesmetano odvija. Testira mehatronski sistem, održava instalacije tog sistema i montira njegove komponente. Poseduje sledeća stručna znanja: priprema elektromašinskih materijala, hidraulika i pneumatika, električni pogoni i oprema, digitalna elektronika, merni pretvarači, mikrokontroleri, sistemi upravljanja, modelovanje sa analizom elemenata i konstruisanjem, testiranje i dijagnostika rada sistema, održavanja i montaža.

MESAR (3)

Tokom školovanja stiče znanja o obradi mesa, proizvodnji suvomesnatih prerađevina, pripremi i obradi roštiljskog mesa, prodaji mesa i mesnih prerađevina. Ume da razlikuje zdrave i bolesne životinje, obavlja sve operacije na liniji klanja. Poznaje različite načine konzervisanja hrane, korišćenje odgovarajuće ambalaže. Prilagođava ponašanje različitim vrstama potrošača, u skladu sa kodeksom ponašanja. Priprema sveže meso za prodaju, reže ga, odmerava težinu. Radi u mesarskoj industriji ili prodajnim objektima, stojeći. Izložen je vlazi, promaji i niskim temperaturama.

METALOBRUSAČ (3)

Metalobrusač obrađuje razne predmete od metala specijalnim brusilicama i kontroliše tačnost i kvalitet obrade. U toku rada rukuje specijalnim – prethodno podešenim brusilicama. Za kontrolisanje i merenje koristi mikrometre, univerzalne uglomere. Radi u zatvorenom prostoru. Metalobrusači su često izloženi buci mašina. Rade uglavnom u stojećem položaju, a mogu podizati i teže predmete. Obavezno u toku rada nose zaštitna odela i naočare. Posao obavljaju samostalno. Čitav proces proizvodnje i obrade metala, međutim, lančano je povezan, pa radnik na brusilici tesno sarađuje sa ostalim obrađivačima metala.

METEOROLOŠKI TEHNIČAR (4)

Obavlja poslove merenja i osmatranja meteoroloških pojava, uglavnom na meteorološkim stanicama i aerodromima. Meri količinu padavina, vlažnost i pritisak vazduha, brzinu vetra, kretanje oblačnosti itd., i rezultate unosi u bazu podataka. Proverava njihovu tačnost, a podatke obrađuje različitim matematičkim i statističkim metodima, koristeći specijalnu opremu i uređaje. Radi na radarskim i satelitskim sistemima, vrši prenos i razmenu podataka, upravlja obaveštajnim sistemom, pomaže u izradi vremenske prognoze i nezamenljiv je saradnik protivgradne odbrane. Radi u zatvorenom i na otvorenom prostoru.

MONTER SUVE GRADNJE (3)

Suva gradnja je u razvijenim zemljama uobičajeni način izgradnje, dok je kod nas još relativno nova. Primenjuje se kod radova na adaptaciji postojećih ili kod unutrašnjih radova na novosagrađenim objektima. Monter suve gradnje oblaže zidove i plafone gipsanim pločama, montira pregradne zidove metalnim potkonstrukcijama i gipsokartonskim pločama, oblaže zidove oblogama od drveta i drugih materijala, montira spuštene i zakrivljene plafone i zidove. Postavlja izolacione slojeve, šuplje podove, zidove u sanitarnim prostorima sa metalnom potkonstrukcijom i izvedenim priključcima za sanitarne uređaje. Montira i lepi gipsane ukrase. Radi u unutrašnjosti prostora. Posao nije fizički previše težak, relativno je jednostavan za izvođenje i čist. Zahteva pokretljivost tela i preciznost u radu.

MUZIČKI IZVOĐAČ (4)

Osnovna delatnost muzičkog izvođača jeste izvođenje vokalnog ili instrumentalnog dela. Zavisno od interesovanja i sklonosti ispoljenih u osnovnoj muzičkoj školi može se birati među sledećim odsecima i instrumentima: klavirski, gudački (violina, viola, violončelo, kontrabas), duvački (flauta, klarinet, oboa, truba, trombon, horna, fagot), odseci za harmoniku, harfu, gitaru, udaraljke, džez muziku, ranu muziku, pevanje (solo, crkveno...). Muzički izvođač može da radi na velikoj muzičkoj sceni (uz dodatno obrazovanje na Muzičkoj akademiji to može biti opera, filharmonija...), najčešće u različitim orkestrima, kulturno-umetničkim društvima i sl. ili u ugostiteljskim objektima (hoteli, restorani, klubovi...). Ako su instrumentalisti, mogu se baviti i popravkom instrumenata. Nastupaju kao solisti ili u grupi, mogu biti stalno zaposleni ili slobodni umetnici. Ponekad mogu raditi i kao predavači. – **Napomena:** Zvanje muzičkog izvođača može se steći u srednjim muzičkim školama. Da bi se upisala srednja muzička škola za muzičkog izvođača, neophodno je završiti nižu muzičku školu. U izuzetnim slučajevima, kandidati koji nisu završili osnovnu muzičku školu mogu upisati srednju muzičku školu, ukoliko pre polaganja prijemnog ispita polože diferencijalne ispite (ispite kojima dokazuju predznanja koja odgovaraju nivou završene osnovne muzičke škole).

MUZIČKI SARADNIK (4)

Zvanje muzičkog saradnika (muzički saradnik – teoretičar ili muzički saradnik – etnomuzikolog) stiče se izborom teorijskog smera u srednjim muzičkim školama. Muzički saradnik može raditi u pripremi muzičke podloge za reklame, filmove, radio i TV emisije. Sarađuje s muzičkim urednikom; savetuje urednike ili režisere pri izboru muzike koja najviše odgovara njihovom delu ili zamisli. Može raditi i u predškolskim ustanovama kao stručni saradnik – tokom školovanja stiče znanja o dirigovanju i dečjem orkestru.

NAUTIČKI TEHNIČAR (4)

Upravlja brodom (postrojenjem i posadom), sastavlja konvoje, vodi brigu o teretu i/ili putnicima, organizuje održavanje i snabdevanje broda i vodi brodsku dokumentaciju. Upravlja brodom za vreme polaska, manevrisanja, plovidbe i pristajanja; upravlja ukrcavanjem i iskrcavanjem putnika ili tereta; organizuje održavanje i snabdevanje broda, kao i zaduženja članova posade; vodi brodsku dokumentaciju, prati hidrološku situaciju i stanje na plovnom putu i slično. Tokom rada nautički tehničar rukuje upravljačkim, navigacijskim i pomoćnim postrojenjem (pritezno ili sidreno vitlo), internim i eksternim komunikacijskim sredstvima (interfon, radiostanica) i radarom. Rad se obavlja u zatvorenom (komandni most) i na otvorenom prostoru, a organizuje se u dnevnim i noćnim smenama. Njegovo radno vreme je specifično: radi više meseci, odvojeno od mesta stanovanja i svoje porodice.

OBUĆAR (3)

Pravi modnu, svakodnevnu ili sportsku obuću. Skicira model, odabira materijale i izrađuje šablone (crtež, šnit) na osnovu kojih kroji delove obuće. Iskrojene delove spaja šivenjem ili lepljenjem. Napravljenu obuću doteruje – ravna ivice, boji, ukrašava detaljima. Može da radi u fabrikama obuće, gde rukuje mašinama kojima izrađuje samo jedan deo obuće, ili da, kao samostalni zanatlija, pravi obuću po meri i popravlja nošenu obuću.

OPERATER MAŠINSKE OBRADE (3)

Radi na opsluživanju i podešavanju automatskih, poluautomatskih, specijalnih i univerzalnih mašina. Proizvodi različite mašinske elemente za manje složene delove. Priprema mašine, alat i materijale za rad. Obradu materijala obavlja alatnim mašinama (strug, glodalica, bušilica i brusilica), ali i numerički upravljanim mašinama. Koristi i specijalne kompjuterske programe. Radi u zatvorenom prostoru, uglavnom stojeći.

PEDIJATRIJSKA SESTRA / TEHNIČAR (4)

Pomaže dečjem lekaru (pedijatru) u zaštiti zdravlja i lečenju dece. Po potrebi primenjuje propisanu terapiju, previja, priprema pacijente za pregled i razne intervencije, uzima i šalje biološki materijal na laboratorijske analize, steriliše instrumente, vodi računa o redovnoj vakcinaciji i sistematskim pregledima. Vodi evidenciju o utrošku materijala, popunjava recepte, sređuje kartoteku. Sa zdravom decom radi u predškolskim ustanovama, gde, uz medicinske sestre – vaspitače, brine o deci mlađeg uzrasta (do 3 godine). Kontroliše njihovo zdravlje i higijenu i pomaže u stvaranju dobrih navika. Radi u zatvorenom prostoru, u domovima zdravlja, dečjim bolnicama ili u ambulantama, pretežno stojeći i u pokretu.

PEKAR (3)

Priprema odgovarajuće sastojke i oblikuje testo ručno i pomoću mašina. Gotovo testo slaže na limove i unosi u peći. Nadzire proces pečenja hleba i peciva, podešava temperaturu i stepen vlažnosti i kontroliše trajanje pečenja. Ispečeni hleb i pecivo vadi iz peći specijalnim pekarskim lopatama i vrši pripremu za prevoz do prodajnih objekata. Radi stojeći, u zatvorenom prostoru pri povišenoj temperaturi i vlažnosti vazduha, zasićenog česticama brašna i ostalih sirovina.
Radi u smenama.

PIVAR (3)

Učestvuje u svim fazama proizvodnje različitih vrsta piva. Kontroliše proces proizvodnje, sirovine, poluproizvode, gotove proizvode, pomoćne sirovine i ambalažu. Odabira sirovine i priprema za proizvodnju sladovine. Dozira hmelj i kuva sladovinu sa hmeljom. Dorađuje i otače pivo u ambalažu. Vodi računa o skladištenju i čuvanju piva. Uzima uzorke za laboratorijsku kontrolu. Radi uglavnom u zatvorenom i veštački osvetljenom prostoru kao što su pivare.

PLASTIČAR UMETNIČKIH PREDMETA (4)

Ovaj umetnički zanat povezuje tradicionalna i moderna znanja i iskustva sa dostignućima savremene tehnologije. Plastičari umetničkih predmeta treba da imaju visok nivo opšte kulture, kreativnost i smisao da se umetnički iskažu koristeći plastične mase za kreiranje različitih predmeta za svakodnevnu upotrebu, u industriji, tehnici i u izradi umetničkih dela.

POLJOPRIVREDNI PROIZVOĐAČ (3)

Uglavnom se bavi biljnom proizvodnjom: ratarstvom, povrtarstvom i voćarstvom. Priprema tlo za sejanje i sađenje, ore, đubri i navodnjava. Određuje biljne kulture koje će sejati, vreme i način setve, vrstu i količinu đubriva, vrstu zaštite od biljnih štetočina – prskanje, zaprašivanje i navodnjavanje. Prati rast i razvoj žitarica, krmnog bilja (za ishranu stoke) ili povrća. Sazrele useve žanje, ubira, skladišti i distribuira na tržište. Prerađuje ratarske proizvode za industrijsku proizvodnju. Radi na otvorenom, ili u zatvorenom prostoru – na farmama, u plastenicima i staklenicima, u šećeranama, mlinovima, uljarama, u preduzećima za preradu voća i povrća a može da se bavi i samostalnom poljoprivrednom proizvodnjom. Radi u različitim vremenskim uslovima.

POLJOPRIVREDNI TEHNIČAR (4)

Organizuje i nadgleda proizvodnju biljnih kultura: ratarskih, voćarskih, vinogradarskih i proizvodnju i uzgoj domaćih životinja. Radi i u drugim granama poljoprivredne proizvodnje – pčelarstvu, ribarstvu.... Zbog velike raznovrsnosti poslova, poljoprivredni tehničar može obavljati tzv. specijalizovane poslove: tehničar-vrtlar, tehničar-stočar, tehničar-fitofarmaceut (zaštita bilja). Poljoprivredni tehničar radi na otvorenom i u zatvorenom prostoru. U radu koristi različita hemijska sredstva za suzbijanje štetočina, korova i bolesti i zato je potrebno da primenjuje mere zaštite.

POSLASTIČAR (3)

Poslastičar se bavi pripremom i ukrašavanjem toplih i hladnih poslastica: kolača, torti, kremova, sladoleda i sl. Obezbeđuje odgovarajuće namirnice koje su veoma osetljive, pa posebno vodi računa o njihovom kvalitetu i roku trajanja. U radu koristi kuvarski i poslastičarski pribor, alate i mašine. Osim toga, bavi se i serviranjem, prodajom i distribucijom gotovih proizvoda. Poslastičari mogu da rade u industrijskoj proizvodnji sladoleda i konditorskih proizvoda (slatkiša), u poslastičarnicama, u kuhinjama ugostiteljskih objekata i restorana. Radno vreme uglavnom provode u pokretu, na nogama.

POSLOVNI ADMINISTRATOR (4)

Planira i organizuje rad kancelarijskog poslovanja. Prima, pregleda, beleži, raspoređuje, arhivira i šalje poštu i spise. Radi na kadrovskim poslovima – vodi dokumentaciju, izdaje rešenja, vodi evidenciju o prisutnosti na poslu. Organizuje sastanke i vodi poslovnu korespondenciju. Tokom školovanja stiče znanja iz oblasti prava, ekonomije i administracije, marketinga i menadžmenta preduzeća. Radi u kancelariji, sedeći, uz upotrebu računara, kancelarijskog materijala i pribora.

PRAVNI TEHNIČAR (4)

Prema nalogu pravnika piše rešenja i odluke, radi na overama potpisa, rukopisa, prepisa, obrađuje poštu. Evidentira i obrađuje različite podatke. Koristi znanja iz poslovne prepiske i matične evidencije, kao i osnovna znanja iz pravnog postupka i pravnog prometa. Posao pravnog tehničara podrazumeva kako rad sa ljudima tako i obradu dokumenata. Radi u službama organa uprave i lokalne samouprave kao i na poslovima iz oblasti radnih odnosa. Posao obavlja u kancelariji sedeći, uz upotrebu računara, kancelarijskog materijala i pribora.

PRECIZNI MEHANIČAR (3)

Popravlja i održava razne složene uređaje i učestvuje u izradi fotoaparata, štampača, fotokopir aparata, video-kamera, medicinskih uređaja, uređaja u vazduhoplovima, mašina za šivenje, vaga i ostalih mernih instrumenata, fiskalnih kasa, oružja, uređaja u domaćinstvu – veš mašina, bojlera, grejnih tela, frižidera, miksera itd. Može se specijalizovati za posebnu oblast – računsku, medicinsku, optičku, oružarsku, mernu... Posebno značajna znanja koja stiče iz oblasti su mehanike i elektronike. Neophodno je da se stalno usavršava. Posao se obavlja u zatvorenom prostoru. U radu koristi posebne fine alate i instrumente, tako da je pored strpljenja neophodna spretnost prstiju i ruku i normalan vid.

PREHRAMBENI TEHNIČAR (4)

Kontroliše kvalitet sirovina i finalnih proizvoda u tehnološkim laboratorijama (ispitivanje mikrobioloških, biohemijskih, hemijskih osobina i dr.). Nadgleda tehnološke procese čišćenja, pranja, ljuštenja, konzerviranja, fermentiranja, destilisanja, pasterizovanja hrane. Organizuje prijem, čuvanje i pakovanje prehrambenih sirovina, kao i rad proizvodnih linija u preradi namirnica (mleka, voća, povrća, brašna, šećera...). Vodi brigu o pakovanju gotovih proizvoda u odgovarajuću ambalažu. Radi u zatvorenom prostoru, mahom stojeći, hodajući ili sedeći za različitim tehničkim uređajima i mernim instrumentima.

PREPARATOR ZIDNOG I ŠTAFELAJNOG SLIKARSTVA (4)

Preparator mora poznavati teoriju i praksu vezanu za različite tehnike koje usporavaju i sprečavaju propadanje materijala. Ovo podrazumeva poznavanje materijala, konzerviranja, tehnološkog istraživanja, restauracije i održavanja. Posao preparatora je vrlo odgovoran, jer svaki pogrešan postupak može da ošteti predmet od velike vrednosti. Preparatori se mogu specijalizovati za knjige, eksponate od keramike, stakla, tekstila, kože i drugih materijala.

PRERAĐIVAČ MLEKA (3)

Prima sveže mleko i hemijski ga kontroliše. Priprema linije i uređaje za preradu mleka i mlečnih proizvoda. Radi na proizvodnji i pakovanju fermentisanih proizvoda (jogurt, kiselo mleko,…), sireva, maslaca, praškastih proizvoda i sladoleda. Skladišti i distribuira mleko i mlečne proizvode. Radi u zatvorenom prostoru, stojeći ili u pokretu.

PRODAVAC – TRGOVAC (3) / TRGOVINSKI TEHNIČAR (4)

Prodaje različite vrste robe. Kupce obaveštava o kvalitetu, prednostima, ceni i uslovima kupovine pojedinih vrsta roba. Za uspeh u radu poželjne su dobre veštine komunikacije, uslužnost i ljubaznost. Osim prodaje, prodavac obavlja i poslove prijema robe i pripreme za prodaju (pregledanje, razvrstavanje, merenje i etiketiranje, uređivanje polica, ispisivanje računa, pakovanje i izdavanje robe). Proverava rok trajanja robe. Prodavac naplaćuje, vodi spisak dnevnog pazara, radi sa narudžbenicama, trebovanjima, otpremnicama i drugom dokumentacijom, pravi obračun blagajne i uplaćuje pazar. Radi uglavnom u zatvorenom prostoru. Posao obavlja stojeći i u stalnom pokretu. Povremeno prenosi i teže terete. Sticanjem diplome četvrtog stepena dobija se zvanje trgovinskog tehničara i mogućnost da se radi u trgovinskim preduzećima, dok trgovac (3) može raditi kao prodavac.

PROIZVOĐAČ PREHRAMBENIH PROIZVODA (3)

Priprema sirovine i potrebne dodatke za proizvodnju i preradu voća, povrća, bezalkoholnih pića, konditorskih proizvoda (slatkiša), ulja, šećera... Rukuje mašinama i uređajima u proizvodnji, preradi i pakovanju prehrambenih proizvoda. Radi u zatvorenom prostoru, pretežno stojeći i u pokretu, pri visokim ili niskim temperaturama, povećanoj vlažnosti vazduha, uz prisustvo organske prašine od šećera, brašna, kakao mase itd.

RASADNIČAR (3)

Osnovni poslovi koje obavlja jesu proizvodnja cveća i ostalih biljaka za ozelenjavanje i ukrašavanje zelenih površina. Svojim radom doprinosi da životna sredina bude zdravija i prijatnija. Radi u rasadnicima, botaničkim baštama, staklenicima, plastenicima, javnim i nacionalnim parkovima, u komunalnim preduzećima kao što je Gradsko zelenilo itd. Radi fizičke poslove u pognutom položaju tela, na otvorenom i u zatvorenom prostoru. Može se dodatno obrazovati da stekne zvanje tehničara za pejzažnu arhitekturu.

RUDARSKI TEHNIČAR (4)

Vodi tehnološki proces eksploatacije ruda (podzemne ili površinske). Učestvuje u izradi i sprovodi plan održavanja mehanizacije, opreme i uređaja. Kontroliše njihovu ispravnost, obezbeđuje potrošni materijal. Stara se o transportu i vrši kontrolu proizvodnje. Može da radi i kao rudarski dispečer, serviser rudarske opreme i uređaja za spasavanje, ili kao operator na postrojenjima za istraživanje i proizvodnju nafte i gasa. Radi u zatvorenom i na otvorenom prostoru, ali i ispod površine zemlje.

RUKOVALAC / MEHANIČAR POLJOPRIVREDNE TEHNIKE (3)

Upravlja poljoprivrednim mašinama i priključcima: traktorima, kombajnima, mašinama za branje kukuruza, kosačicama, sejačicama, tanjiračama; mašinama za vađenje šećerne repe i sl. Održava, kontroliše i vrši jednostavnije popravke kvarova. Najčešće radi na poljoprivrednim dobrima, izložen različitim vremenskim uslovima, a prilikom čišćenja i održavanja mašina dejstvu štetnih hemikalija, benzina, ulja.

RUKOVALAC GRAĐEVINSKE MEHANIZACIJE (3)

Upravlja građevinskom mehanizacijom: zemljani radovi (kopanje zemlje za temelje i podrume), pomeranje ogromnih zemljanih masa pri izgradnji saobraćajnica, probijanja tunela, podizanju teških građevinskih elemenata (stubova, zidova, tavanica). Ovim mašinama rukuje, upravlja i održava ih – vrši kontrolu ispravnosti rada mašine i njenih delova, čisti ih i podmazuje, obavlja jednostavnije popravke. Radi na otvorenom, u sedećem položaju, izložen različitim vremenskim uticajima.

RUKOVALAC MEHANIZACIJOM U POVRŠINSKOJ EKSPLOATACIJI (3)

Rukuje mašinama za otkop, utovar, istovar i transport materijala: bagerima, buldožerima, rovokopačima, skreperima, grejderima, kamionima-kiperima, sredstvima šinskog transporta, transportnim trakama, separatorima, drobilicama... Vodi računa o održavanju mašina, proverava njihov rad i njihovu ispravnost, otklanja manje kvarove. Pregleda teren i zonu rada mehanizacije. Poslovi se obavljaju na otvorenom prostoru uz prisustvo buke i prašine. Radi se po potrebi u smenama.

SANITARNO-EKOLOŠKI TEHNIČAR (4)

Uzorkuje i ispituje zagađenje vode, vazduha, zemljišta, hrane, stambenih i radnih prostora, zračenje, buku i druge faktore okruženja, koji mogu narušiti zdravlje. Predlaže i sprovodi odgovarajuće mere kako bi se očuvalo zdravlje ljudi. Prikuplja podatke o higijenskim uslovima, predlaže i sprovodi mere za sprečavanje širenja zaraznih bolesti. Sprovodi i mere dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije. Vodi računa i o redovnim zdravstvenim pregledima radnika. Granična sanitarna inspekcija nadzire promet robe i ljudi na granicama, kako bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti ili uvoz zdravstveno neispravne robe. Najveći deo posla obavlja na terenu. U toku rada može biti izložen zagađenim i otrovnim materijama, zbog čega mora primenjivati odgovarajuće mere i koristiti zaštitnu opremu.

SCENSKI MASKER I VLASULJAR (4)

Scenski masker i vlasuljar je stručnjak osposobljen za izradu scenskih maski i šminke. Bavi se izradom, oblikovanjem i održavanjem perika i umetaka, kao i pravljenjem scenskih frizura za pozorišnu scenu i snimanje filmova. Takođe radi na televiziji. Poželjno je da ima smisla za umetnost, kako bi scensku šminku i frizure prilagodio potrebama snimanja. Potrebno je da ima smisla za rad s ljudima.

SITOŠTAMPAR (3)

Sam naziv objašnjava da se radi o nanošenju boje kroz finu mrežu koja je zategnuta na odgovarajući drveni ili metalni okvir, nalik na sito. Kroz otvore na mrežici boja se pomoću gumenog valjka potiskuje na podlogu koja se štampa. To može biti bilo kakva podloga (papir, plastika, tekstil, metal, drvo, staklo, keramika). Takođe, to mogu biti i različite forme i dimenzije (majice, olovke, bedževi, upaljači, boce, šolje, čaše, tegle, burad...). Za obavljanje ovog posla potrebna je preciznost, urednost, strpljenje i kreativnost, jer se pored štampe vodi računa o doziranju boja koje se nanose po preciznim pravilima. U radu se koristi kompjuter. Radi se u zatvorenoj prostoriji. Sitoštampar je u radu izložen hemijskim isparenjima, te treba da vodi računa o merama zaštite na radu.

SLUŽBENIK OSIGURANJA (4)

Službenik ili agent osiguranja može da prodaje različite vrste polisa osiguranja: npr. životno, imovinsko, zdravstveno, penzijsko osiguranje itd. Savetuje korisnike da izaberu odgovarajuću polisu osiguranja, koja najbolje štiti njihove interese. Posao se sastoji od pripreme izveštaja, prikupljanja podataka o nastaloj šteti i ispitivanja mogućnosti isplate osiguranja. Takođe, vrši kontrolu naplate osiguranja u skladu s predviđenom procedurom. Agent osiguranja može da radi za određenu agenciju ili nezavisno, za više osiguravajućih društava. Radi u kancelariji. Ukoliko je u timu za procenu štete, deo radnog vremena provodi na terenu, što može biti i van uobičajenog radnog vremena.

STAKLOREZAC (3)

Staklorezac radi u zanatstvu i pretežno se bavi rezanjem i ugradnjom stakla, koje može biti liveno, obično, specijalno, kristalno. Rezano staklo koristi za zastakljivanje prozora, vrata, izloga, pregrada, krovova, krovnih svetlarnika. Staklorezac montira staklo u okvire, uramljuje slike, goblene i druge ručne radove, ogledala i dr. Rad stakloresca obavlja se u staklorezačkim radionicama i na otvorenom, individualno i/ili timski. Osim toga, staklorezac može da se zaposli i u građevinskoj industriji, kao i u proizvodnji predmeta od stakla.

STOLAR (3)

Izrađuje, sklapa, montira ili popravlja različite predmete od drveta (prozori, vrata, nameštaj...). Predmete na kojima radi prvo premerava i skicira, a potom pristupa obradi. Obrada obuhvata sečenje, brušenje, bušenje, glodanje, dubljenje drva. U radu stolar koristi: lenjir, olovku, marker, libelu, eksere, strug, dleta, turpije, testere... Stolari uglavnom rade u zanatskim radionicama ili u fabričkim halama. Ukoliko imaju sklonosti ka umetnosti, mogu se obučiti za restauraciju i održavanje antiknog nameštaja. Građevinski stolari deo radnog vremena provode na građevini.

STOMATOLOŠKA SESTRA – TEHNIČAR (4)

Pomaže lekaru stomatologu da obavi sledeće poslove: popravke, lečenje, vađenje zuba i sl. Priprema zubarske uređaje, instrumente, lekove i potreban materijal, kako bi sve blagovremeno bilo dostupno stomatologu. Prati rad stomatologa, dodaje mu potrebne instrumente, lekove, tampone, anestetike. Steriliše i održava instrumente. Proziva pacijente, zakazuje, priprema pacijente za rendgenska snimanja, vodi evidenciju o uslugama, utrošku materijala, popunjava recepte, sređuje kartoteku. Radi u ambulantama, pretežno stojeći i u pokretu.

ŠUMAR (3)

Štiti šume od bespravne seče, sprovodi mere zaštite šume od požara. Sadi drveće i zelenilo, uređuje drvorede, kontroliše seču drveća, sakuplja bilje i gljive. Radi na uzgoju i čuvanju divljači. Učestvuje u organizovanju lova na divljač i održavanju lovnih objekata. Radi na otvorenom, pretežno sam, izložen različitim vremenskim uslovima.

ŠUMARSKI TEHNIČAR (4)

Prikuplja podatke o svojstvima šumskog područja, o biljnom i životinjskom svetu, a posebno o retkim, zakonom zaštićenim vrstama. Prati rast drveća, brine o njihovoj zaštiti od bolesti i štetočina. Određuje i označava delove šume koji su predviđeni za seču i za pošumljavanje. Proračunava količinu drva koja će se dobiti sečom, planira gradnju šumskih puteva, prati i nadgleda radove u šumi. Može obavljati i neka laboratorijska ispitivanja i administrativne poslove u šumarskim gazdinstvima. Radi na terenu, u prirodi, izložen različitim vremenskim uslovima.

TAPETAR – DEKORATER (3)

Tapecira – „presvlači“ nameštaj. Bira, meri i kroji tkaninu. Na drvene delove nameštaja slaže opruge, sunđere, vunu, sintetičke materijale i oblaže ih različitim dekorativnim tkaninama, skajem i kožom. Oblaže i sedišta automobila, autobusa, sedišta u vozovima, brodovima, avionima. Radi u zatvorenim prostorima, industrijskim pogonima ili privatnim radionicama, stojeći, pretežno pognut, izložen prašini i buci.

TEHNIČAR DIZAJNA AMBALAŽE (4)

Dizajnira različite vrste ambalaže za proizvode poput kozmetičkih preparata, namirnica, igračaka, kućnih aparata i raznih predmeta široke potrošnje. Dizajn ambalaže uključuje grafički dizajn i dizajn pakovanja, u skladu sa željenim vizuelnim identitetom proizvoda i osobinama materijala koji se koriste za ambalažu. Tehničar dizajna ambalaže radi timski i individualno, pretežno za računarom, koristeći odgovarajuće kompjuterske programe.

TEHNIČAR DIZAJNA ENTERIJERA I INDUSTRIJSKIH PROIZVODA (4)

Učestvuje u osmišljavanju unutrašnjeg izgleda prostora: stambenih objekata, preduzeća ili javnih ustanova, pa tako i nameštaja, opreme i dekoracije za enterijer različite namene. Učestvuje u dizajniranju različitih proizvoda (npr. predmeta svakodnevne upotrebe, prevoznih sredstava, tehničkih uređaja...) vodeći računa o njihovoj funkciji. Radi individualno i u timu, pretežno za računarom, koristeći odgovarajuće kompjuterske programe. Na ovom smeru učenici upoznaju ceo proces dizajniranja, počev od idejnog rešenja, preko tehničke dokumentacije, do realizacije. Model finalne verzije industrijskog proizvoda izrađuje se u različitim materijalima – u plastici, drvetu, staklu, gumi, metalu.

TEHNIČAR DIZAJNA GRAFIKE (4)

Likovno uređuje knjige, časopise, brošure, plakate, reklamne materijale i sl. prema potrebama i zahtevima klijenata. Osmišljava vizuelni identitet firme: dizajnira zaštitni znak (logotip), koverte, memorandum i sl. Predmeti ili znakovi koje dizajnira privlačni su, uočljivi i prepoznatljivi. Osim odgovarajućih kompjuterskih programa (grafički programi, priprema za štampu), tokom školovanja uči crtanje i slikanje – ovaj obrazovni profil je u ponudi srednjih škola za dizajn i umetničkih škola. Može raditi u štamparijama, firmama, elektronskim medijima i sl. ili samostalno.

TEHNIČAR DRUMSKOG SAOBRAĆAJA (4)

Organizuje usluge prevoza putnika ili tereta u gradskom, prigradskom, međugradskom i međunarodnom saobraćaju. Izrađuje red vožnje, izračunava cene putničkog i teretnog prevoza, vodi evidenciju i dokumentaciju za otpremničko-špediterske poslove. Vodi brigu o ispravnosti i ekonomičnosti voznog parka, vrši tehničke preglede, registraciju i osiguranje vozila. Vodi računa o bezbednosti vozila, putnika i tereta, prikuplja i analizira podatke o saobraćajnim prekršajima, nezgodama i zastojima. Poslove može da obavlja u zatvorenom prostoru: u kancelarijama, u radionicama za tehničke preglede, u skladištima, a povremeno i na otvorenom prostoru. Može da radi u saobraćajnim preduzećima, komunalnim ustanovama, preduzećima za tehnički pregled vozila, u policiji itd.

TEHNIČAR GRAFIČKE DORADE (4)

Prilikom izrade grafičkog proizvoda, u poslednjoj fazi, koja je veoma važna i složena, obavezno se obavlja dorada. Grafički se dorađuju knjige, zaštitne korice, albumi, fascikle, kutije, brošure, prospekti, katalozi, sveske, blokovi, etikete, kartice, omotnice, fascikle, koverte, ukrasne kese... Tehničar podešava mašine, izrezuje registre, numeriše strane i ukrašava korice (otisak i zlatotisak) Posao obavlja u zatvorenoj prostoriji, uz prisustvo raznih mirisa (lepak, boja). Radi na različitim mašinama, zavisno od vrste proizvoda, ali dosta poslova obavlja ručno. Materijali koji se prerađuju jesu: razne vrste papira, karton, lepenke ravne i valovite, folije, koža i platno koji služe za formiranje, sastavljanje i ulepšavanje proizvoda.

TEHNIČAR HORTIKULTURE (4)

Organizuje proizvodnju, gajenje i negu cveća, ukrasnog drveća i šiblja, začinskog i lekovitog bilja. Prati i sprovodi mere tehnološkog procesa u proizvodnji biljaka, semena i sadnog materijala. Projektuje i prati ozelenjavanje, održavanje i zaštitu javnih površina, parkova, ali i dvorišta. Izrađuje cvetne aranžmane i organizuje dekoraciju unutrašnjeg prostora. Posao obavlja uglavnom na otvorenom prostoru, u pokretu (rasadnici, javni i nacionalni parkovi, ozelenjavanje i ukrašavanje dvorišta...), ali može da radi i u zatvorenom prostoru (projektni biroi, cvećare, prodavnice opreme za hortikulturu, poljoprivredne apoteke). Ovaj obrazovni profil omogućava ispoljavanje estetskih i kreativnih potencijala.

TEHNIČAR MEHATRONIKE (4)

Ovo zanimanje objedinjuje različita znanja i veštine iz područja iz oblasti elektronike, teorije sistema automatskog upravljanja, mehanike, hidraulike, pneumatike, računarstva, robotike i merenja. Tehničari mehatronike osposobljeni su da održavaju i popravljaju opremu i tehnička sredstva u različitim delatnostima (oblasti elektrotehnike, mašinstva, optike, medicine, itd.). Mogu da održavaju i popravljaju medicinsku, mernu i regulacionu opremu, kancelarijske, kućne i optičke aparate, merne instrumente, pneumatske, hidraulične i električne uređaje itd.

TEHNIČAR OBEZBEĐENJA (4)

Posao tehničara obezbeđenja je da čuva objekte i pokretnu imovinu. Ovaj veoma odgovoran posao obavlja se po svim vremenskim uslovima i noću, a u radu se, pored ostalog, koristi oružje. Prilikom izbora ovog zanimanja obavezno je pohađanje vatrogasnog kursa. Pored ovih, tehničar obezbeđenja može obavljati i druge poslove, kao što je recimo upućivanje stranke na mesto gde može obaviti posao zbog kojeg posećuje određenu instituciju. Potrebna su osnovna znanja iz oblasti administracije i poznavanje rada na računaru. Osoba koja se bavi ovim poslom treba da ima dobro telesno zdravlje, odlično čulo vida i sluha i normalno razvijen govorni aparat. Važno je i da bude staložena, prisebna, snalažljiva i sa osećanjem odgovornosti.

TEHNIČAR PTT SAOBRAĆAJA (4)

Obavlja sve poštanske usluge: preuzima od poštanskog centra sve vrste pošiljaka i novčanih dokumenata za dostavu i vrši raspodelu po dostavnim oblastima. Izrađuje poštansko-carinsku dokumentaciju koja prati pošiljke. Obavlja usluge novčanog poslovanja. Rukuje novcem i drugim blagajničkim sredstvima u skladu sa važećim propisima. Zadužuje i razdužuje poštare isplatnim dokumentima i novcem. U pitanju je odgovoran posao, koji traži posvećenost i dobru koncentraciju.

TEHNIČAR VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA (4)

Pruža potrebne informacije i usluge putnicima, kontroliše prihvat i otpremu vazduhoplova na platformi/aerodromu, raspoređuje vazduhoplove na platformi/aerodromu. Asistira u pripremi leta i kontroli ispravnosti aerodromskih površina, objekata i instalacija. Obučen je da pored pružanja pomoći u pripremi leta na zemlji, opslužuje klijente u aviokompaniji – zemaljske stjuardese/stjuarde. Radi u skladu sa evropskim standardima EASA (Evropske agencije za bezbednost vazdušnog saobraćaja) i sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju naše zemlje.

TEHNIČAR VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA ZA BEZBEDNOST (4)

Obučen je da u skladu sa savremenim standardima u vazdušnom saobraćaju sprečava sve oblike ugrožavanja bezbednosti putnika i stvari, da sprečava terorističke napade i eventualne posledice, da vrši nadzor nad objektima i instalacijama aerodroma. Upućen je u prepoznavanje opasnih materijala, otkrivanje maskiranog oružja savremenim uređajima. Uočava okolnosti koje mogu biti opasne po bezbednost. Budući da je za ovo zanimanje posebno važna fizička spremnost, pohađa se nastava specijalnog fizičkog vaspitanja prilagođenog zanimanju. Stiču se i znanja iz psihologije ličnosti, što omogućava lakše uočavanje potencijalnih terorista. Mere zaštite na radu su stroge, jer se može doći u kontakt sa opasnim materijama. Radi u službama bezbednosti na aerodromu.

TEHNIČAR VAZDUŠNOG SAOBRAĆAJA ZA SPASAVANJE (4)

Radi u kriznim situacijama. Posao je u skladu sa svim međunarodnim standardima u vazdušnom saobraćaju. Zadatak mu je da evakuiše putnike i posade aviona u slučaju opasnosti, da ih spasava i da pruža prvu pomoć. Radi u svim sektorima koji se bave protivpožarnom zaštitom na aerodromu. Posao je izuzetno zahtevan, kako u pogledu znanja tako i u pogledu fizičke i psihičke spremnosti i izdržljivosti.

TEHNIČAR ZA BEZBEDNOST SAOBRAĆAJA (4)

Prati odvijanje saobraćaja kako bi se saobraćaj odvijao prema propisanima pravilima. Cilj je sprečavanje saobraćajnih prekršaja i posledica, kao što su nezgode i nesreće. Vrši uviđaje saobraćajnih nezgoda. Procenjuje štetu na motornim vozilima. Sprovodi unutrašnju kontrolu u drumskom saobraćaju. Organizuje proces obuke i kontrole u auto školama. Učestvuje u projektovanju saobraćajne signalizacije. Radi na postavljanju i održavanju saobraćajne signalizacije.

TEHNIČAR ZA BIOTEHNOLOGIJU (4)

Tehničar za biotehnologiju radi na izdvajanju i prečišćavanju biljnih i životinjskih sirovina, koje se prevode u hranu (ulje, šećer, skrob). Koristeći aktivnosti mikroorganizama biotehnološkim putem mogu se proizvoditi mnoge materije koje su od velikog značaja za čoveka i to: hrana (fermentisani mlečni proizvodi, pekarski kvasac, organske kiseline, pivo, vino, alkohol itd.), lekovi (antibiotici, vitamini, enzimi, hemikalije i energenti). Radi u zatvorenom i veštački osvetljenom prostoru stojeći ili sedeći. Moguća je prisutnost isparenja, kao i dodir sa supstancama štetnim po zdravlje. U skladu sa propisima zaštite na radu, potrebna je upotreba zaštitne opreme.

TEHNIČAR ZA GRAFIČKU PRIPREMU (4)

Priprema materijal za štampu na osnovu zahteva klijenta (unos teksta, izbor slova, izgled strana, boja, kvaliteta papira, povez, postavljanje fotografija, tabela, ilustracija...). Oblikuje izgled proizvoda za odgovarajuće štamparske forme i za različite tehnike štampe (sitoštampa, visoka folio štampa, flekso štampa, ofset štampa, digitalna štampa). Pored prijema porudžbine, proračunava troškove štampanja, prati proces i sarađuje sa svima koji su uključeni u izradu proizvoda. Potrebno je korišćenje savremenih kompjuterskih programa i veština slepog kucanja.

TEHNIČAR ZA INDUSTRIJSKO-FARMACEUTSKU TEHNOLOGIJU (4)

Učestvuje u industrijskoj proizvodnji lekovitih masti, tableta, kapsula, praškova, sredstava za sprečavanje bolesti (vakcina, vitamina, dezinfekcionih sredstava), rastvora za injekcije i infuziju, kapi za uho, oči i nos, antibiotika... Prati, kontroliše i skladišti sirovine, poluproizvode i gotove proizvode. Radi u zatvorenom prostoru. Moguća je prisutnost isparenja kao i dodir sa supstancama štetnim po zdravlje. U radu koristi zaštitnu opremu, rukavice, naočare i maske, a propisano je i nošenje sterilne obuće i odeće.

TEHNIČAR ZA KOMPJUTERSKO UPRAVLJANJE (4)

Upravlja obradnim procesima savremenih, kompjuterski upravljanih mašina – CNC mašina[6] kojima se vrši obrada metala ili drugih materijala. Izrađuje geometrijski model mašinskog dela na kompjuteru i na osnovu njega pravi program potreban za obradu na CNC mašini. Ovaj profil zahteva određenu kreativnost i veštinu koje se stiču izradom velikog broja programa za obradu na CNC mašinama, ali i izradom velikog broja crteža i modela na kompjuteru.

TEHNIČAR ZA KOZMETIČKU TEHNOLOGIJU (4)

Priprema i vrši izbor osnovnih i pomoćnih sirovina koje ulaze u sastav kozmetičkih proizvoda. Učestvuju u proizvodnji kozmetičkih proizvoda (parfimerijski proizvodi, dekorativna kozmetika, kreme, losioni, boje, šamponi, paste). Vodi računa o pravilnom skladištenju sirovina i gotovih kozmetičkih proizvoda. Radi u zatvorenom prostoru. Moguća je prisutnost isparenja kao i dodir sa supstancama štetnim po zdravlje. U skladu sa propisima zaštite na radu potrebna je upotreba zaštitne opreme, rukavica, naočara i maski, a propisano je i nošenje sterilne obuće i odeće.

TEHNIČAR ZA LOVSTVO I RIBARSTVO (4)

Radi na uzgoju, proizvodnji, zaštiti i korišćenju divljači i ribe. Stara se o unapređivanju i kvalitetnom predstavljanju lovnoturističke ponude. Radi na popisivanju šuma, brojnog stanja divljači i ribe, organizuje vreme, mesto i način lova i ribolova, rukuje lovačkim oružjem, priprema i daje hranu i lekove divljači. Takođe, legitimiše lica zatečena u lovnim područjima i utvrđuje da li su u legalnom lovu, odnosno ribolovu. Prikuplja podatke za identifikaciju pojedinih vrsta biljnog i životinjskog sveta, učestvuje u izgradnji, održavanju i korišćenju lovnih i ribolovnih objekata, opreme i pribora. Najveći deo posla obavlja na otvorenom, u prirodi. Vrlo često, da bi se stiglo do teško pristupačnih mesta, koriste se terenska vozila ili se pešači. Takvi su uslovi izuzetno zdravi, ali nekomforni i naporni.

TEHNIČAR ZA OBLIKOVANJE GRAFIČKIH PROIZVODA (4)

Na osnovu zahteva klijenta dizajnira grafičke proizvode poput vizitkarti, kalendara, postera, brošura, raznih drugih štampanih reklamnih materijala, ali i novina, časopisa, knjiga itd. Primenjuje znanja iz oblasti likovnih i primenjenih umetnosti i odgovarajućih kompjuterskih programa. Tehničar za oblikovanje grafičkih proizvoda (dizajner grafičkih proizvoda) prati celokupan proces izrade grafičkog proizvoda u štampariji. Idejna rešenja kreira u skladu s tehničko-tehnološkim mogućnostima štamparije. Radi individualno i timski, pretežno za računarom. Može raditi u štamparijama, firmama, elektronskim medijima itd. ili samostalno.

[6]CNC - Computer Numerically Controlled

TEHNIČAR ZA PEJZAŽNU ARHITEKTURU (4)

U saradnji sa inženjerom, učestvuje u projektovanju i izvođenju ozelenjavanja naselja i uređenju predela. Radi na pripremi podloge za proces ozelenjavanja i uređenja zelenih površina, učestvuje u izradi premera i predračuna. Takođe, vodi administrativne poslove, razrađuje naloge, vodi računa o materijalu, sredstvima za rad i radnicima na terenu, evidentira dnevni učinak i utrošak sredstava. Daje pomoćnim radnicima neposredna uputstva za rad, kontroliše i nadgleda izvršenje ozelenjavanja. Radi u zatvorenom prostoru i na terenu.

TEHNIČAR ZA RECIKLAŽU (4)

Tehničar za reciklažu primenom različitih tehničko-tehnoloških operacija radi na preradi, doradi i dobijanju korisnih sirovina iz već upotrebljavanog materijala. Zadužen je za organizovanje pravilnog čuvanja, skladištenja i transporta industrijskog, komunalnog i opasnog otpada kao i za primenu principa zaštite čovekove okoline u procesu reciklaže. Tehničar za reciklažu radi kako na terenu tako i u zatvorenom prostoru. Ukoliko radi sa otpadom opasnim po zdravlje mora da koristi zaštitnu opremu.

TEHNIČAR ZA ROBOTIKU (4)

Osposobljen je za rad na računarima, CNC mašinama i industrijskim robotima. To je multidisciplinarna naučna oblast koja objedinjuje poznavanje elektronskih sistema, mehatronskih komponenti i veštačke inteligencije. Njihova primena u realnom okruženju omogućava automatizaciju proizvodnje radi povećanja kvaliteta proizvoda, kraćeg vremena i manjih troškova proizvodnje. Roboti zamenjuju ljude na opasnim radnim mestima. Roboti se najčešće koriste za zavarivanje, za montažu, za obradu rezanjem (najčešće bušenje), kao merne mašine, za farbanje.

TEHNIČAR ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE (4)

Meri i prati zagađenje životne sredine. Kontroliše rad sa štetnim i otpadnim materijama, vodi računa o tehnologiji pravilnog odlaganja, skladištenja i reciklaže otpadnih materija. Vrši ispitivanja vode, vazduha i tla radi pripreme za njihovo prečišćavanje. Ispitivanja mogu biti fizička, hemijska, mikrobiološka i toksikološka (prisustvo otrovnih materija). Stara se o primeni propisa, sređuje i analizira podatke o stepenu zagađenja životne sredine i prosleđuje ih nadležnim ustanovama, koje po potrebi preduzimaju odgovarajuće mere. Radi na terenu kao i u zatvorenom prostoru, laboratorijama.

TEHNIČAR ZAŠTITE OD POŽARA (4)

Tehničari zaštite od požara (vatrogasci) štite ljude i imovinu ugrožene požarom. Pored gašenja požara, vatrogasci istovremeno mogu spasavati ljude i pružati prvu pomoć, provetravati prostorije zahvaćene dimom, iznositi stvari iz prostorija zahvaćenih požarom i obavljati niz drugih poslova. Osim što spasavaju ljude i imovinu, vatrogasci pomažu i u drugim opasnostima, kao što su poplave, olujno nevreme, saobraćajne, ekološke i druge nezgode, nesreće i katastrofe.

TEKSTILNI TEHNIČAR (4)

Učestvuje u stvaranju različitih vrsta materijala u fabrikama tekstila, primenom proizvodnih procesa predenja, tkanja i pletenja. Kontroliše rad mašina i proizvoda. Bavi se i oplemenjivanjem tekstila. Stara se o efikasnom organizovanju proizvodnje, kontroli tehnološkog procesa i kvalitetu rada i proizvoda. Poznaje poslove na predenju vlakana od pamuka, vune i sintetike, premotavanju pređe na kalemove, pripremi osnove i potke… Poznaje proizvodnju na razbojima i mašinama za pletenje. Posao obavlja u zatvorenim prostorijama, stojeći i u pokretu. Izložen je buci, tekstilnoj prašini, povišenoj temperaturi, vlazi i mirisu hemikalija.

TESAR (3)

Ručno i mašinski obrađuje drvo, izrađuje drvene elemente, sastavlja drvene konstrukcije krovova. Izrađuje, montira i demontira skele, oplate, platforme, zaštitne ograde, prilazne rampe za objekat. Koristi planove i crteže na osnovu kojih kroji drvene konstrukcije i građu. Radi u građevinskim firmama (visokogradnji, niskogradnji, hidrogradnji) ili u zanatstvu, na otvorenom prostoru, na visini, u stalnom pokretu, stojeći ili pognut. Izložen je različitim vremenskim prilikama.

TURISTIČKI TEHNIČAR (4)

Daje potrebna obaveštenja, predlaže, ugovara i organizuje turističke aranžmane (izlete, ekskurzije, stručne skupove, itd.). Obezbeđuje vize, pravi proračune cena turističkih usluga. Priprema rezervacije za smeštaj, karte i prateću dokumentaciju za putnike. Posreduje između putnika, hotela i prevoznika, s ciljem da se obezbedi kvalitetna, komforna usluga. Kao recepcioner prihvata i organizuje smeštaj hotelskih gostiju. Radi u turističkim agencijama, hotelima... Pretežno radi u kancelarijama i drugim poslovnim prostorijama, uz korišćenje računara. Često je u kontaktu s ljudima.

VETERINARSKI TEHNIČAR (4)

Pomaže veterinaru u lečenju životinja. Informiše i savetuje uzgajivače životinja o načinu odgajanja i negovanja životinja. Obavlja jednostavnije preglede životinja – vrši laboratorijske preglede, daje terapiju, čisti i previja ozleđene životinje. Pomaže pri hirurškim zahvatima. Vrši veštačku oplodnju, pomaže veterinaru prilikom porođaja životinja. Sprovodi mere zaštite od zaraznih bolesti i parazita vakcinisanjem životinja. Sprečava širenje zaraznih bolesti i epidemija u stočarstvu. Radi u veterinarskim ambulantama ili na farmama koje gaje životinje.

VINOGRADAR-VINAR (4)

Sadi vinovu lozu, uzgaja i održava vinograde. Prerađuje grožđe u vino i druge proizvode od grožđa (suvo grožđe, sok, alkoholna pića, vinsko sirće, ulje iz koštica...). Bere, sortira, etiketira i skladišti zrelo grožđe. Cedi grožđe i peče rakiju. U vinskim podrumima učestvuje u preradi zrelog grožđa u vino. Obavlja jednostavnije analize prema uputstvu odgovornog inženjera i popravlja hemijska svojstva i kvalitet vina. Filtrira vino dok ne postane zrelo, pretače ga u bačve ili boce, etiketira, pečati i sprema u podrume ili priprema za transport. Vinogradari i vinari rade na otvorenom, ali i u zatvorenim prostorima kao što su rasadnici, skladišta, vinski podrumi i vinarije.

VODOINSTALATER (3)

Posao vodoinstalatera je da postavlja vodovodnu i kanalizacionu instalaciju na stambenim i drugim objektima. On instalira i vrši popravku i zamenu cevi, slavina, bojlera, lavaboa, WC šolja, tuš kabina, mašina za pranje veša i sudova i drugih uređaja, povezuje ih na vodovod i kanalizaciju. On montira cevovod (nivelisanje i postavljanje cevi u kanale), proučava planove zgrada i planira postavljanje cevovoda, tako da bude u skladu s drugim instalacijama. Vodoinstalater radi na novogradnji ili na starim objektima, u okviru neke građevinske ili druge firme. Može raditi samostalno ili u sastavu nekog servisa. Jedan deo posla obavlja u zatvorenom prostoru, a deo napolju, u najrazličitijim klimatskim uslovima. Rad je uglavnom individualni, često u savijenom, neudobnom položaju tela.

VOZAČ MOTORNIH VOZILA (3)

Upravlja raznim motornim vozilima, kamionima, autobusima, specijalnim vozilima. Prevozi robu i putnike, otklanja jednostavne kvarove na vozilu, vodi potrebnu dokumentaciju o prevozu tereta, nadzire utovar, istovar i zaštitu tereta tokom prevoza. Poznaje pravila u vezi s bezbednošću i regulisanjem saobraćaja, transportna prava, saobraćajnu psihologiju, osnove puteva, ulica i parkirališta. Praktičnim treningom i obučavanjem tokom trogodišnjeg školovanja stiče dozvole B i C kategorija za motorna vozila i vozila za prevoz tereta. Rad obavlja pretežno sedeći u vozilu, izložen je vibracijama, buci, isparenjima goriva, a na putu je izložen svim vremenskim uslovima. Može da radi u malim ili velikim firmama za prevoz putnika i robe, u medicinskim ustanovama, komunalnim službama, u taksi udruženjima itd. Ukoliko želi može da se dokvalifikuje za vozača specijalnih vozila ili da stekne specijalizaciju za instruktora vožnje.

VOZOVOĐA (3) / TEHNIČAR VUČE (4)

Upravlja lokomotivom, prevozeći vozom putnike i teret. Unutar železničke stanice posebnom lokomotivom pomera i razmešta vagone po kolosecima radi sastavljanja ili rastavljanja kompozicija. Kad stanično osoblje sastavi voz, zajedno s pregledačem vagona proverava ispravnost kočnica. Prati signalizaciju staničnog i drugog voznog osoblja, ranžirne i izlazne signale. Prati signalizaciju uz prugu i upravlja se prema njoj. Može voziti sam ili može imati pomoćnika. Ako dođe do kvara lokomotive na otvorenoj pruzi, nastoji da ga otkloni i o tome obaveštava dispečera. Nakon dolaska u stanicu, stanično osoblje odvaja lokomotivu od kompozicije, vozovođa je odvozi, isključuje i obaveštava o eventualnoj potrebi za popravkom.

ZAVARIVAČ (3)

Suštinu rada čini postupak kojim se ivice metala zagrevaju do tačke topljenja, da bi se u takvom stanju izvršilo spajanje. Postoje dve osnovne specijalnosti za zavarivače: gasni i elektrozavarivač. Na osnovu tehničko-tehnološke dokumentacije priprema, obavlja i kontroliše zavarivanje. Koristi posebne aparate za elektro ili gasno zavarivanje. Ovo zanimanje je veoma traženo. Varioci (zavarivači) koji se usavršavaju i poseduju posebne dokaze (ateste) o svojoj stručnosti, imaju mogućnost brzog zapošljavanja. Znanja i veštine se stiču na posebno organizovanim obukama. Rad se obavlja na otvorenom, ali i u fabričkim halama, radionicama, često na visini, a uz posebnu obuku i pod vodom. Može da radi u mašinskoj industriji, brodogradnji, aeronautici, mostogradnji, proizvodnji vozila, postavljanju cevovoda, na naftnim platformama i za proizvodnju tečnog gasa... U neposrednoj su saradnji sa inženjerima i tehničarima čije projekte realizuju. Pored zavarivanja, mogu obavljati i poslove sečenja. Njihov posao je veoma cenjen. Pored preciznosti, potrebna je i opreznost i dobra psihofizička izdržljivost. Obavezno je korišćenje zaštitne opreme.

ZDRAVSTVENI NEGOVATELJ (3)

Neguje nemoćne, nepokretne i slabo pokretne pacijente. Posao podrazumeva nameštanje kreveta, menjanje posteljine, pomoć nepokretnima pri promeni položaja tela u krevetu, pomoć pri ustajanju, odlasku do toaleta, hranjenje, oblačenje, kupanje, umivanje i održavanje pacijentove okoline. Zdravstveni negovatelji prate pacijente na preglede ili ih izvode u šetnju. Posao obavljaju po uputstvu i uz nadzor lekara i medicinskih sestara. Mogu da rade u bolnicama, domovima za stara lica i sličnim ustanovama. Većinu radnog vremena stoje ili hodaju. Poželjno je da budu fizički jaki i izdržljivi. Mogu da rade i u noćnoj smeni, kao i praznicima i vikendom

ZIDAR / FASADER (3)

Gradi ili renovira stambene, poslovne i proizvodne objekte. Posao započinje proučavanjem nacrta i planiranjem. Potom zida, oblaže fasade i zidove malterom, prirodnim i veštačkim kamenom. Postavlja hidroizolaciju. Radi na otvorenom i poluotvorenom prostoru, na skelama, često na visini, stojeći, hodajući i pognut. Koristi zaštitna sredstva: šlem, zaštitni pojas, rukavice.

ZOOTEHNIČAR (4)

Gaji domaće životinje (stoka i živina), neguje ih i brine o njihovom zdravlju. Brine i o životinjama u zoološkim vrtovima, o uzgoju kućnih ljubimaca (psi, mačke, zamorci, akvarijumske ribice, ukrasne ptice i egzotične životinje). Bavi se i pčelarstvom, ribarstvom i sportskim konjarstvom. Radi kao samostalni uzgajivač, ili na farmama, ribnjacima, ergelama... Za ovo zanimanje je značajno odsustvo gadljivosti na telesne izlučevine životinja.

ZUBNI TEHNIČAR (4)

Bavi se izradom zubnih krunica, nadogradnjom zuba i mostova i izradom delimičnih i potpunih zubnih proteza. Na osnovu otisaka koje od pacijenta uzima lekar-stomatolog, pravi gipsani kalup koji mu je osnova za dalji rad. Koristi porcelan, veštačke smole i druge savremene veštačke materijale, a u pojedinim fazama rada i vosak, gips i dr. Radi u zubotehničkim laboratorijama, sedeći. Za ovaj posao je važno strpljenje, preciznost, spretnost prstiju i ruku. Radi se pretežno individualno, a glavni saradnik je stomatolog protetičar.

ZANATI KOJIH NEMA U SREDNJIM ŠKOLAMA

Kao što je već pomenuto, neki zanati ne postoje u sistemu srednjeg obrazovanja u Srbiji, neki od njih se delimično mogu izučavati u okviru obrazovnih profila i stručnih predmeta u srednjim stručnim i umetničkim školama, a neki se mogu izučavati samo kod majstora koji se bave određenim zanatom. Ukoliko razmišljaš o nekom od tih poslova, raspitaj se kod zanatlija – moguće je da traže učenike kojima će preneti svoje znanje. Ovde ćemo navesti neke od tih zanata.

BAČVAR

Kao osnovni materijal za izradu predmeta koristi drvo i metalne obruče. Za izradu bačvi, kaca i buradi potrebni su znanje i veštine (poseban način sušenja i oblikovanja drveta itd.), i specifični alati. Ovi predmeti se koriste za skladištenje kvalitetnih proizvoda (uglavnom alkoholnih pića). Premda je ovaj zanat danas veoma redak, jer se najviše koriste posude od plastike, bačvari imaju narudžbine za vinarije i pivare koje svoja pića pripremaju na tradicionalan način.

ČETKAR

Četkar se bavi izradom četki za različite namene: za slikare, za frizere, za održavanje obuće, za pranje i ribanje u domaćinstvu, za mašine za poliranje, farbanje, krečenje, za pekare, dimničare, pčelare itd. Četke mogu biti izrađene od različitih materijala kao što su konjska dlaka, goveđi rep, dlake od svinje, jazavca, veverice i drugih životinja... Za izradu se koriste i drvo, čelik, konac, najlon i biljka sirak, od koje se izrađuju i metle.

ĆILIMAR

Ćilimari izrađuju posebne dekorativne tkanine od vune, pamuka ili svile, koje mogu služiti kao podne prostirke ili ukrasi na zidovima. Tradicionalno, ćilimi se izrađuju na vertikalnim razbojima. Svako područje na kome se očuvala tradicija proizvodnje ćilima ima svoje karakteristične šare, boje i niti, i to im daje posebnu vrednost.

IZRAĐIVAČ INTARZIJA

Izrađivač intarzija dekoriše komade nameštaja i ukrasnih predmeta prirodnim ili veštačkim furnirom različitih tekstura i nijansi. Furnir je prethodno precizno isečen. Pored toga, može da koristi listiće sedefa i metala. Na ovaj način površina predmeta dobija veoma složene ornamente i druge ukrase koji mogu biti vrlo raskošni.

IZRAĐIVAČ MOZAIKA

Izrađivač mozaika pravi slike slaganjem malih komada kamena, bojenog stakla i drugih materijala. Mozaik možemo videti u enterijeru različitih objekata, najčešće verskog karaktera. Izrada mozaika zahteva spretnost, strpljenje i smisao za umetnost. Uglavnom se radi prema unapred pripremljenom nacrtu. Koriste se različiti precizni instrumenti kao što su mala klešta, pincete, četke itd.

IZRAĐIVAČ STARE NOŠNJE (TERZIJA I ABADŽIJA)

Terzija je bio zanatlija koji se bavi krojenjem, šivenjem i ukrašavanjem stare građanske narodne nošnje od posebnih tkanina. Abadžija je šio od jednostavnijih grubljih materijala seosku nošnju. Terzije su posebnim postupcima ukrašavali nošnju vezom, svilenim gajtanima, kićankama, sjajnim nitima (srmom), šljokicama itd. Danas ove zanatlije po narudžbini šiju nošnju za razna folklorna društva i za prodavnice suvenira.

IZRAĐIVAČ VEZA

Izrađivač veza kao sredstvo za rad koristi iglu uz pomoć koje ukrašava različite vrste podloge provlačenjem raznobojnih niti od pamuka, svile ili metala i kože. Uglavnom se radi prema unapred izrađenom crtežu. Takođe se razlikuju različite tehnike prošivanja, kako bi se ostavio što upečatljiviji trag na podlozi. Moglo bi se reći da je ovo neka vrsta oslikavanja koncem.

KAZANDŽIJA

Kazandžija se bavi izradom posebnih sudova (kazana) i drugih predmeta od bakra. Sirov bakar kazandžija topi u pećima i teškim čekićima ga razvlači u tanke ploče, koje se zatim koriste za izradu finalnih proizvoda kao što su kazani za pečenje rakije, razno uglavnom ukrasno posuđe: džezve, poslužavnici, činije itd. To se posuđe oblaže kalajem kako ne bi prilikom upotrebe oksidisalo tj. bilo štetno po zdravlje. Kazandžije koriste nakovanj, meh za duvanje vatre, čekiće, klešta, turpije...

KOVAČ

Kovač se bavi proizvodnjom gvozdenih, čeličnih i predmeta od obojenih metala (kovano gvožđe). Izrađuje kapije, ograde, nameštaj, svećnjake, okvire za ogledala i druge ukrasne predmete, ali i potkovice. Za savijanje gvožđa koristi visoku temperaturu, nakovanj, različite vrste čekića i klešta, mašinu za zavarivanje i drugi pribor. Ranije su kovači izrađivali i popravljali poljoprivredne alatke – motike, ašove, lopate, kose... Takođe se mogu baviti potkivanjem konja i zaprežne stoke.

OPANČAR

Opančar izrađuje jednostavnu kožnu obuću koja je još uvek – mada sve manje – u upotrebi u seoskim sredinama. Ova obuća se više koristi kao suvenir, ili kao deo opreme u folklornim društvima ili etnološkim zbirkama.

PLASTIČAR

Osnovne radne aktivnosti plastičara (prerađivača plastičnih masa) su: merenje i mešanje smola, plastike, rastvarača i boja, kao i punjenje spremišta mašine unapred pripremljenom smešom. Bira i postavlja (kontroliše) metalne kalupe, upravlja mašinom i prati sve parametre bitne za proces ubrizgavanja. Kada mašina završi sa oblikovanjem proizvoda, vadi ih iz kalupa i uklanja višak izlivenog materijala šmirglanjem, sečenjem ili peskiranjem. Proizvodi različite predmete kao što su kućišta za monitore i razne aparate, nameštaj, plastične posude, igračke, plastična ambalaža i galanterija...Može da radi u industrijskoj proizvodnji ili u manjim radionicama. Za rad u ovom zanimanju potrebna je fizička spretnost.

POZLATAR

Pozlatar koristi različite vrste pozlate (zlatne listiće, tečnu pozlatu...) na različitim materijalima (papir, platno, drvo, staklo, metal...). Pozlatu može da nanosi na podlogu odgovarajućom vrstom lepka (vodeni, uljani, špiritus). Pozlata metalnih predmeta može se obavljati procesom potapanja (galvanizacija) u posebne posude u kojima je tečnost i elektrode sa zlatom. Pre toga predmet se očisti mehanički i hemijski. Pozlatar, takođe, može raditi na restauraciji starih pozlata i predmeta. Pored sklonosti ka umetnosti, pozlatar treba da poseduje strpljenje i preciznost. Radi se u zatvorenom prostoru sa isparenjima različitih hemikalija.

SARAČ

Sarač (remenar) izrađuje kaiševe, torbe, opasače, novčanike, opremu za konje i zaprežnu stoku, remenje, bisage, povoce za kućne ljubimce, fišeklije za lovce... U svom radu koristi raznovrsne alate među kojima su makaze, sečiva, noževi, kalupi, zumbe, prese. Od hemikalija koristi lepak i boju za kožu. Predmeti koje pravi su od prirodne kože dugo traju i lepo izgledaju.

STAKLODUVAČ

Stakloduvač je retko i cenjeno zanimanje koje je opstalo zbog toga što neki proizvodi još uvek ne mogu da se izrađuju industrijski. To su različiti laboratorijski predmeti koji se proizvode u malim serijama ili su veoma složenih oblika. Da bi postigao odgovarajuće oblike, stakloduvač koristi plamen, staklene cevi raznih vrsta i dimenzija i posebna klešta. Proizvodi i popravlja specijalne posude: čaše, menzure, balone, levkove, epruvete, spojnice za creva, vakuum pumpe, delove za izdvajanje eteričnih ulja i druge staklene proizvode za laboratorijska istraživanja. Pored toga obeležava skale i cevi na laboratorijskim posudama (graduiranje), po potrebi brusi otvore, zatvarače, spojnice od stakla, izrađuje i popravlja različite ukrasne predmete ... Pored shvatanja odnosa u ravni i prostoru, ovaj zanat traži spretnost ruku i prstiju i zdravo srce i pluća.

VITRAŽISTA

Izrađuje vitraže (podsećaju na sliku) od precizno oblikovanih delova stakla koje uklapa prema modelu. Delove stakla koje je najčešće obojeno, spaja pomoću posebnih olovnih profila koji se zagrevaju. U radu koristi kalupe, klešta, makaze, pincete, lemilicu i dodatne preparate. Vitražista može i sam da priprema staklo koje boji metalnim oksidima, nakon čega se sve greje u pećima na visokim temperaturama. Vitraž se koristi za dekoraciju različitih objekata, možemo ga videti na vratima i prozorima, zidnim pregradama, ali i na lampama, okvirima ogledala i ukrasnim kutijama...

ZANIMANJA BUDUĆNOSTI

U bliskoj budućnosti pojaviće se i neka nova atraktivna zanimanja, ali će biti tražena i ona koja već postoje pošto se **prilagode** savremenim zahtevima i tehnološkim promenama.

Svet rada se stalno menja. Dokaz za to je da deset najtraženijih zanimanja u razvijenim zemljama u 2010. godini, šest godina ranije nije ni postojalo. Svetski ekonomski stručnjaci predviđaju da će u budućnosti rasti potreba za zanimanjima koja su tek u nastajanju, ali i za zanimanjima koja već postoje. Uslov je da se moraju prilagoditi promenama – savremenim potrebama, načinu i stilu života.

Zanimanja dvadeset prvog veka su:

- ona koja postoje na tržištu rada, ali još nisu u zvaničnoj nomenklaturi (spisku zanimanja)
- postojeća zanimanja koja su u manjku na tržištu (deficitarna zanimanja)
- nova zanimanja, za koja se očekuje da će biti tražena u budućnosti.

EVO NEKIH PRIMERA **NOVIH** ZANIMANJA

BIOINFORMATIČAR (stručnjak za sintetičku biologiju)
Koristi kompjuterske programe za prikupljanje, analizu i praćenje podataka o konkretnim biološkim funkcijama, ili karakteristikama, kako bi stekao bolje razumevanje složenih bioloških aktivnosti. Dovodi u vezu genetske informacije s razvojem novih lekova i kliničkih tretmana. Svoje znanje koristi za sprečavanje i lečenje bolesti živog sveta (ljudi, životinja i biljaka)

DIZAJNER (INŽENJER) INTERFEJSA
Dizajnira kompjutere, aparate, CNC (Computer Numerically Controlled) mašine, aparate za mobilnu komunikaciju, softverske aplikacije i veb-sajtove imajući u vidu **iskustvo korisnika i interaktivnost.** Cilj dizajna je da se korisniku omogući što jednostavnija i efikasnija upotreba. Dizajner mora da usklađuje izgled i tehničku funkcionalnost proizvoda. Cilj je da se proizvod koristi jednostavno i brzo. Zbog raznolikosti primene, dizajneri se specijalizuju za različite oblasti kao npr. softver dizajn, veb-dizajn, industrijski dizajn itd.

INŽENJER I TEHNIČAR KONTROLE KVALITETA
Planira i kontroliše procedure i aktivnosti koje će obezbediti kvalitet materijala, robe i usluga. Koristi najbolje tehnike za određeni proces ili metod, određuje nivo potrebnog kvaliteta i preduzima neophodne mere za održavanje ili poboljšanje kvaliteta. Tehničari pomažu inženjerima u izradi procedura za kontrolu kvaliteta i metoda, primeni tehnike kontrole kvaliteta, inspekciji i testiranju proizvoda i usluga u različitim fazama.

INŽENJER I TEHNIČAR ZA ENERGIJU IZ OBNOVLJIVIH IZVORA
Alternativni izvori su sunce, vetar, voda, zemljin omotač i različiti nusproizvodi iz industrije i poljoprivrede koji se nedovoljno ili uopšte ne koriste. Inženjer procenjuje načine korišćenja energije za stambene i poslovne zgrade, vozila i razne proizvodne sisteme. Preporučuje vrste i sisteme alternativne energije uz koje bi ušteda bila najveća. Projektuje, konstruiše, testira i usavršava, energetske sisteme. Tehničar radi u timu i pomaže inženjeru u svim fazama rada na sistemima za korišćenje energije iz obnovljivih izvora.

KONSULTANT ZA UČENJE NA DALJINU

Razvojem multimedijalnih aplikacija, komunikacija između profesora i studenta/učenika nije više svedena samo na pisanu formu i na fizičku prisutnost, već se pomoću video i telekonferencija komunikacija sve više upotpunjuje. Konsultant za učenje na daljinu moderna je verzija mentora koji koristi savremenu metodologiju za prenošenje i proveru znanja svojih učenika i studenata. Njegov posao je da organizuje i sprovodi odgovarajuće kurseve putem interneta, da ocenjuje i drži konsultacije.

SPECIJALISTA ZA VIRTUELNU BEZBEDNOST

Zadužen je za kontrolu i sprečavanje kriminala na internetu. Razvojem interneta sve više obaveza obavljamo onlajn. Zbog veće opasnosti od zloupotrebe, raste potreba za stručnjacima koji će omogućiti da se sprovodi zakon u ovoj oblasti. Ovi stručnjaci su potrebni u svim oblastima u kojima se radi sa poverljivim informacijama (bankarstvo, zdravstvo, odbrana i bezbednost...)

SPECIJALISTA ZA INTEGRISANE DIGITALNE MEDIJE

Zadužen je za kreiranja sadržaja za određeni medij (npr. internet sajt). Kreatori sadržaja rade sve: pišu tekstove, fotografišu, intervjuišu, snimaju i montiraju intervjue za podkast (odloženo emitovanje), objavljuju sadržaje na sajtu i odgovaraju na komentare čitalaca. Čak se i škole novinarstva privikavaju na ove promene, proširenjem svojih programa. Pored svega, tu je i marketing – sadržaji se reklamiraju na društvenim mrežama poput Tvitera i Fejsbuka.

STRUČNJAK ZA PROIZVODNJU ORGANSKE HRANE (inženjer i tehničar poljoprivrede – biofarminga)

Osigurava kvalitet čitavog procesa proizvodnje zdrave hrane, po strogim ekološkim standardima. Vodi računa o kvalitetu zemljišta, čistoći vazduha, vode i ostalih uslova koji utiču na proizvodnju. zdrave hrane biljnog i životinjskog porekla. Srbija ima veliki potencijal za izvoz organske hrane koja je sve traženija na svetskom tržištu.

STRUČNJAK ZA UNAPREĐENJE APLIKACIJA ZA MOBILNE TELEFONE

Razvija kompjuterske programe koji omogućavaju višestruku primenu savremenih mobilnih telefona. Sve više poslova moguće je obaviti preko mobilnog telefona, počevši od proveravanja bankovnog stanja, preko plaćanja računa, parkinga, kontrole stambenog prostora (pametne kuće) i dr. Potreba za aplikacijama za tzv. smart (pametne) telefone raste, kako u svetu biznisa, tako i u oblasti zabave.

Predlažemo ti da se raspitaš o još nekim zanimanjima budućnosti.

Iako za mnoge od njih još ne postoje škole, tj. školski programi, naći ćeš načina da ne gledaš sa strahom u budućnost.

DOBRO ĆE TI DOĆI DA RAZVIJAŠ SLEDEĆE VEŠTINE:

Tehničke veštine

- Informatičke veštine – korišćenje kompjutera i raznih specijalnih programa (softvera) zavisno od oblasti kojom se baviš.
- Upravljanje informacijama – pretraga, izbor, čuvanje i organizovanje raznih podataka koji se mogu primeniti.

Veštine komunikacije

- Timski rad – saradnja radi postizanja zajedničkog cilja uz uvažavanje razlika pojedinaca.
- Rešavanje konflikata – kada dođe do nesporazuma napadati probleme, a ne ljude, biti konstruktivan.
- Upravljanje stresom – ne dozvoliti da rad pod pritiskom štetno utiče na zdravlje, imovinu i na međuljudske odnose.
- Socijalna interakcija – otvorenost za nove kontakte, predusretljivost, razmena znanja i iskustava, podrška i inicijativa.

Veštine upravljanja sobom i drugima

- Planiranje, organizovanje, upravljanje vremenom, određivanje prioriteta
- Donošenje odluka, liderstvo
- Orijentacija na rezultat, motivisanje drugih u radu i samomotivisanje za rad
- Praćenje promena u načinu rada i u poslovnom okruženju, uvođenje inovacija

ČOVEK UČI DOK JE ŽIV

Ako se slažeš sa ovom izrekom, to znači:

- da ti je prihvatljivo stalno učenje, primena i razmena novih znanja i veština
- da ćeš negovati profesionalnu radoznalost
- da ćeš lakše prihvatiti stalne promene u svetu rada
- da poseduješ kartu za uspešnu karijeru

Srećno u izboru buduće škole i budećeg zanimanja!

ZAKLJUČAK

Najviše me interesuju sledeće profesionalne oblasti:

Moje najizraženije sposobnosti su:

Na osnovu školskog uspeha očekujem sledeći broj bodova:

Za prethodnu školsku godinu, za obrazovni profil koji me najviše interesuje, bilo je potrebno bodova

Zanimanja koja mi najviše odgovaraju su:

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.048.4(497.11)(035)

VODIČ za izbor zanimanja : planiranje karijere posle osnovne škole / [Vesna Čekić ... [et al.]. - Beograd : Nacionalna služba za zapošljavanje. 2011 (Beograd : DMD). - 100 str. ; 25 cm

Tiraž 25.000.

ISBN 978-86-911523-1-4
1. Чекић, Весна [аутор]
а) Професионална оријентација - Ученици основних школа - Србија - Приручници
COBISS.SR-ID 187296268

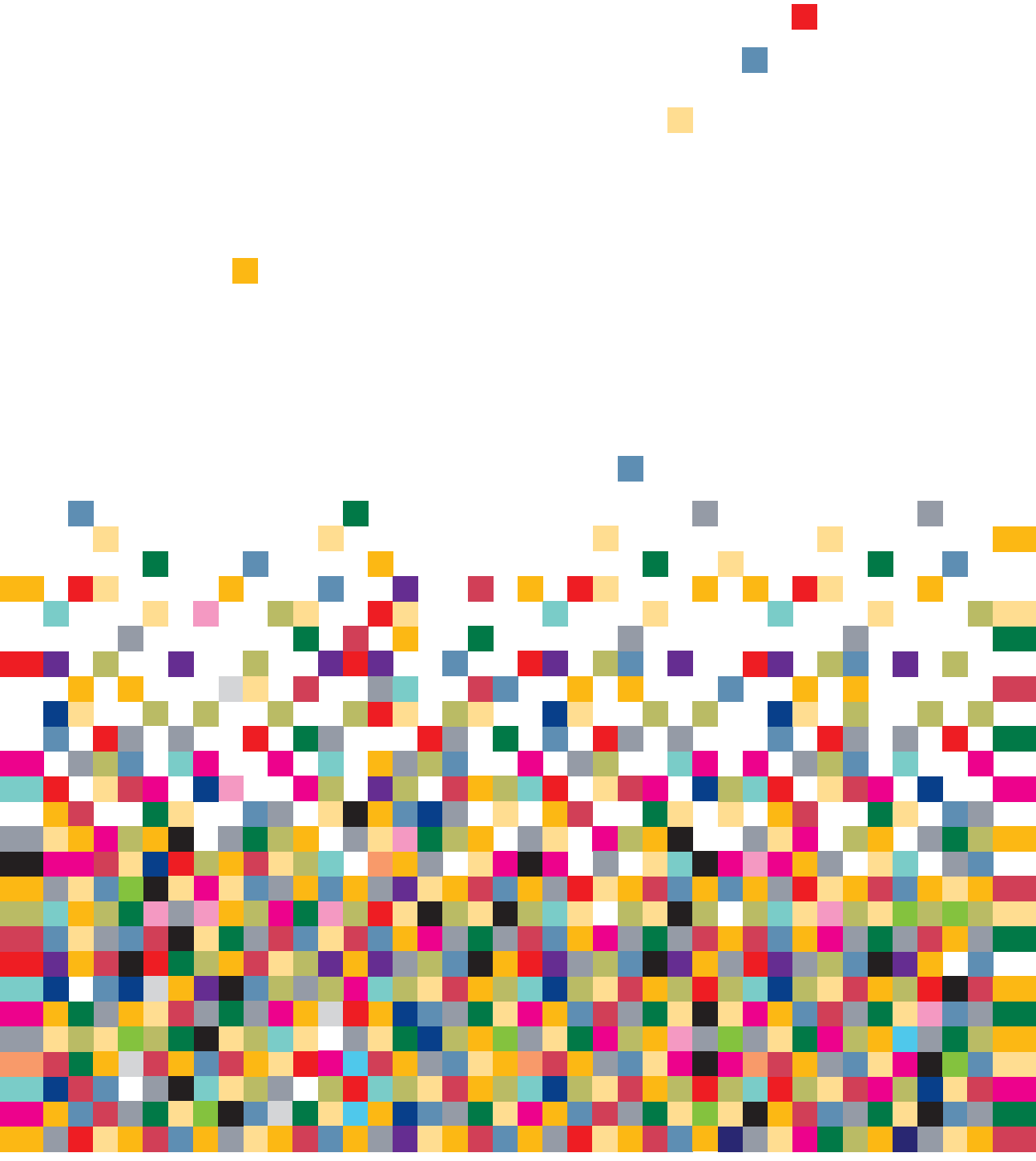

WEB VERZIJA